

**Zpráva o stavu romské menšiny
v České republice
za rok 2021**

Obsah

Seznam použitých zkratké.....	3
Úvod a hlavní zjištění	5
1. Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021	11
2. Soužití Romů a většinové společnosti.....	13
3. Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace	19
3.1. Institucionální zabezpečení romské integrace v roce 2021	19
3.2. Financování romské integrace	24
4. Situace Romů v jednotlivých oblastech integrace	32
4.1. Vzdělávání.....	34
4.1.1. Předškolní vzdělávání.....	34
4.1.2. Základní vzdělávání	36
4.1.3. Sekundární a terciární vzdělávání	39
4.2. Zaměstnanost.....	41
4.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti	42
4.2.2. Podpora (sociálního) podnikání	43
4.2.3. Diskriminace na trhu práce	44
4.3. Bydlení	45
4.3.1. Sociální bydlení	46
4.3.2. Diskriminace na trhu s bydlením	48
4.4. Zdraví	49
4.4.1. Odškodnění protiprávně sterilizovaných žen	51
4.4.2. Nadměrné umisťování romských dětí do tří let věku do ústavů	52
4.5. Romská kultura, jazyk a dějiny	54
4.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora	56
4.5.2. Dějiny Romů a správa pietních míst romského holokaustu	58
4.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace.....	60
Závěr.....	62

Seznam tabulek

Tabulka 1: Osoby hlásící se k romské národnosti ve sčítání lidu z let 1991, 2001, 2011 a 2021	11
Tabulka 2: Osoby s romským mateřským jazykem nebo jeho kombinací s jiným mateřským jazykem.....	12
Tabulka 3: Výbory, komise a pracovní skupiny v krajích.....	21
Tabulka 4: Srovnání finančních prostředků (v Kč) vynaložených ze státního rozpočtu na podporu romské integrace v letech 2014-2021	26
Tabulka 5: Přehled finančních prostředků za rok 2021 použitých ze státního rozpočtu na podporu romské integrace.....	26
Tabulka 6: Přehled nejvýznamnějších kulturních akcí, na kterých byla prezentována romská kultura v roce 2021	54
Tabulka 7: Studijní obory na vysokých školách v ČR zaměřené na studium romistiky	57

Seznam grafů

Graf 1 Průměrná výše úvazku romského poradce v kraji v roce 2021	23
Graf 2 Počet obcí se SVL a jejich podíl na celkovém počtu obcí v kraji	33
Graf 3 Počet ORP k počtu ORP se SVL	33

Graf 4 Srovnání odhadovaného podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV s odhadovaným podílem romských žáků v ZŠ ve školních letech 2015/2016–2021/202237
Graf 5: Počet dětí v dětských domovech pro děti do 3 let podle etnicity a věku52

Seznam příloh

Příloha 1 Seznam nejvýznamnějších romských a proromských NNO působící v jednotlivých krajích	65
Příloha 2 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy	71
Příloha 3 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva kultury.....	73
Příloha 4 Projekty podpořené z dotačních titulů Úřadu vlády ČR.....	74

Seznam použitých zkratk

Agentura	Agentura pro sociální začleňování
APK	Asistent prevence kriminality
APZ	Aktivní politika zaměstnanosti
ČR	Česká republika
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČSÚ	Český statistický úřad
ČŠI	Česká školní inspekce
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské strukturální a investiční fondy
EU	Evropská unie
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva
IHRA	Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu
IROP	Integrovaný regionální operační program
KVOP	Kancelář veřejného ochránce práv
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MRK	Muzeum romské kultury
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NNO	Nestátní nezisková organizace
OP JAK	Operační program Jan Amos Komenský
OP VVV	Operační program výzkum, vývoj, vzdělávání
OP Z+	Operační program Zaměstnanost plus
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
RVNM	Rada vlády pro národnostní menšiny
RVP ZV UV	Rámcová vzdělávací plán
RVZRM	Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

SVL	Sociálně vyloučené lokality
SZÚ	Státní zdravotnický ústav
VPP	Veřejně prospěšné služby

Úvod a hlavní zjištění

Předseda vlády ve spolupráci se zmocněnkyní vlády pro lidská práva předkládá, na základě usnesení vlády ze dne 18. října 2021 č. 902 o Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2020, tento materiál s cílem přiblížit aktuální situaci Romů v České republice a poskytnout přehled realizace aktivit vedoucích ke zlepšení jejich situace.

Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021 (dále jen „Zpráva“) je zpracována na základě podkladů, které byly Úřadu vlády České republiky (dále jen „Úřad vlády“) na jeho žádost poskytnuty jednotlivými orgány státní správy a dalšími institucemi, zejména Muzeem romské kultury (dále jen „MRK“). Významným zdrojem informací navíc byli krajští koordinátoři pro romské záležitosti, kteří stejně jako v předchozích letech zpracovali podklady dle osnovy vypracované Úřadem vlády. Jednotlivé kapitoly jsou doplněny o informace plynoucí ze závěrečných zpráv o realizaci projektů v rámci dotačních programů Podpora terénní práce, Podpora koordinátorů pro romské záležitosti a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce, informace poskytnutých členy Rady vlády pro záležitosti romské menšiny (dále jen „RVZRM“), nestátními neziskovými organizacemi (dále jen „NNO“) a veřejně dostupnými statistikami a informacemi o romské menšině.

Do Zprávy byla doplněna rovněž relevantní data z nejnovějšího výzkumu Agentury EU pro základní práva k situaci Romů v zemích EU, a to i na základě konzultací s RVZRM a zejména požadavku jejich občanských členů o doplnění těchto dat do Zprávy. Výzkum „Roma in 10 European Countries“ (dále jen „**Roma Survey 2021**“) byl realizován v roce 2021 a jeho hlavní výsledky byly zveřejněny v říjnu 2022. Stejně jako výzkum z roku 2016 zahrnul tento výzkum rovněž Českou republiku.¹ Data z Roma Survey 2021 jsou zajímavá tím, že umožňují nejen srovnání situace s jinými zeměmi EU, kde žijí početné romské menšiny, ale též sledování vývojových trendů. Při interpretaci dat Roma Survey 2021 je však nutné mít na paměti, že danou realitu popisují za pomoci vlastní metody a ze specifického úhlu pohledu respondentů, kteří se sebedefinují jako Romové. Výsledky výzkumu se tak mohou lišit od dat a informací získaných jinými metodami a z jiných zdrojů. Výzkum dokládá, že až na řídké výjimky nedošlo v zemích EU od roku 2016 ke zlepšení postavení Romů. To platí i pro Českou republiku. Skutečnost, že výsledky Roma Survey 2021 byly zveřejněny až koncem října 2022 způsobila zdržení předložení Zprávy vládě.

V roce 2021 stejně jako v předchozích letech působila v ČR řada romských a proromských organizací. Na centrální úrovni byla činná střešní organizace **RomanoNet, z. s.** RomanoNet se podílí na nezávislém monitoringu naplňování Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů v Česku².

Některé z romských organizací se stávají silnými profesionálními subjekty, které hospodaří s rozpočty v řádu desítek milionů Kč a mají desítky zaměstnanců. Značná část organizací však působí na místní úrovni. Podrobnější studie neziskového segmentu romských a proromských organizací zatím chybí. To je jeden z důvodů, proč se zprávy o stavu romské menšiny doposud věnují převážně aktivitám veřejného sektoru, které jsou lépe zmapované, a činnost romských a proromských organizací zachycují spíše „shora“, tj. především je popisují jako příjemce dotací. S ohledem na rostoucí význam a dopad činností romských neziskových organizací i posílený důraz na participaci Romů však bude potřebné tento stav změnit.

Život romské menšiny i činnost romských a proromských NNO byl i v roce 2021 poznamenán pokračující pandemií covid-19. Zejména prvních pět měsíců roku 2021 platila přísná

¹ FRA (2021), Roma in 10 European Countries. Roma survey 2021. Main Results. Luxembourg Publication Office a FRA (2017), EU-MIDIS II: Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main Results, Luxembourg Publication Office.

² V roce 2022 byla publikována Monitorovací zpráva občanské společnosti o kvalitě národní Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů v Česku. <http://romanonet.cz/index.php/aktuality/45-dokument-romanonet-vydal-monitorovaci-zpravu-hodnotici-vladni-romskou-strategii-na-pristich-10-let>

protiepidemická opatření, což mělo dopad na připravované aktivity romské menšiny. Řada kulturních či vzdělávacích aktivit romských a proromských NNO byla zrušena, odložena nebo se přesunula do online prostoru.

V roce 2021 proběhlo historicky první online **Sčítání lidu, domů a bytů**. Sčítání lidu předcházela kampaň organizována státní správou a neziskovým sektorem. Poprvé od sčítání lidu v roce 1991 byl ve sčítání zaznamenán značný nárůst počtu osob hlásících se k romské národnosti. Počet osob hlásících se k romské národnosti nicméně ani zdaleka neodpovídá odhadům počtu Romů v ČR. Nadále se tedy potýkáme s nedostatkem dat o romské menšině v ČR. Zpráva proto vychází zejména z kvalifikovaných odhadů krajských koordinátorů či v oblasti vzdělávání z odhadů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) a rovněž z několika výzkumů zaměřených na romskou menšinu, které proběhly nebo byly zveřejněny v roce 2021. Důležitým zdrojem informací jsou výzkumy zaměřené na sociálně vyloučené lokality (dále jen „SVL“), jelikož vycházíme z odhadu, že Romové tvoří 57 %³ obyvatel SVL.

Jinou zaznamenaníhodnou událostí roku 2021 bylo, že po dlouholetém úsilí o odškodnění obětí protiprávních sterilizací byl v roce 2021 schválen **zákon č. 297/2021 Sb.**, o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů, a to s účinností od 1. ledna 2022.

Rok 2021 byl také rokem, kdy byla přijata nová **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 (dále jen „Strategie“)**, na které kancelář RVZRM v letech 2020 a 2021 společně se zástupci romských a proromských NNO sdružených v RomanoNet intenzivně pracovala. Zásadními opatřeními obsaženými v tomto dokumentu jsou např. vytvoření postu zmocněnce vlády pro romské záležitosti do roku 2022 či implementace specifického cíle ESF+ prosazovat socioekonomickou integraci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové v OP JAK a OPZ+. Po přijetí tohoto strategického dokumentu vládou dne 10. května 2021 začaly jednotlivé instituce a resorty připravovat implementační plán úkolů, za které jsou jako gestoři či spolugestoři odpovědní.

Podobně jako v předchozích letech bylo hodnocení dopadů realizovaných aktivit komplikováno faktem, že v České republice nejsou plošně sledovány počty Romů a jejich účast na aktivitách NNO a jednotlivých orgánů státní správy. V případě počtu Romů uvedených v této Zprávě proto jde zpravidla o kvalifikované odhady zainteresovaných aktérů, zejména z řad krajských koordinátorů pro romské záležitosti, romských poradců v obcích s rozšířenou působností či terénních pracovníků, není-li uvedeno jinak.

Obsah a struktura Zprávy jsou obdobné jako v předchozích letech. První kapitola je však výjimečně věnována Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021. Druhá kapitola se zabývá tématem soužití Romů a většinové společnosti. Kapitola zároveň shrnuje nejdůležitější události roku 2021, které mohly ovlivnit vztahy romské menšiny a většinové společnosti. Ve třetí kapitole je představeno institucionální a finanční zabezpečení romské integrace. V této kapitole je souhrnně a v souladu s nařízením vlády č. 98/2002 Sb., kterým se stanoví podmínky a způsob poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace příslušníků romské komunity, uveden přehled vyhodnocení využití dotací poskytnutých ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin, v tomto případě na podporu aktivit romské menšiny.

Další kapitoly popisují situaci v jednotlivých oblastech integrace. Postupně je tak představeno téma vzdělávání a aktivity MŠMT. Návazně je otevřeno téma zaměstnanosti, a to včetně bližších informací o aktivní politice zaměstnanosti, sociálním podnikání a diskriminaci na trhu

³ Podíl osob žijících v SVL, kteří se přihlásili k romské národnosti, a to i v kombinaci s další národností (českou, slovenskou apod.) je dle šetření SVL-SILC 51 % (výsledky za rok 2020) až 57 % (výsledky za rok 2021). <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/zivotni-podminky-obyvatel-svl-analyza-a-komparace-socidemograficky-udaju-svl-silc-brizolit-eu-silc-osz-2021/>

práce. Následně jsou začleněny tematické kapitoly věnující se bydlení a zdraví. Zpráva je rovněž doplněna o téma romské kultury, dějin a jazyka, informace k pietním místům romského holokaustu a aktivitám MRK.

Níže uvádíme přehled hlavních zjištění jednotlivých kapitol zprávy. Plyne z nich, že ani rok 2021 se nastal rokem zásadních změn a řada problémů spíše přetrvává a převažujícím trendem vývoje je jistá stagnace (např. vzdělávání, zaměstnávání bydlení). Tuto situace navíc negativně ovlivnily i dopady pandemie, což platí zejména pro vzdělávání romských dětí. Přetrvávají rovněž některé problémy horizontální povahy, jako je nedostatek spolehlivých a vypovídajících dat o situaci romské menšiny. Bude potřebné hlouběji reflektovat některé používané koncepty, jako je zejména koncept sociálně vyloučené lokality, kde chybí metodologie jak tento fenomén v terénu exaktněji definovat a srovnávat, a to v čase či v prostoru.

Positivní trendy lze naopak vysledovat v oblasti emancipace Romů a rozvoji romské kultury, kdy v posledních letech došlo k přelomu v oblasti přístupu k holokaustu Romů a v roce 2021 pokračovalo úspěšně budování památníků holokaustu Romů a Sintů v Hodoníně u Kunštátu a v Letech u Písku. Jistý pozitivní posun (či alespoň nezhoršování situace) můžeme zaznamenat ve vztahu romské menšiny a většinové společnosti, což je oblast, na kterou se bude potřebné do budoucna více zaměřit.

Soužití Romů a většinové společnosti

Výzkum o postojích mladých Čechů vůči vybraným menšinám realizovaný společností Median, s.r.o. ukázal, že stále platí, že Romové jsou nejhůře hodnocenou společenskou menšinou. Ve srovnání s obdobným průzkumem z roku 2014 jsou sice postoje k Romům pozitivnější, ale negativní postoj většinové společnosti vůči Romům v řadě oblastí (sociální podpora, bydlení, trestní záležitosti) přetrvává.

Emancipace – podpora rovnosti, začleňování a participace

Zastoupení Romů ve volených funkcích na národní či lokální úrovni je velmi nízké. Nejsou přítomni v Senátu Parlamentu ČR a po volbách v roce 2021 nezasedl žádný Rom ani do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Za účelem posílení účasti Romů v rozhodovacím procesu na národní úrovni nadále i v roce 2021 působily RVZRM a RVNM. Na úrovni krajů, hlavního města Prahy a ORP působí výbory pro národnostní menšiny.

V roce 2021 byla přijata nová Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030. Zásadním opatřením obsaženým v tomto dokumentu je např. vytvoření postu zmocněnce vlády pro romské záležitosti do roku 2022.

Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021

V roce 2021 proběhlo historicky první online Sčítání lidu, domů a bytů. Poprvé od sčítání lidu v roce 1991 byl ve sčítání zaznamenán značný nárůst počtu osob hlásících se k romské národnosti. Celkově se k romské národnosti přihlásilo 21 691 osob, což je nejvyšší počet od roku 1991, kdy se k romské národnosti přihlásilo 32 903 osob. Počet osob hlásících se k romské národnosti nicméně ani zdaleka neodpovídá odhadům počtu Romů v ČR (250 000). Nadále se tedy potýkáme s nedostatkem dat o romské menšině v ČR.

Anticiganismus

Podle Zprávy o extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021 bylo policií zjištěno 108 trestných činů s nenávistným podtextem, o 26 méně než v roce 2020. Dále bylo v roce 2021 evidováno 33 trestných činů motivovaných nenávistí proti Romům. Veřejný ochránce práv obdržel v roce 2021 celkem 22 podnětů, v nichž stěžovatelé namítali diskriminaci z důvodu romské etnicity. Ve zprávě jsou zmíněny některé konkrétní případy anticiganismu vůči Romům, mezi kterými je např. protiromský pochod v Hradci Králové. Zpráva podrobně informuje rovněž o mediálně známém policejním zákroku v Teplicích, kde po zásahu policie zemřel Rom S. Tomáš, což vyvolalo řadu kritických reakcí mezi zástupci RVZRM, neziskového sektoru, ale také zmocněnkyně pro lidská práva či zástupkyně veřejného ochránce práv.

Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace

Ve struktuře institucionálního zajištění romské integrace na centrální úrovni nenastaly změny. V průběhu roku 2021 působila na pozici zmocněnkyně vlády pro lidská práva Helena Válková. Odborné zázemí jí poskytoval Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, v oblasti romské integrace a národnostních menšin Kancelář Rady. Na krajské úrovni se podílejí na politice integrace Romů krajsí koordinátoři pro romské záležitosti. Na lokální úrovni by měli zajišťovat integraci romské menšiny především romští poradci, terénní pracovníci, NNO a lokální konzultanti Agentury.

Financování romské integrace

V roce 2021 pokračovaly přípravy nového programového období ESIF 2021-2027, do nichž byli zapojeni také zástupci romské menšiny (RVZRM a NNO). Na rozdíl od předcházejícího programového období bude součástí dvou operačních programů (OPZ+ a OP JAK) specifický cíl zaměřený na socioekonomickou integraci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové. V rámci těchto specifických cílů bude možné financovat projekty zaměřené na integraci Romů v oblasti vzdělávání, zvýšení občanských kompetencí Romů či budování kapacit romských a proromských organizací. Financování romské integrace a aktivit příslušníků romské menšiny na národní úrovni je realizováno zejména prostřednictvím dotačních programů administrovaných MŠMT, MK a Úřadem vlády. Alokace výše finančních prostředků na dotační programy uvedených poskytovatelů je zpravidla stabilní.

Vzdělávání

Negativní vliv pandemie covid-19 v roce 2021 bylo možné sledovat i v oblasti vzdělávání. Ve většině základních a středních škol probíhalo po významné období distanční vzdělávání. Během pandemie bylo potřeba vyrovnávat nerovnosti ve vzdělávání a snižovat negativní dopady pandemie na žáky. Šetření životních podmínek obyvatel sociálně vyloučených lokalit v ČR realizovaný Agenturou identifikovalo jako nejčastější problémy v průběhu distančního vzdělávání chybějící pedagogickou podporu, omezený přístup k elektronice a internetu. Panuje obava, že pandemie koronaviru ještě víc zvýrazní vysoké nerovnosti ve vzdělávání. Zpráva dále popisuje nízkou úroveň vzdělání obyvatel v SVL, mezi které podle odhadů z větší části patří Romové. Více než polovina obyvatel SVL (51 %) dosáhla pouze na základní vzdělání, přičemž 13,7 % z nich nedokončilo ani základní školu. Ve školním roce 2021/2022 došlo k růstu podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV na 26,93 %. Podle MŠMT byl růst zapříčiněn dopady pandemie covid-19. MŠMT v této souvislosti zadalo realizaci výzkumu, který má zjistit příčiny vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se podle RVP ZV UV.

Zaměstnanost

Podle šetření Agentury v SVL je pětina obyvatel SVL (20 %) nezaměstnaná. Mezi významné překážky v zaměstnání sociálně vyloučených Romů patřila nízká vzdělanostní úroveň, zadluženost, špatný zdravotní stav, vysoké náklady na dojíždění za prací, diskriminace na trhu práce či nízká pracovní morálka. Hlavním nástrojem státu v boji s nezaměstnaností je aktivní politika zaměstnanosti, přičemž podle krajských koordinátorů se Romové účastní zejména VPP. Jednotlivá ministerstva podporují také sociální podnikání, ale z dat z terénu se ukazuje, že v sociálních podnicích je zaměstnáno stále málo Romů. Z výzkumu FRA Roma Survey 2021 vyplynulo, že 56 % respondentů v ČR se v roce 2021 cítilo být diskriminováno při hledání práce v posledních 12 měsících z důvodu své příslušnosti k romské menšině.

Bydlení

Romové se nadále potýkali s problémy v oblasti bydlení. Z dat vyplynulo, že sociálně vyloučení Romové bydlí převážně v nájemním bydlení, z toho vysoký podíl obyvatel ze SVL uvedlo, že

bydlí v ubytovně (16,5 %). Z důvodu diskriminace na trhu s bydlením či finančně nedosažitelným podmínkám pronájmu si Romové často pronajímali bydlení u tzv. obchodníků s chudobou, kteří za vysoké nájemné nabízejí nevyhovující bydlení. V této souvislosti nebyla v ČR stále přijata legislativní úprava sociálního bydlení. Sociální bydlení se tak zajišťuje prostřednictvím dotací pro obce. Možnost využít obecní sociální bydlení využili i Romové.

Zdraví

V oblasti zdraví se ukázalo, že sociálně vyloučení Romové se v nižší míře než většinová populace nechávali očkovat proti onemocnění covid-19. V některých krajích proto organizovali očkování prostřednictvím mobilních očkovacích týmů. V důsledku pandemie se zhoršila dostupnost zdravotní péče jak u většinové populace, tak v SVL

V roce 2021 byl schválen zákon umožňující finanční odškodnění obětem nezákonných sterilizací. Žádost o odškodné ve výši 300 000 Kč mohou podat ženy, které byly sterilizovány v období od 1. 6. 1966 do 31. 3. 2012.

Dále podle šetření MPSV v dětských domovech pro děti do 3 let věku tvoří romské děti více než polovinu zde umístěných dětí. V roce 2021 Poslanecká sněmovna ČR schválila novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, podle nějž od roku 2025 nebude možné umísťovat děti do 3 let do tzv. kojeneckých ústavů. Vliv na nadměrné umísťování romských dětí do ústavů má legislativní, koncepční a institucionální rámec systému ochrany práv dětí, především nízká prevence umísťování a problematické rodinně-právní a opatrovnické soudnictví.

Kultura

Kvůli pandemii probíhaly kulturní aktivity v jednotlivých krajích někdy v omezeném módu. MRK jako nejvýznamnější romská kulturní instituce pokračovalo v roce 2021 ve správě a budování památníků holokaustu Romů a Sintů v Hodoníně u Kunštátu a v Letech u Písku. V roce 2023 plánuje MRK otevřít pro veřejnost nový památník s expozicí v Letech u Písku. Rok 2021 se nesl také ve znamení oslav 30 let od založení MRK, u této příležitosti MRK zorganizovalo řadu kulturních akcí.

1. Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021

Ačkoliv je přihlášení se k určité národnosti v rámci sčítání lidu nepovinná informace, ve svém důsledku má významný dopad na život národnostních menšin v České republice (dále jen „ČR“). Na základě národnostního složení obyvatelstva se utvářejí státní politiky v oblasti sociální, národnostní či kulturní. Řada národnostně menšinových práv, resp. získání nástrojů k jejich uplatňování, je podmíněna přihlášením se určitého podílu osob k národnostní menšině (resp. k národnosti) ve sčítání lidu. Příkladem je vznik výboru pro národnostní menšiny v obci a kraji nebo vzdělávání v jazyce národnostní menšiny.⁴

Důležitost údaje o národnostním složení obyvatelstva byla rovněž důvodem pro navázání spolupráce Oddělení kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a sekretariátu Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Kancelář Rady“) s Českým statistickým úřadem (dále jen „ČSÚ“). V součinnosti s národnostními menšinami byly vypracovány překlady internetových formulářů ke sčítání do jazyků nejpočetnějších národnostních menšin, včetně romštiny. ČSÚ dále připravil srozumitelný leták, v němž vysvětloval důležitost přihlášení se ke své národnosti nebo ke dvěma národnostem. Zmocněnkyně vlády pro lidská práva Helena Válková zástupcům romských a proromských NNO a členům RVZRM rozeslala dopis, v němž vyjádřila podporu tomu, aby zástupci Romů v rámci své činnosti upozorňovali na možnost uvést svou národnost.

Samotné sčítání proběhlo v období tří měsíců od 27. března 2021 do 11. května 2021. Jednalo se o historicky první online sčítání lidu v historii ČR, přičemž elektronickou možnost sčítání využilo 85 % obyvatel. Vyplnění otázky na národnost bylo dobrovolné a vyplnilo ji 68,4 %, tedy přibližně dvě třetiny obyvatel.⁵

Poprvé od sčítání lidu v roce 1991 byl ve sčítání zaznamenán značný nárůst počtu osob hlásících se k romské národnosti. V případě osob hlásících se výhradně k romské národnosti (4 458 osob) došlo sice k mírnému poklesu oproti sčítání lidu v roce 2011, kdy se k romské národnosti přihlásilo 5 135 osob. Nicméně, počet osob hlásících se k romské národnosti v kombinaci s další národností se více než zdvojnásobil ze 7 818 v roce 2011 na 17 233 v roce 2021. **Celkově se tím k romské národnosti přihlásilo 21 691 osob.** Počet osob hlásících se k romské národnosti pořád nedosáhl úrovně z roku 1991, kdy se k romské národnosti přihlásilo 32 903 osob, oproti sčítáním v letech 2001 a 2011 však vzrostl počet přihlášených Romů o dvě třetiny.

Co přesně způsobilo, že se podstatně víc osob přihlásilo k romské národnosti, nelze jednoduše vyhodnotit. Svůj podíl na tomto výsledku mohla mít pohodlná online forma sčítání. Zároveň proběhlo několik kampaní ze strany státu (výše zmíněné zapojení Úřadu vlády ČR, kampaň ČSÚ na sociálních sítích⁶, příspěvky Hate Free Culture na sociálních sítích) nebo přímo ze strany romských a proromských NNO. Platforma RomanoNet, která zastřešuje vícero romských organizací, organizovala online kampaň se známými Romkami a Romy, kteří vysvětlovali důležitost přihlášení se k romské národnosti. Kampaň byla doplněna diskusním pořadem a články na zpravodajském serveru Romea.cz, příspěvky ke sčítání v pořadu Českého rozhlasu O Roma vakeren nebo tematickým vysíláním na online televizi Tuke.TV.⁷

Tabulka 1: Osoby hlásící se k romské národnosti ve sčítání lidu z let 1991, 2001, 2011 a 2021

⁴ Viz např. podmínku pro vznik národnostního výboru v § 117 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení); § 78 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení); § 78 odst. 2 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze nebo podmínky pro vznik tříd a škol se vzděláváním v jazyce národnostních menšin v § 14 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁵ <https://www.czso.cz/csu/czso/csu-predstavil-prvni-vysledky-scitani-2021>

⁶ <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-2021-take-na-socialnich-sitich>

⁷ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/prihlase-se-k-romske-narodnosti-romske-organizace-spustily-kampan-ke-scitani-ve-ktere-vystupuje-i-prezident-zeman>

národnost	1991	2001	2011	2021
výhradně romská	32 903	11 746	5 135	4 458
romská v kombinaci s další národností	nezjištěno ⁸	784	7 818	17 233
celkem	32 903	12 530	12 953	21 691

Zdroj: Český statistický úřad, 1991. *Pramenné dílo 1991 - obyvatelstvo v datech. Tab. 7. Obyvatelstvo podle národnosti a pohlaví, pětiletých věkových skupin a státní příslušnosti*; Český statistický úřad, 2003. *SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ K 1. 3. 2001 - obyvatelstvo Česká republika*; Český statistický úřad, 2014. *Národnostní struktura obyvatel*; Český statistický úřad, 2022. *Obyvatelstvo podle vybraných národností a kombinací národností.*"

Ačkoliv byl přírůstek v kategorii romská národnost výrazný, pořád počet Romů, kteří se ve sčítání přihlásili k romské národnosti, nepředstavuje ani desetinu odhadovaného počtu Romů v ČR. Na základě kvalifikovaných odhadů žije na území ČR přibližně 250 000 Romů. Proto 21 691 osob hlásících se k romské národnosti ve sčítání lidu v loňském roce čítá pouze 8,7 % z odhadovaného počtu všech Romů žijících v ČR.

Důvody nepřihlášení se k romské národnosti můžou pramenit v negativních historických zkušenostech (perzekuce romské menšiny, především vyvraždění 90 % Romů žijících na území ČR za druhé světové války), ale rovněž s aktuálními zkušenosti s diskriminací a anticiganismem. Dalším důvodem může být rovněž nepochopení rozdílu mezi národností a státní příslušností.⁹

Co se týče osob hlásících se k romskému mateřskému jazyku, sčítání lidu v roce 2021 nepřineslo příznivé výsledky. Potvrdil se klesající trend počtu osob, které se přihlásily pouze k romskému mateřskému jazyku (oproti roku 2011 klesl počet ze 4 919 na 4 280 osob v roce 2021). Možnost přihlásit se k romskému a jinému mateřskému jazyku využilo 23 822 osob, což je o třetinu méně než v roce 2011 (36 168). **K romštině jako svému mateřskému jazyku se tak celkově přihlásilo 28 102 osob.**

Tabulka 2: Osoby s romským mateřským jazykem nebo jeho kombinací s jiným mateřským jazykem

jazyk	1991	2001	2011	2021
romský	24 294	23 211	4 919	4 280
romský a jiný	nezjištěno	12 970	36 168	23 822
celkem	24 294	36 181	41 087	28 102

Zdroj: Český statistický úřad, 1991. *Pramenné dílo 1991 - obyvatelstvo v datech. Český statistický úřad, 2003. Sčítání lidu, domů a bytů k 1.3. 2001 - obyvatelstvo Česká republika. Český statistický úřad, 2014. Národnostní struktura obyvatel, Český statistický úřad, 2022. Obyvatelstvo podle vybraného mateřského jazyka, pohlaví a krajů.*

⁸ V roce 1991 byly případné zápisy dvojí národnosti zpracovány podle první uvedené národnosti.

⁹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zive-romove-a-vysledky-scitani-lidu-2021.videopodcast-jarmily-balazove-a-tomase-bystreho>

2. Soužití Romů a většinové společnosti

Společnost Median, s.r.o. uskutečnila v roce 2021 průzkum o postojích mladých Čechů¹⁰ vůči vybraným menšinám, včetně romské menšiny. Průzkum společnosti zadalo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (dále jen „MMR“) v rámci projektu „Místo pro všechny – budování prostoru pro vzájemné soužití“, který realizuje Agentura pro sociální začleňování (dále jen „Agentura“). Výsledky výzkumu byly následně srovnány s výsledky obdobného dotazníkového šetření z roku 2014.

Ve většině zkoumaných témat se ukázal pozitivní posun oproti roku 2014. Cílová skupina se v průzkumu z roku 2021 projevila jako více uvědomělá v oblasti rasismu a více informovaná o násilí z nenávisi. Z hlediska vzdělání mají nejpozitivnější přístup k menšinám vysokoškolsky vzdělaní mladí lidé. Rovněž postoje k Romům jsou pozitivnější nežli v roce 2014. Silnou podporu pro nápravu porušování lidských práv vyjádřili respondenti v otázce odškodnění nedobrovolně sterilizovaných romských žen.

Avšak pořád platí, že Romové jsou nejhůře hodnocenou společenskou menšinou. Po nich následují bezdomovci a muslimové. Největší rozdíly v postojích vůči blíže nespecifikovaným lidem a Romům se projevily v oblasti sociální podpory, bydlení nebo v trestních záležitostech. Pokud se u matky, které se narodila trojčata, zmínila romská etnicita, pouze polovina respondentů by jí přiznala nárok na státní příspěvek ve srovnání se 4/5 respondentů u blíže nespecifikované matky. Při otázce, zda by respondenti pronajali svůj byt původně určený pro 3-4 člennou rodinu osobě s romským příjmením se svou 5 člennou rodinou, udává kolem 60 % dotázaných, že by to byl pro ně problém. V případě českého jména by to bylo problematické pouze pro čtvrtinu lidí. Méně shovívavě byl dále hodnocen romský mladík nežli mladík s nespecifikovanou národností. Romskému mladíkovi, který vykradl trafikku, navrhovali respondenti přísnější trest ve srovnání s blíže nespecifikovaným mladíkem, který spáchal stejný čin.

Naopak, pohled Romů na většinovou společnost zkoumal ve své diplomové práci student Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Roman Koky. Ve srovnání s průzkumem společnosti Median se v tomto případě jednalo o psychologický kvalitativní výzkum a vzorek respondentů nebyl reprezentativní.¹¹ Podle realizovaného výzkumu měli Romové vůči „Neromům“ pozitivní postoje, a to souviselo s četností pozitivních kontaktů s „Neromy“. Postoje vůči majoritě byly tím pozitivnější, čím častěji se Romové s „Neromy“ potkávali a čím s nimi měli lepší zkušenosti. Dále platilo, že respondenti se přikláněli k pozitivnímu vnímání „Neromů“, pokud jejich známí měli dobré vztahy s většinovou společností. Příkladem využití výsledků výzkumu by podle autora mohlo být školní prostředí, kde mohou učitelé klást důraz na meziskupinový kontakt a jeho pozitiva.¹²

Emancipace – podpora rovnosti, začleňování a participace

Romům jako občanům ČR přísluší politická práva, např. účast na správě věcí veřejných. Zastoupení Romů ve volených funkcích na národní či lokální úrovni je však pořád mizivé. Nejsou přítomni v Senátu Parlamentu ČR a po volbách v roce 2021 nezasedl žádný Rom ani do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Nejlépe se ve volbách umístil romský kandidát Jiří Lévy, jenž kandidoval za hnutí ANO 2011 v Moravskoslezském kraji. Dalších 7 romských kandidátů se ucházelo o mandát v Hl. městě Praze (1 za stranu Zelení), Jihomoravském kraji (1 za hnutí ANO 2011, 1 za ČSSD a 1 za stranu Levice), Karlovarském kraji (1 za stranu

¹⁰ Průzkum byl realizován na reprezentativním vzorku populace ČR ve věku 15-30 let a ve věku 21-36 let metodou CAWI na online panelu společnosti Median, podrobné výsledky viz <https://www.median.eu/cs/?p=2651>

¹¹ Ve výzkumu byla použita metoda tzv. pocitového teploměru na škále od 1 do 100, přičemž vyšší hodnota znamenala lepší postoj k dané skupině. Dále se výzkum zaměřil na tzv. nepřímý meziskupinový kontakt, který zjišťuje, jak respondenti vnímají vztahy ostatních. Celkově dotazníky vyplnilo 226 respondentů ve věku od 11 do 77 let.

¹² <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/jak-vidi-romove-vetsinovou-spolecnost-na-to-odpovida-v-diplomove-praci-roman-koky-z-brnenske-univerzity>

Zelení) a Ústeckém kraji (2 za stranu SPD).¹³ V krajských volbách v roce 2020 se dostal do krajského zastupitelstva pouze jeden Rom, a to v Ústeckém kraji. Na lokální úrovni bylo v komunálních volbách v roce 2018 úspěšných 13 Romů.¹⁴

Za účelem posílení účasti Romů v rozhodovacím procesu na národní úrovni nadále i v roce 2021 působily RVZRM a Rada vlády pro národnostní menšiny (dále jen „RVNM“). Na úrovni krajů, hlavního města Prahy a obcí s rozšířenou působností (dále jen „ORP“) působí výbory pro národnostní menšiny.¹⁵ Kromě toho se zástupci romské menšiny účastní jednání pracovních skupin na některých ministerstvech. V případě Ministerstva kultury (dále jen „MK“), MŠMT a Úřadu vlády jsou Romové členy dotačních komisí. Dále jsou Romové zastoupení v pracovních orgánech Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) či Ministerstva vnitra (dále jen „MV“).

V roce 2021 stejně jako v předchozích letech působila v ČR řada romských a proromských NNO. Soupis nejvýznamnějších organizací dle krajů je uveden v příloze č. 1. Na centrální úrovni byla aktivní střešní organizace **RomanoNet, z. s.**, která vznikla v roce 2017 za účelem zastřešovat a koordinovat součinnost NNO pracujících s romskou menšinou v ČR. Posláním organizace RomanoNet je prosazovat integrační politiku, která klade důraz na dodržování lidských práv, rovnosti, participaci Romů ve veřejném životě a jejich zapojení do rozhodovacích procesů.¹⁶ V roce 2021 se RomanoNet podílel na nastavení operačních programů financovaných z evropských strukturálních a investičních fondů (dále jen „ESIF“) a zejména na finalizaci Strategie.

Některé z romských organizací se stávají silnými profesionálními subjekty, které hospodaří s rozpočty v řádu desítek milionů Kč, mají desítky zaměstnanců a působí i nadregionálně (**Romodrom, o.p.s.**)¹⁷ Značná část organizací však působí na místní úrovni. Podrobnější studie neziskového segmentu romských a proromských NNO zatím chybí. To je jeden z důvodů, proč se zprávy o stavu romské menšiny doposud věnují převážně aktivitám veřejného sektoru, které jsou lépe zmapované. S ohledem na rostoucí význam a dopad činnosti romských NNO, jakož i posílený důraz Strategie na participaci Romů, však bude potřebné do budoucna tento stav změnit.

V roce 2021 byla přijata nová **Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 (dále jen „Strategie“)**, na které se významně podíleli zástupci romských a proromských NNO sdružených v RomanoNet.

Začátkem roku vznesl veřejný ochránce práv Stanislav Křeček ostrou kritiku k připravované Strategii, kterou označil za „nerealizovatelný dokument“ napsaný bez „znalosti věci“. Předmětem kritiky byl ve Strategii zmiňovaný nedostatek dat o romské problematice za situace, kdy podle jeho slov jsou za řešení těchto otázek placeny ze státního rozpočtu NNO a vládní agentury. Zvláště kritizoval Agenturu pro sociální začleňování, kterou pokládá za „zcela nefunkční instituci, neboť s ní řada obcí odmítá spolupracovat“. Další nedostatek je podle ombudsmana chybějící důraz na spoluúčast Romů při řešení daných problémů. Veřejný ochránce práv dále zpochybnil diskriminaci Romů na trhu s bydlením prohlášením, že někteří Romové problémy s bydlením skutečně mají, ale nikoliv z důvodů diskriminace, ale proto, že značná část z nich devastuje bytový fond a přeměňuje tak části obcí ve vyloučené lokality.¹⁸

¹³ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/nejuspesnejsim-romskym-kandidatem-v-letosnich-volbach-je-jiri-levay.ziskal-913-preferencnich-hlasu>

¹⁴ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/volby-skoncily-prubezne-vysledky-v-obcich-kde-kandidovalo-vice-romu>

¹⁵ Více informací o RVZRM, RVNM a výborech pro národnostní menšiny je uvedeno v kapitole 3.1. Institucionální zabezpečení romské integrace.

¹⁶ Členskými organizacemi RomanoNet jsou Awen Amencia, z. s., IQ Roma servis, o. p. s., Khamoro o. p. s., Kleja, Otevřená společnost, o. p. s., Romano jasnica, spolek, Romodrom, o. p. s., Romea, o. p. s., Slovo 21. z. s., Společně - JEKHEANE o. p. s., Vzájemné soužití, o. p. s. <http://romanonet.cz/index.php/organizace>.

¹⁷ Podrobnosti lze dohledat například ve zveřejněných výročních zprávách organizací dostupných ve sbírce listin <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

¹⁸ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/ombudsman-krecek-v-pripominkach-ke-strategii-romske-integrace-na-pristich-10-let-za-diskriminaci-si-romove-mohou-sami>

Vůči připomínkám ombudsmana se ohradili zástupci NNO, členové RVZRM, ale také Agentura a tehdejší zmocněnkyně vlády pro lidská práva Helena Válková.¹⁹ Zástupkyně ombudsmana, Monika Šimůnková, byla kvůli nesouhlasu připomínkami ochránce odvolaná ze tří vládních rad (pro lidská práva, rovnost žen a mužů a pro záležitosti romské menšiny).²⁰

Od 1. ledna 2021 byla zahájena realizace 8 projektů²¹ v rámci výzvy Operačního programu Zaměstnanost (dále jen „OPZ“) „Budování kapacit romských a proromských nestátních neziskových organizací pro zapojení do přípravy a implementace programů spolufinancovaných z fondů EU“. Realizace projektů v hodnotě 29,1 mil. Kč potrvá do konce roku 2022. Hlavními podporovanými aktivitami jsou podpora efektivní participace romských a proromských nestátních neziskových organizací na činnosti monitorovacích výborů, pracovních skupin a platforem jednotlivých operačních programů ESIF v ČR a v národních koordinačních strukturách, podpora jejich zapojení do přípravy a implementace Dohody o partnerství a operačních programů spolufinancovaných z fondů EU a do procesu přípravy a realizace národních/regionálních/místních strategických dokumentů zaměřených na integraci romské menšiny nebo s ní souvisejících. Dále je podporována spolupráce romských a proromských NNO s veřejnou správou, síťování a posílení partnerství s ostatními spolupracujícími organizacemi, vzdělávání svých pracovníků, přijímání opatření na zvyšování profesionality, organizačního řízení a plánování v jejich organizacích.

Anticiganismus

Česká delegace v Mezinárodní alianci pro připomínání holocaustu se podílela na formulaci právně nezávazné pracovní definice anticiganismu/diskriminace Romů, která byla přijata členskými státy v roce 2020. Anticiganismus/diskriminace Romů je definován jako „taková forma vyjadřování a jednání jedinců i politiky a praxe institucí, která vede k marginalizaci či vylučování Romů, devalvování romské kultury a životního stylu, fyzickému násilí či projevům nenávisti namířeným na Romy i další jedince a skupiny, kteří jsou považováni za ‚Cikány‘, jsou na tomto základě stigmatizováni či na tomto základě byli za dob nacismu nebo i dnes cílem perzekuce. Z důvodu této diskriminace se následně s Romy zachází jako s domnělou cizí, odlišnou skupinou a jsou spojováni s celou řadou urážlivých stereotypů a zkreslených představ, které samy o sobě představují specifickou formu rasismu.“²² Ministerstvo zahraničních věcí ČR deklarovalo, že bude pokračovat v úsilí o dosažení podpoření této definice v obou komorách Parlamentu ČR.

Podle Zprávy o extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021²³ bylo policií zjištěno 108 trestných činů s nenávistným podtextem, o 26 méně než v roce 2020. Za rok 2021 policie evidovala 99 osob stíhaných pro skutky s nenávistným podtextem. Pro trestné činy spáchané z rasových, národnostních a jiných nenávistných pohnutek bylo obžalováno 72 osob. Odsouzeno za ně bylo 67 osob. Zpráva uvádí, že v roce 2021 bylo evidováno 33 trestných činů motivovaných nenávistí proti Romům, což představuje nárůst o 14 skutků proti roku 2020.

Organizace In Iustitia, která se dlouhodobě věnuje monitoringu násilí z nenávisti, zaznamenala ve svých průběžných zprávách o předsudečném násilí v roce 2021 celkem 13 útoků namířených proti Romům, což je ve srovnání s rokem 2020 o 7 méně. Ve sledovaném období 1. 1. – 31. 3. 2021 zaznamenala 3 případy, ve druhém kvartálu od 1. 4. – 30. 6. 2021 4 případy,

¹⁹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/na-ombudsmana-krecka-se-vali-dalsi-kritika.ohrazuje-se-i-agentura-pro-socialni-zaclenovani.nefunkcni-instituce-nikoliv.s>

²⁰ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/helena-valkova-pro-romea-tv-nezapojeni-romu-vyroky-ombudsmana-nejsou-pravdive.odvolani-simunkove-z-rad-nerozumim-vzdy-byla>

²¹ Byly podpořeny organizace: Slovo 21, z.s., EUROTOPIA.CZ, o.p.s., Khamoro o.p.s., IQ Roma servis, z.s., Romodrom o.p.s., Romano jasnica, spolek, Romská zaměstnanecká agentura v ČR, RomPraha, z.s.

²² https://www.rommuz.cz/file/other/skoly-a-deti/Materialy-ke-stazeni/CS_IHRA-Working-Definition-Antigypsyism-Anti-Roma-discriminationuu-2020_Oct_8%201.pdf. Bliže se definici věnuje Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2020.

²³ <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

ve třetím kvartálu od 1. 7. – 30. 9. 2021 5 případů a v posledním kvartálu od 1. 10. – 31. 12. 2021 jeden útok namířený proti Romům.²⁴

Informaci o diskriminaci Romů a předsudečné nenávisti můžeme doplnit pohledem **Roma Survey 2021**. Podle tohoto zdroje došlo v zemích EU k pozitivnímu vývoji v potírání rasově motivovaného obtěžování a násilí, nedošlo však k pozitivnímu vývoji, pokud jde o diskriminaci. Šetření dokumentuje zvyšující se povědomí Romů o orgánech, které jim mohou v případě diskriminace pomoci. V České republice až 58 % dotazovaných Romů mělo povědomí o těchto orgánech. Na nízké úrovni ve srovnání s celkovou populací zůstává u Romů důvěra v policii. V České republice v roce 2021 klesla na 19 % (oproti 33 % v roce 2016) a byla tak nejnižší ze zkoumaných zemí EU. Naproti tomu policie požívá důvěry až u 75 % osob z celkové populace ČR. Nízká zůstává u Romů rovněž důvěra v právní systém. V České republice je pod průměrem zkoumaných zemí (ten činí 31 %) a dosahuje pouze 22 %. Toto číslo znamená pokles oproti roku 2016 o 9. p. b. U celkové populace ČR má naproti tomu důvěru v právní systém až 54 % občanů.²⁵

Veřejný ochránce práv obdržel v roce 2021 celkem 22 podnětů, v nichž stěžovatelé namítali diskriminaci z důvodu romské etnicity (ne vždy se však jednalo o diskriminaci vyvolanou anticiganismem). Z toho v 17 podnětech namítali diskriminaci v některé z oblastí, které pokrývá zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů. Nejvíce podnětů se týkalo oblasti bydlení (10 podnětů), dále práce a zaměstnání (5 podnětů), po jednom pak oblasti sociální a oblasti zdravotní péče. Z oblastí mimo působnost antidiskriminačního zákona se většina podnětů s námitkou diskriminace z důvodu romské etnicity týkala oblasti sociálního zabezpečení.

V následujících odstavcích jsou v krátkosti popsány některé případy slovních či fyzických útoků na Romy, případně rozhodnutí soudů v těchto případech. Nejedná se o vyčerpávající seznam událostí, které souvisejí s anticiganismem v ČR.²⁶

Portál Romea.cz v roce 2021 informoval o diskriminačním chování na jednání Rady města Šumperk v roce 2020. Ze zápisu Rady vyplývalo, že žadatel o logotyp města Šumperka neuspěl ve své žádosti, jelikož se jedna úřednice podle jeho jména a gramatických chyb v žádosti domnívala, že se jedná o Roma. Starosta Šumperka se následně za výrok úřednice omluvil.²⁷

Ústecký krajský soud v březnu 2021 zamítl odvolání kulturisty Filipa Grznára a potvrdil rozhodnutí okresního soudu v Chomutově, který uložil F. Grznárovi pokutu 15 000 Kč za schvalování vraždy Roma a vyhrožování vyvražďováním Romů. V květnu 2017 zastřelil P. Benda romského řidiče dodávky na chomutovském sídlišti s odůvodněním, že chtěl chránit lidi na ulici před šoférem, který do nich najížděl. V návaznosti na tento čin F. Grznár zveřejnil video, v němž chování P. Benda schvaloval.²⁸

Okresní soud v Mostě v dubnu 2021 rozhodl ve prospěch Ivety Theuserové²⁹ ve sporu s ředitelem Stavebního bytového družstva Krušnohor Františkem Rybou. Před komunálními volbami v roce 2018 vyšel v týdeníku Respekt rozhovor s ředitelem Krušnohoru, ve kterém F. Ryba označil I. Theuserovou za „prolhanou cikánku“ s „IQ bublajícího bahna“. I. Theuserová následně podala na ředitele žalobu na ochranu osobnosti. Soud uložil F. Rybovi povinnost omluvit se, zaplatit odškodnění a uhradit náklady soudního řízení. Před komunálními volbami

²⁴ <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasili/>.

²⁵ FRA (2021), Roma in 10 European Countries. Roma survey 2021. Main Results. Luxembourg Publication Office, s. 29 a násl.

²⁶ Více případů anticiganismu je možné najít v průběžných zprávách o předsudečném násilí In Iustitia (odkaz viz výše) nebo na Romea.cz.

²⁷ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/je-to-asi-rom.logo-sumperka-pouzivat-nebude-rekla-urednice.rada-mesta-rozhodnuti-jednohlasne-odsouhlasila.starosta-mesta-se>

²⁸ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/za-schvalovani-vrazdy-roma-musi-grznar-zaplatit-pokutu-15-tisic-korun-potvrdil-to-dnes-soud>

²⁹ Iveta Theuserová je členkou RVZRM.

bylo Stavební bytové družstvo Krušnohor výrazně propojené se Sdružením Mostečané Mostu, které ve volebním programu slibovalo vystěhování „problémových“ do „vesnice pro lůzu“.³⁰

Neonacisté uspořádali v červnu 2021 protiromský pochod v Hradci Králové. Důvodem bylo několik předešlých konfliktů, do nichž byli zapojeni Romové. Tři mladí Romové napadli dva muže, kteří skončili následně v nemocnici, jeden z nich s těžkými zraněními. Na pochodu pronesl projev člen Národní a Sociální fronty, která je podle MV neonacistickou organizací v ČR. Účastníci pochodu skandovali rasistická hesla, např. stop černému rasismu.³¹ Po napadení Romy došlo v Hradci Králové k dalším slovním a fyzickým útokům, ale v těchto případech na Romy. Jedno z fyzických napadení bylo namířeno na mladého Roma, který utrpěl zranění čelisti. Policie mladíkovi rozmluvila podání trestního oznámení s tím, že se bude případ řešit jako přestupek.³²

Nejvyšší soud v říjnu 2021 odmítl dovolání a potvrdil trest za nenávistný komentář pod fotkou teplických prvňáčků. Vítězslav Kroupa dostal 16měsíční podmíněný trest za komentář pod fotkou převážně romských a arabských žáků: „Ještěže jsou ze ZŠ Plynárenská. Řešení se přímo nabízí.“ Fotka byla zveřejněna v roce 2017.³³

Policejní zákrok v Teplicích

Dne 19. června 2021 zemřel v Teplicích při policejním zásahu šestačtyřicetiletý Stanislav Tomáš. Policie zasahovala u potyčky dvou mužů, kteří poškozovali cizí auta. Podle závěrečné pitevní zprávy od pracoviště soudního lékařství Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem neexistuje souvislost mezi policejním zákrokem a smrtí S. Tomáše.³⁴ Příčinou úmrtí bylo podle policie předávkování pervitinem. Krátce po medializaci případu vyjádřil zasahujícím policistům podporu tehdejší ministr vnitra Jan Hamáček a premiér Andrej Babiš.³⁵

Amatérské video z policejního zásahu, které se po incidentu objevilo na sociálních sítích, ukazuje, že policisté použili vůči muži donucovací prostředky, a to několikaminutové klečení na krku zadržného. K prioritnímu a objektivnímu prošetření případu vyzvala zmocněnkyně pro lidská práva Helena Válková, členové RVZRM, česká pobočka organizace na ochranu lidských práv Amnesty International (AI) či Rada Evropy.³⁶ Případ vyvolal řadu protestů nejen v ČR, ale protestní shromáždění se konala před budovami českých velvyslanectví také v Německu, Rakousku, Irsku, Španělsku, Belgii nebo v Rumunsku. Smrt S. Tomáše někteří přirovnávali k smrti Georga Floyda v USA.³⁷ O policejním násilí proti Romům v přímé souvislosti s případem S. Tomáše diskutoval Evropský parlament ve Štrasburku.³⁸

RVZRM na svém zasedání 30. června 2021 projednala situaci spojenou s policejním zákrokem v Teplicích a přijala usnesení, v němž vyjádřila hlubokou lítost nad úmrtím S. Tomáše. RVZRM dále vyzvala odpovědné instituce, zejména Policii ČR, Generální inspekci bezpečnostních sborů a Kancelář veřejného ochránce práv (dále jen „KVOP“), aby učinily maximum pro řádné prošetření okolností úmrtí S. Tomáše a zároveň, aby transparentně a objektivně informovaly

³⁰ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/mostecky-soud-dal-za-pravdu-theuserove-v-kauze-hanlivych-vyroku>

³¹ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/fotbalovi-chuligani-a-neonaciste-usporadali-protiromskou-akci-v-hradci-kralove.kvuli-kriminalnim-cinum-jednotlivcu-se-snazi>

³² <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/exkluzivni-reportaz-situace-v-hradci-kralove-je-napjata.mlady-rom-skoncil-po-napadeni-s-prerazenou-celisti-podle-policie>

³³ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/soud-potvrdil-trest-za-nenavistny-komentar-pod-fotkou-prvnacku-z-teplic.neslo-o-humor-ale-o-propagaci-nacismu>

³⁴ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/policie-ke-smrti-stanislava-tomase-mezi-zakrokem-a-umrtim-muze-neexistuje-zadna-souvislost.smrt-nastala-v-prime-pricinne>

³⁵ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/vladni-zmocnenkyne-helena-valkova-vyzvala-k-prioritnemu-prosetreni-incidentu-v-teplicich>

³⁶ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/vladni-zmocnenkyne-helena-valkova-vyzvala-k-prioritnemu-prosetreni-incidentu-v-teplicich>

³⁷ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/zahranicni/protestni-akce-upozornujici-na-policejni-zasah-v-teplicich-probehly-i-v-nekolika-evropskych-zemich>

³⁸ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/evropsky-parlament-bude-na-zaklade-pripadu-stanislava-tomase-diskutovat-a-policejnim-nasili-proti-romum-v-eu>

veřejnost o průběhu prošetřování těchto událostí. Zástupkyně veřejného ochránce práv Monika Šimůnková informovala členy RVZRM, že podnikla šetření z vlastní iniciativy, v němž se soustředí na zákonnost a přiměřenost postupu Policie ČR při zákroku.³⁹

Předběžné výsledky šetření představila zástupkyně veřejného ochránce práv koncem října 2021. Podle zprávy ze šetření policisté chybovali třikrát a nesprávně postupovalo i Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje. Zasahující policisté pochybili tím, že záchrannou službu volali s tříminutovým zpožděním, přičemž potřeba lékařského ošetření byla zřejmá od počátku v souvislosti se zdravotním stavem zadrženého. Nikdo z policistů dále nemonitoroval zdravotní stav zadrženého, a tím včas nezjistil, že zadržený už nevykazoval známky života. To považuje zástupkyně ombudsmana „za porušení zásady přiměřenosti zakotvené v § 11 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů a porušení povinnosti dle § 53 odst. 5 téhož zákona dbát na to, aby donucovací prostředek nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.“ Pochybení policie bylo také v tom, že zadrženému po kolapsu nesejmuli pouta z rukou a sami nezahájili resuscitaci. Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje pak při interním šetření případu opomenulo absenci výpovědí záchranářů prvního vozidla. Právě záchranáři tvrdí, že S. Tomáš zkolaboval ještě před příjezdem jejich vozidla, což je v rozporu s tvrzením zasahujících policistů, kteří uváděli, že ke kolapsu zadrženého došlo až v záchrance.⁴⁰

V návaznosti na zákrok v Teplicích se v září 2021 konala schůzka policejního prezidenta s metodikem policejní práce ve vztahu k menšinám Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia a představiteli významných romských organizací. Kromě případu S. Tomáše se diskutovala potyčka vodáků s místními Romy v Sokolově.

Dalších schůzek týkajících se nepokojů mezi Romy, které vyvolaly zákroky policie v Teplicích, Sokolově, Přerově a Hradci Králové, se za Policii ČR účastnili policejní specialisté pro práci s menšinami.⁴¹ Na jednáních byla dohodnuta spolupráce s Romodromem, o.p.s., členy RVZRM a církevními představiteli. Konkrétně se tito aktéři zapojí do organizace multidisciplinárních jednání, která budou v následujících letech realizována postupně v jednotlivých krajích. Smyslem těchto setkání je budování vzájemné důvěry, navazování kontaktů a dohodnutí společné strategie pro zklidňování situace v případě vzniku podobných problematických situací, jaké byly řešeny v roce 2021.

Podle informací MV je v oblasti terciárního vzdělávání policistů vyhrazen prostor také pro téma rasismu, a to v rámci modulu Multikulturní společnost. Nad rámec tohoto modulu byl v prosinci 2021 organizován třídenní kurz „Policista v multikulturním prostředí“. Kurzu se zúčastnilo 16 policistů z Krajského ředitelství Policie ČR Ostrava, Brno, Olomouc a Zlín. Součástí kurzu byla přednáška k nové Strategii. Přednáška byla zejména zaměřena na oblast anticiganismu, diskriminace z důvodu romské národnosti a praktické zkušenosti policistů v jednotlivých krajích s občany národnostních menšin.

³⁹ <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zapis-z-jednani-Rady-vlady-pro-zalezitosti-romske-mensiny.pdf>

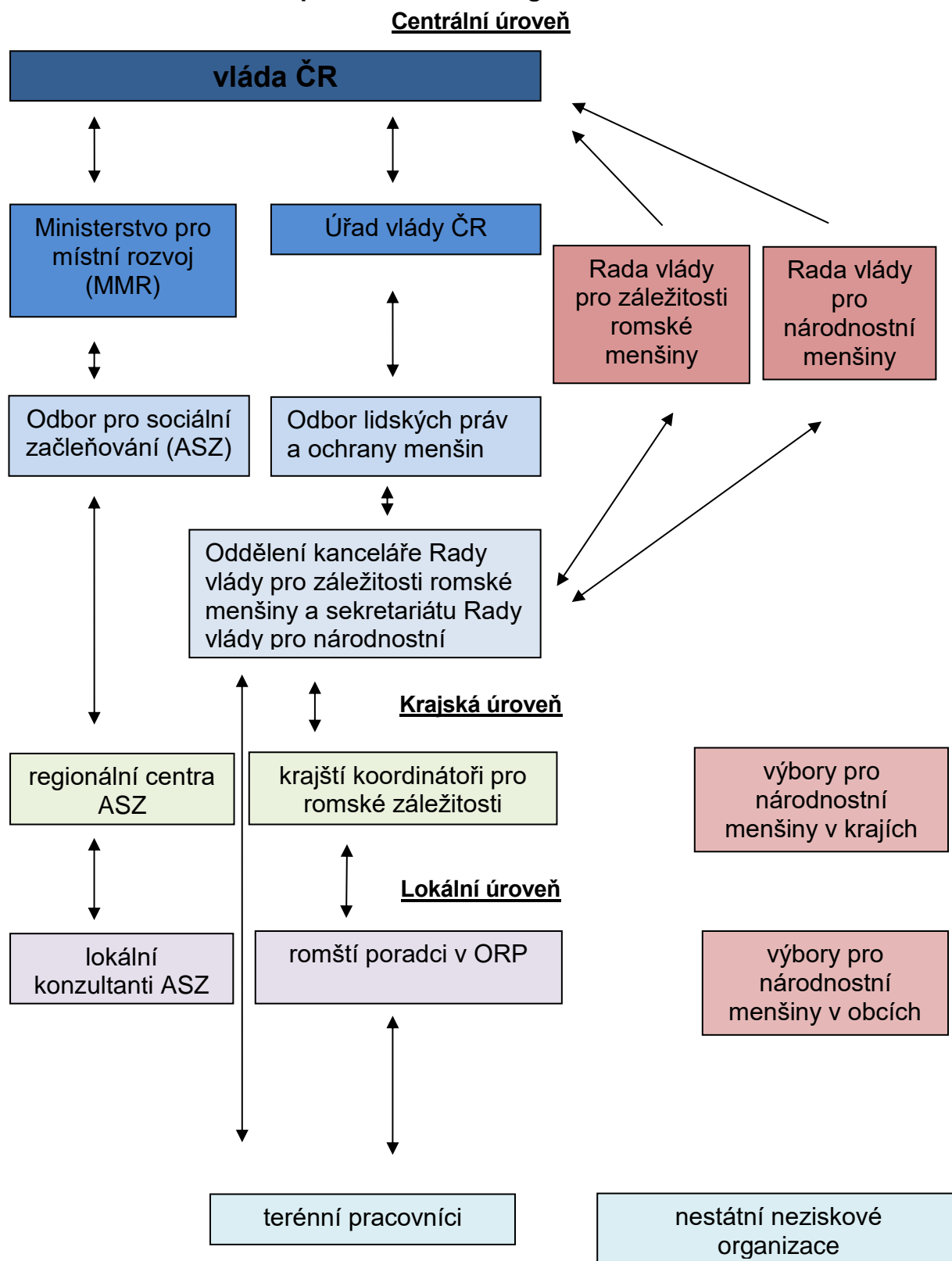
⁴⁰ https://www.ochrance.cz/info106/2021/100_2021_odpoved_priloha.pdf

⁴¹ Celkem se v rámci Policie ČR specializuje na práci s menšinami 332 policistů.

3. Institucionální a finanční zabezpečení romské integrace

V roce 2021 nedošlo ve struktuře institucionálního zabezpečení romské integrace ve veřejné správě ke změně. Diagram zobrazuje subjekty veřejné správy, které jsou v politikách týkajících se integrace Romů v České republice aktivní, a vztahy mezi nimi. Institucionální zabezpečení romské integrace lze stručně rozdělit na tři úrovně, a to úroveň centrální, krajskou a lokální.

3.1. Institucionální zabezpečení romské integrace v roce 2021

Centrální úroveň

Ve struktuře institucionálního zajištění romské integrace na centrální úrovni nenastaly změny.⁴² V průběhu roku 2021 působila na pozici zmocněnkyně vlády pro lidská práva Helena Válková. Odborné zázemí jí poskytoval Odbor lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády, v oblasti romské integrace a národnostních menšin Kancelář Rady.⁴³

Kancelář Rady je také Národním kontaktním místem pro integraci Romů fungujícím v rámci sítě národních kontaktních míst napříč členskými státy Evropské unie. Kancelář Rady spolupracuje také s dalšími mezinárodními organizacemi, zejména Radou Evropy a jejími poradními orgány zaměřenými na plnění mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána, a to Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin a Evropskou chartou regionálních či menšinových jazyků.

Kancelář Rady dále administruje čtyři dotační programy, které přispívají k integraci Romů a k rozvoji romské kultury a jazyka, konkrétně Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce a Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků.

Krajská úroveň

Na krajské úrovni se podílejí na politice integrace Romů krajsí koordinátoři pro romské záležitosti, jejichž plat je částečně hrazen z rozpočtu Úřadu vlády (viz kapitola 3.2. Financování romské integrace). Pozice krajského koordinátora je zakotvena zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“).

Funkce krajského koordinátora pro romské záležitosti byla v roce 2021 zřízena ve všech krajích včetně hl. m. Prahy. Jihočeský, Královéhradecký, Olomoucký, Ústecký (část roku) a Zlínský kraj v roce 2021 zaměstnávaly koordinátora pro romské záležitosti na plný úvazek. Průměrný úvazek krajského koordinátora v roce 2021 byl 0,85. Deset krajských koordinátorů bylo zařazeno do odborů sociálních věcí, jeden do odboru školství (Jihomoravský kraj) a dva přímo do kanceláře hejtmána (Královéhradecký a Zlínský kraj).

Metodické vedení krajským koordinátorům zajišťuje Kancelář Rady. Prostřednictvím metodického vedení a také poskytováním nenárokových neinvestičních dotací na spolufinancování funkce krajského koordinátora může Kancelář Rady částečně ovlivňovat, a tím sjednocovat a standardizovat práci krajských koordinátorů.

Úkolem krajských koordinátorů je zejména zabývat se specifickými problémy romské menšiny a při tom spolupracovat s relevantními aktéry (např. romskými poradci, terénními pracovníky, asistenty pedagoga atd.) a propojovat tak institucionální síť romské integrace. Prostřednictvím spolupráce s uvedenými aktéry jsou koordinátoři zapojováni do činnosti platform souvisejících s tématem romské integrace, vzniku koncepčních a strategických dokumentů kraje, obcí apod. Při své činnosti intenzivně spolupracují rovněž s nestátními neziskovými organizacemi působícími na území kraje či dalšími organizacemi a institucemi.

V průběhu roku 2021 krajsí koordinátoři uspořádali 60 porad s relevantními aktéry, např. romskými poradci, terénními pracovníky, asistenty pedagoga a dalšími partnery při řešení romských záležitostí v kraji. Došlo tedy ke zvýšení oproti prvnímu pandemickému roku 2020, kdy krajsí koordinátoři vykázali o 7 porad méně. Dále uspořádali 24 vzdělávacích akcí pro relevantní partnery – školení, semináře, konference apod., provedli 66 kontrol ORP v souvislosti s výkonem přenesené působnosti (v návaznosti na plnění úkolů vyplývajících z ustanovení § 6

⁴² Podrobnější informace o subjektech romské integrace na centrální úrovni lze najít ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2020 nebo na webových stránkách Úřadu vlády ČR: www.vlada.cz.

⁴³ Bližší informace o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny lze nalézt ve Výročních zprávách o činnosti Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny zveřejněných na webových stránkách Úřadu vlády ČR: www.vlada.cz.

odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „menšinový zákon“), což je nejvíce v průběhu měření. Pravděpodobným důvodem je vykonání části kontrol, které byly odloženy z roku 2020. Krajsí koordinátoři se také účastnili 99 odborných kurzů, školení, seminářů a výcviků vedoucích k prohloubení jejich kvalifikace.

Krajsí koordinátoři spolupracují s krajskými výbory pro národnostní menšiny. Podmínky pro povinné zřízení výboru pro národnostní menšiny na úrovni kraje jsou určeny zákonem o krajích. Z celkových pěti existujících výborů byly v roce 2021 tři zřízeny na základě zákona o krajích a dva byly zřízeny nad rámec tohoto zákona. Některé kraje si zřizují jiné pracovní orgány, které se zabývají záležitostmi národnostních menšin. V roce 2021 si zřídilo komisi, pracovní skupinu či výbor se zaměřením na národnostní menšiny nebo sociální začleňování 6 krajů. Členy uvedených orgánů jsou zpravidla i Romové.

Tabulka 3: Výbory, komise a pracovní skupiny v krajích

kraj	konzultační mechanismus (Výbor, Komise, Pracovní skupina)	povinnost ze zákona*	Zastoupení romské menšiny
Jihočeský			Informace není k dispozici
Jihomoravský	Výbor pro národnostní menšiny	NE	ANO
Karlovarský	Výbor pro národnostní menšiny	ANO	ANO
Královéhradecký			Informace není k dispozici
Liberecký	Komise Rady Libereckého kraje pro národnostní menšiny, cizince a sociální začleňování	NE	ANO
Moravskoslezský	Výbor pro národnostní menšiny	ANO	ANO
Olomoucký	Pracovní skupina Etnické menšiny a cizinci	NE	ANO
Pardubický	Komise Rady Pardubického kraje pro integraci romské komunity a dalších etnických skupin	NE	Informace není k dispozici
Plzeňský	Výbor pro oblast sociálních věcí	NE	NE
Hlavní město Praha	Výbor pro národnostní menšiny	ANO	ANO
	Poradní sbor pro záležitosti romské menšiny	NE	ANO
Středočeský			
Ústecký	Výbor pro národnostní menšiny	NE	ANO
Vysočina	Pracovní skupina poskytovatelů služeb pro národnostní a etnické menšiny, osoby bez přístřeší a oběti trestné činnosti	NE	Informace není k dispozici
Zlínský			Informace není k dispozici

* Byly naplněny podmínky, kdy je zřízení Výboru pro národnostní menšiny zákonnou povinností.

Zdroj: Zpráva o situaci národnostních menšin v ČR za rok 2021

Lokální úroveň

Na lokální úrovni by měli zajišťovat integraci romské menšiny především romští poradci, terénní pracovníci, NNO a lokální konzultanti Agentury. Níže bude podrobněji popsána role romských poradců a terénních pracovníků obcí.

Podle § 6 odst. 8 menšinového zákona „obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti“. Jelikož v zákoně není explicitně zakotveno, že má být zřízena funkce romského poradce, v praxi často dochází k tomu, že k výkonu § 6 odst. 8 je určen celý odbor či oddělení obecního úřadu, který má ve své gesci sociální problematiku, a není tak zajištěna provázanost mezi Úřadem vlády ČR, krajskými koordinátory a ORP. Podle údajů krajských koordinátorů až 38 ORP nemělo v roce 2021 pracovníka, který by měl v náplni práce agendu romské integrace. Průměrná výše úvazku romských poradců byla v roce 2021 na úrovni 0,12. Ve srovnání s rokem 2020 nenastala v průměrném úvazku změna.

Pozice romského poradce⁴⁴ na plný úvazek byla v roce 2021 zřízena v Jihomoravském (Břeclav, Veselí nad Moravou), Moravskoslezském (Ostrava), Plzeňském (Plzeň) a Středočeském kraji (Kladno). Naopak, v Karlovarském kraji žádná ORP nezřídila pozici romského poradce v roce 2021. Graf uvádí průměrnou výši úvazku romského poradce v daném kraji. Tento výsledek je však nutné brát s jistou rezervou, jelikož některé ORP výši úvazku romského poradce danému krajskému koordinátorovi neposkytly s odkazem na to, že tato funkce je kumulována s dalšími agendami v rámci úvazku a nelze tak jednoznačně určit výši úvazku, na kterou vykonávají funkci romského poradce.

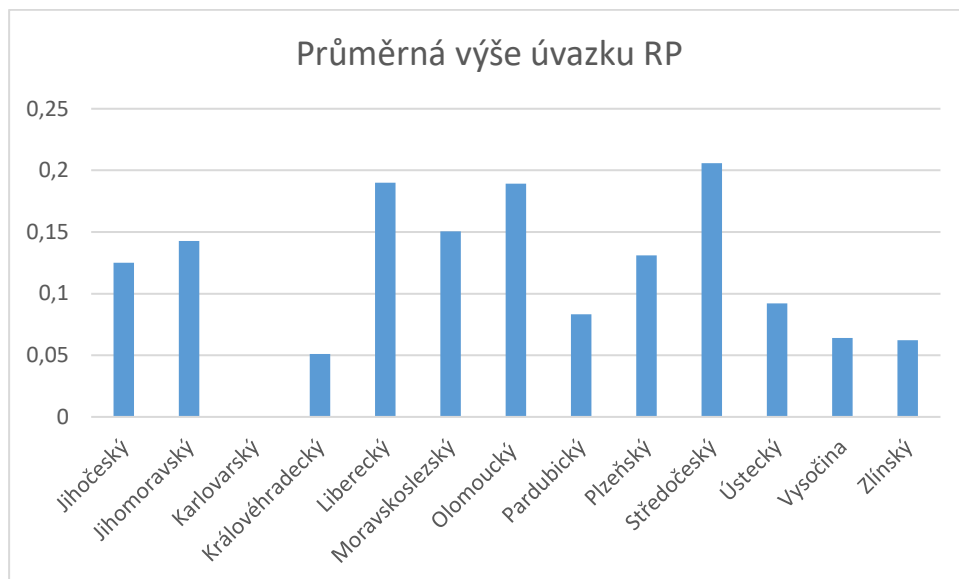
Agentura pro sociální začleňování vyvinula v rámci projektu *Systémové zajištění sociálního začleňování* jednotný nástroj, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit – Index sociálního vyloučení.

Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Základní územní úrovní, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce.

Dle Obrázku 1 se obce s nejvyšší mírou sociálního vyloučení nachází v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Průměrná výše úvazku romského poradce v Ústeckém kraji činila v roce 2021 0,09, v Moravskoslezském kraji 0,15, v Karlovarském kraji, jak bylo uvedeno výše, žádná ORP nezřídila pozici romského poradce.

⁴⁴ Informace za Hlavní město Prahu nebyly dostupné.

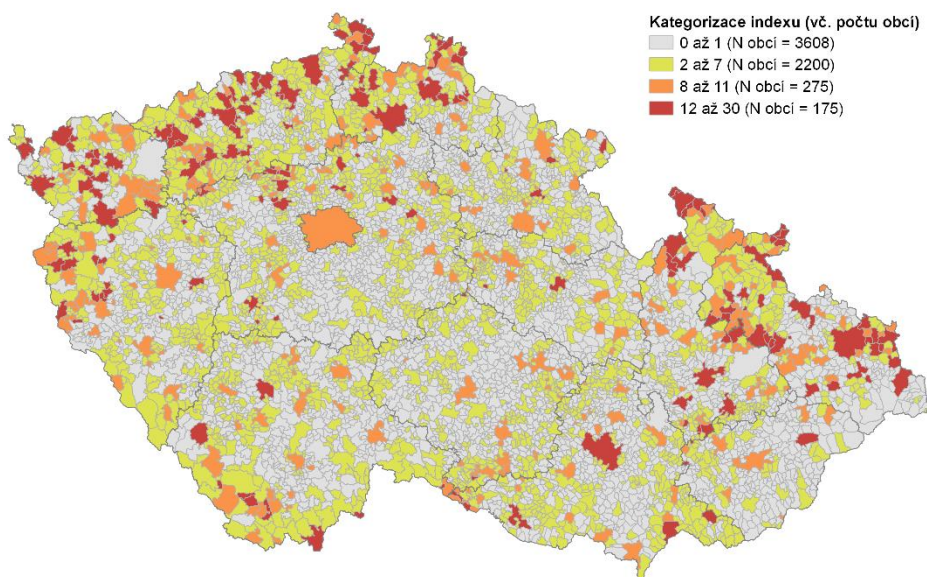
Graf 1: Průměrná výše úvazku romského poradce v kraji v roce 2021

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2021

Obrázek 1: Index sociálního vyloučení v obcích v roce 2021

Index sociálního vyloučení v obcích v roce 2021

Zdroj: Agentura pro sociální začleňování

Důležitým článkem v institucionálním zabezpečení romské integrace jsou terénní (sociální) pracovníci. Terénní pracovníky zaměstnávají obce nebo jejich příspěvkové organizace či nestátní neziskové organizace (dále jen „NNO“). Na terénní práci v obcích poskytuje Úřad vlády příspěvek v rámci dotačního programu Podpora terénní práce (viz kapitola 3.2. Financování romské integrace). V roce 2021 byla dotace poskytnuta 36 obcím, v jejichž rámci bylo podpořeno 44 pracovních míst s průměrnou výší úvazku 0,8.

Vedle orgánů veřejné správy dotvářejí síť pro romskou integraci **romské a proromské NNO**, které působí na všech úrovních od centrální po lokální – viz výše kapitola 2, část Emancipace a příloha č. 1. Činnost romských a proromských NNO je významně podporována z ESIF i z národních dotací a pro život Romů v ČR má zásadní význam, protože především tyto organizace pomáhají romským rodinám v terénu. Činnost romských a proromských NNO a vývojové trendy v tomto segmentu však zatím nebyly komplexněji zpracovány.

3.2 Financování romské integrace

Romská integrace a aktivity příslušníků romské menšiny byly v roce 2021 nadále financovány z prostředků EU, zejména z ESIF, pak ze státního rozpočtu a z rozpočtů krajů a obcí.

V programovém období 2014-2020 bylo možné sledovat počet podpořených Romů pouze v Operačním programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (dále jen „OP VVV“). V rámci OP VVV byl monitorován indikátor „Počet dětí, žáků a studentů Romů v podpořených organizacích“ a „Počet dětí a žáků Romů začleněných do vzdělávání“. Z tohoto důvodu je těžké vyhodnotit dopad finančních prostředků z ESIF na romskou integraci.

V roce 2021 pokračovaly přípravy nového programového období 2021-2027, do nichž byli zapojeni také zástupci romské menšiny (RVZRM a NNO). V únoru 2021 proběhlo jednání k podpoře vzdělávání romské menšiny v Operačním programu Jan Amos Komenský (dále jen „OP JAK“).⁴⁵ Na jednání v květnu 2021 Řídící orgán Operačního programu Zaměstnanost plus (dále jen „OPZ+“) dosáhl shody se zástupci příjemců a romských organizací, a to na obsahovém zaměření Specifického cíle 2.3 Prosazovat socioekonomickou integraci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové.⁴⁶

Na rozdíl od předcházejícího programového období bude součástí dvou operačních programů specifický cíl zaměřený na socioekonomickou integraci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové. V OP JAK se jedná o Specifický cíl 2.4 (dále jen „SC 2.4“) a v OPZ+ výše zmíněný Specifický cíl 2.3 (dále jen „SC 2.3“). V rámci těchto specifických cílů budou příjemci finančních prostředků vykazovat odhadovaný počet podpořených Romů. OP JAK bude sledovat ukazatel „Počet dětí a žáků Romů ovlivněných intervencí“ nejenom u SC 2.4, ale také u dalších dvou specifických cílů: Specifický cíl 2.2 Zvýšit kvalitu, inkluzivitu a účinnost systémů vzdělávání a odborné přípravy a jejich relevantnosti pro trh práce, mimo jiné i uznáváním výsledků neformálního a informálního učení, s cílem podpořit získávání klíčových kompetencí včetně podnikatelských a digitálních dovedností, a prosazováním zavádění duálních systémů odborné přípravy a učňovské přípravy; a Specifický cíl 2.3 Prosazovat rovný přístup ke kvalitnímu a inkluzivnímu vzdělávání a odborné přípravě a jejich úspěšnému ukončení, a to zejména v případě znevýhodněných skupin, od předškolního vzdělávání a péče, přes všeobecné vzdělávání a odborné vzdělávání a přípravu až po terciární úroveň, jakož i vzdělávání a studium dospělých, včetně usnadnění vzdělávací mobility pro všechny a přístupnosti pro osoby se zdravotním postižením.

Uvedený indikátor „Počet dětí a žáků Romů ovlivněných intervencí“, který bude sledován napříč více relevantními výzvami OP JAK, je kvantitativním ukazatelem a bude dále doplněn o souhrnné evaluační aktivity, které se zaměří na vyhodnocení intervencí podporujících inkluzivní (společné vzdělávání) mj. v kontextu socioekonomické integrace marginalizovaných komunit, jako jsou Romové.

V relevantních výzvách OP JAK bude dále využíván index sociálního vyloučení Agentury tak, aby byly intervence směřovány do lokalit, které jsou sociálním vyloučením nejvíce ohrožené. Vyšší míra individualizace podpory je zajišťována již v rámci vyhlášené výzvy OP JAK Šablony

⁴⁵ OP JAK byl schválen 9. 6. 2022, https://opjak.cz/wp-content/uploads/2022/06/OP_JAK_v2.7.pdf

⁴⁶OPZ+ byl schválen 3. 6. 2022, <https://www.esfcr.cz/documents/21802/18372496/Opera%C4%8Dn%C3%AD+program+Zam%C4%9Bstnanost+plus/18b06e76-40f6-4f70-a00a-44759c376ae8>

pro MŠ a ZŠ I⁴⁷, kde je testován model institucionalizace podpurných pozic. Školy s vyšším počtem žáků se SVP (školy se často nacházejí právě v oblasti lokalit ohrožených sociálním vyloučením) zde mají nárok na vyšší úvazek školního speciálního pedagoga. Tato zintenzivněná personální podpora škol pracujících v obtížných podmínkách je doplněna dalšími intervencemi z Národního plánu obnovy a Operačního programu Spravedlivá transformace tak, aby bylo dosaženo maximálního efektu právě v územích s vyšší intenzitou sociálních problémů.

OPZ+ bude monitorovat počet podpořených Romů také u Specifického cíle 4.1 Řešit materiální deprivaci poskytnutím potravinové nebo základní materiální pomoci nejchudším osobám, včetně dětí, a zajistit doprovodná opatření na podporu jejich sociálního začleňování. Sledování údajů o podpořených Romech bude v OPZ+ zajištěno prostřednictvím následujících indikátorů (předpokládá se v relevantních případech využití obou indikátorů): 1) 615 003 Příslušníci menšin (včetně marginalizovaných komunit, jako jsou Romové 2) 679 001 Počet podpořených Romů. Indikátor Příslušníci menšin (zahrnující marginalizované komunity jako jsou Romové) je sledován ve všech specifických cílech OPZ+ v prioritách 1 až 3. Sběr dat je realizován s vazbou na konkrétní podpořenou osobu prostřednictvím Monitorovacího listu podpořené osoby, resp. jiné průkazné evidence. Vzhledem k tomu, že se jedná o citlivý údaj, může podpořená osoba odmítnout vyplnění tohoto údaje. U indikátoru Počet podpořených Romů je hodnota zjišťována odhadem příjemce. Tento odhad provede příjemce na základě jemu dostupných informací. Při sběru monitorovacích dat bude důsledně respektována ochrana osobních údajů. Údaje o tom, která konkrétní osoba byla započítána, nebude příjemce nikam předávat, vykazovat bude pouze zápisem souhrnného údaje za projekt do zprávy o realizaci projektu. Indikátor Počet podpořených Romů je povinnou součástí všech výzev v OPZ+ v SC 1.1 a 1.2 v prioritě 1 Budoucnost práce, celé prioritě 2 Sociální začleňování (SC 2.1, 2.2, 2.3) a celé prioritě 4 Materiální pomoc nejchudším osobám.

V případě relevantních výzev a projektů jsou ze strany Řídícího orgánu OPZ+ v souladu s Evaluačním plánem OPZ+ prováděny evaluace programu, výzev, projektů. Podrobná pravidla pro evaluaci jsou popsána v Obecných pravidlech pro žadatele a příjemce v rámci OPZ+⁴⁸.

Mezi podporované aktivity ve SC 2.4 OP JAK patří např. podpora nástrojů sloužících k prevenci vzniku a podpora eliminace segregovaných škol; podpora opatření vedoucích k včasnému nástupu dětí z marginalizovaných skupin, zejména romských, do předškolního vzdělávání; vytváření podmínek pro motivaci dětí, žáků a studentů k setrvání ve vzdělávacím systému; podpora nástrojů eliminujících protiromské smýšlení či vzdělávání a metodická podpora pracovníků ve vzdělávání.

Prioritní intervence v rámci SC 2.3 OPZ+ zahrnují podporu komunitní práce s cílem zvýšit občanské kompetence Romů či rodičovské kompetence v romských rodinách; podporu aktivit na posílení účasti Romů ve volbách; posílení role NNO v oblasti sledování projevů z nenávisti vůči Romům, domácího či genderově podmíněného násilí a podporu budování kapacit romských a proromských NNO.

Financování romské integrace a aktivit příslušníků romské menšiny na národní úrovni je realizováno zejména prostřednictvím dotačních programů administrovaných MŠMT, MK a Úřadem vlády. Alokace výše finančních prostředků na dotační programy uvedených poskytovatelů je zpravidla stabilní. Ze státního rozpočtu jsou vedle dotačních programů financovány také aktivity MRK, které je příspěvkovou organizací MK, a aktivity Kanceláře Rady na podporu romské menšiny.

V roce 2021 bylo na podporu romské menšiny ze státního rozpočtu vynaloženo přibližně 89 524 849 Kč. Od roku 2018 lze pozorovat kontinuální nárůst finančních prostředků vynaložených na romskou integraci. Pokud do roku 2020 byl tento nárůst zapříčiněn zejména

⁴⁷ https://opjak.cz/vyzvy/vyzva-c-02_22_002-sablony-pro-ms-a-zs-i/

⁴⁸ <https://www.esfcr.cz/pravidla-pro-zadatele-a-prijemce-opz-plus/-/dokument/18068434>

růstem rozpočtové kapitoly MK, v roce 2021 došlo ke zvětšení objemu prostředků na podporu romské menšiny díky vyšším výdajům MŠMT a Úřadu vlády.

Tabulka 4 Srovnání finančních prostředků (v Kč) vynaložených ze státního rozpočtu na podporu romské integrace v letech 2014-2021

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	18 714 800	18 394 787	21 195 596	17 278 180	19 061 401	18 381 521	15 674 221	17 107 710
Ministerstvo kultury	18 915 510	20 536 512	20 540 766	22 369 919	32 522 485	40 949 121	43 176 206	41 266 024
Úřad vlády ČR	28 178 835	27 159 341	27 424 114	30 790 620	29 448 437	29 374 858	29 869 910	31 151 115
Celkem	65 809 145	66 951 840	69 310 476	70 438 719	81 032 323	88 705 480	88 720 337	89 524 849

Tabulka 5 Přehled finančních prostředků za rok 2021 použitých ze státního rozpočtu na podporu romské integrace

Kapitoly státního rozpočtu	Rok 2021 (v Kč)
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	
1. Podpora integrace romské menšiny	12 875 000 ⁵⁰
2. Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol ⁴⁹	4 232 710 ⁵¹
Ministerstvo kultury	
1. Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin	1 288 000
2. Podpora integrace příslušníků romské menšiny	1 776 450 ⁵²
3. Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin	4 230 000
4. Oblast profesionálního hudebního umění	50 000
5. Knihovna 21. století	31 000
6. Činnost Muzea romské kultury v Brně	33 890 574 ⁵³
Úřad vlády – Kancelář Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny	
1. Podpora terénní práce	10 668 398
2. Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce	13 841 891
3. Podpora koordinátorů pro romské záležitosti	5 675 000
4. Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků ⁵⁴	965 826
Celkem	89 524 849

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MŠMT podporuje integraci Romů prostřednictvím dvou dotačních programů, na které bylo v roce 2021 vynaloženo 17 107 710 Kč. V rámci **výzvy na podporu integrace romské menšiny** MŠMT podporuje vzdělávání romských dětí a žáků, kteří přicházejí z nerovného prostředí,

⁴⁹ Poskytnutá dotace činila 2 346 030 Kč (v prvním období leden–červen 2021) a 1 886 680 Kč (ve druhém období září–prosinec 2021).

⁵⁰ Poskytnutá částka dotace je uvedena bez vratek či nevyčerpaných částek.

⁵¹ Poskytnutá částka dotace je uvedena bez vratek či nevyčerpaných částek.

⁵² Poskytnutá částka dotace činila celkem 2 400 880 Kč, po odečtení všech vratek či nečerpaných částek 1 776 450 Kč.

⁵³ Informace je čerpána ze schváleného rozpočtu MK na rok 2021, viz zde: https://www.mkcr.cz/doc/dokumenty_file/sr-2021-kapitolni-sesit-brezen-web-1160.pdf

⁵⁴ Pouze romský jazyk.

ve kterém jim hrozí nejen sociální vyloučení, ale také nerovné šance pro získání kvalitního vzdělání.

Cílem výzvy je zajištění základních podmínek pro rozvoj společného vzdělávání romských žáků v hlavním vzdělávacím proudu prostřednictvím projektů, které podporují předškolní vzdělávání romských dětí, zvyšují jejich účast v předškolním vzdělávání i připravenost na úspěšné zahájení školní docházky, podporují spolupráci rodiny a školy v oblasti předškolního a základního vzdělávání, přispívají k úspěšnému vzdělávání romských žáků na základní škole a působí preventivně proti předčasnému ukončování vzdělávání romských žáků, podporují úspěšný přechod romských žáků základních škol na střední školy a napomáhají úspěšné integraci romských a ostatních dětí a žáků prostřednictvím volnočasových aktivit. Výzva směřuje na podporu takových aktivit, do kterých se mohou zapojit nejen romské děti, ale také děti, které sdílejí společný prostor, tak aby bylo možné rozvíjet interkulturní dialog a podpořit vzájemné porozumění v tomto procesu.

V roce 2021 byly podporovány aktivity v rámci tematických okruhů předškolní vzdělávání, spolupráce rodiny a školy v oblasti předškolního a základního vzdělávání, vzdělávání romských žáků na základní škole a podpora úspěšného přechodu na střední školu a volnočasové aktivity pro romské děti a žáky.

Možnými příjemci dotačního programu jsou nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, zapsané spolky, ústavy a církevní právnické osoby, veřejné výzkumné instituce, veřejné vysoké školy, školy a školská zařízení, které prokazatelně vykonávají činnosti ve prospěch romské komunity nejméně jeden rok. **V roce 2021 bylo podpořeno 29 projektů částkou v celkové výši 12 875 000 Kč⁵⁵.**

Dotační program na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol má za cíl podpořit romské žáky a studenty ve studiu, zlepšit vzdělávací výsledky romských žáků a studentů, zamezit předčasným odchodům ze škol, zvýšit počet romských žáků a studentů, kteří úspěšně ukončí vzdělávání na střední škole, konzervatoři a vyšší odborné škole, a zvýšit počet romských žáků a studentů, kteří budou motivováni ke vzdělávání na vysokých školách.

Ve výzvě pro rok 2021 byly podporovány tyto aktivity: aktivita A – zajištění finanční a materiální podpory žáků/studentů (finanční podpora na vzdělávání, stravné, cestovné, ubytování a školní potřeby), aktivita B – zajištění přímé podpory vzdělávání (podpora pro žáky/studenty, kteří žádají o podporu v rámci aktivity A). V roce 2021 probíhalo dotační řízení v programu na podporu sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatoří a studentů vyšších odborných škol ve dvou kolech, leden – červen a září – prosinec. Celkem bylo z dotačního programu podpořeno 98 škol. **Celková výše poskytnutých finančních prostředků v programu v roce 2021 činila 4 232 710 Kč⁵⁶.**

Kromě těchto dvou dotačních programů vyhláší MŠMT také **výzvu na podporu vzdělávacích aktivit národnostních menšin**. Výzva zahrnuje všechny národnostní menšiny žijící v ČR. Jelikož MŠMT nevede přehled o tom, jaká částka byla přidělena konkrétně příjemcům z romské menšiny, není tato výzva uvedena v souhrnné tabulce 5. Na tuto výzvu bylo v roce 2021 poskytnuto 10 999 834 Kč.

Ministerstvo kultury

Z rozpočtové kapitoly MK byla romská menšina podpořena prostřednictvím pěti dotačních programů zaměřených na podporu zejména kulturních aktivit a jazyka národnostních menšin. V rámci rozpočtové kapitoly je MK dále financována činnost MRK.

⁵⁵ Poskytnutá částka dotace je uvedena bez vrátek či nevyčerpaných částek

⁵⁶ Poskytnutá částka dotace je uvedena bez vrátek či nevyčerpaných částek

V rámci dotačního programu na **podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin** byly v roce 2021 podpořeny 3 projekty příslušníků romské menšiny. Dotace 1 100 000 Kč byla poskytnuta na projekt Světový romský festival **Khamoro (Sluníčko) 2021**, který předložil zapsaný spolek Slovo 21, a dotace ve výši 165 000 Kč na projekt **Putovní výstava „Zaniklý svět“** 7 městy Libereckého kraje, který předložil Výbor pro odškodnění romského holocaustu v ČR. V rámci uvedeného výběrového dotačního řízení byl podpořen částkou 23 000 Kč i projekt **Všichni máme šanci 2021** společnosti EUROTOPIA.CZ, o.p.s. Celkem poskytlo MK v rámci tohoto programu dotaci pro romskou národnostní menšinu ve výši 1 288 000 Kč.

Ve výběrovém dotačním řízení v **programu na podporu integrace příslušníků romské menšiny** bylo v roce 2021 oceněno 26 projektů od 25 žadatelů. Jednalo se o podporu jak jednorázových akcí tematicky a obsahově naplňujících jeden či více z tematických okruhů daného dotačního programu, tak o celoroční podporu na provoz žádající organizace. Poskytnutá dotace činila celkem 2 400 880 Kč, po odečtení všech vrátek či nevyčerpaných částek 1 776 450 Kč z celkové alokované částky dotačního programu 2 592 500 Kč.

Kromě uvedených výběrových dotačních řízení, spadajících do náplně odboru regionální a národnostní kultury, získávají projekty příslušníků romské menšiny rovněž podporu z dalších programů resortu.

Odbor médií a audiovize je garantem výběrového dotačního řízení v programu **Podpora rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin**. V roce 2021 byla celková částka na zajištění tohoto programu ve výši 24 850 000 Kč, projekty romské menšiny nebo o romské menšině byly podpořeny částkou **4 230 000 Kč**. Šlo o podporu tiskovin a mediálních projektů, konkrétně časopisu určeného mládeži Kereka (Kruh), almanachu Romano džaniben (Romské vědění), periodika novinového formátu Romano hangos (Romský hlas) a magazínu Romano vodi (Romská duše), Amare lavutara (Naši muzikanti) a medailony o básničce a spisovatelce Ivetě Kokyové a infektologovi Jakubovi Jarému z projektu Žijí mezi námi.

V gesci odboru umění, literatury a knihoven jsou poskytovány dotace na podporu kulturních projektů. Při hodnocení ve výběrových dotačních řízeních je rozhodující umělecká, resp. odborná kvalita projektů, nikoli jejich vztah k problematice romské menšiny. Ovšem dotované kulturní projekty ve svých konečných důsledcích přispívají ke zlepšení situace romské menšiny, především v oblasti přístupu jejich příslušníků ke kultuře, a naopak i k poznání kultury romské.

Některé projekty, které byly v roce 2021 spolufinancovány dotacemi poskytovanými ze státního rozpočtu v oblasti profesionálního umění, přímo podporují kulturní dialog a poznávání kultur národnostních menšin, romskou menšinu nevyjímaje. Jde především o velké multikulturní festivaly, jejichž cílem je mimo jiné přispět ke vzájemnému poznávání české společnosti a příslušníků jiných národností a etnik, což v konečném důsledku přispívá ke vzájemnému pochopení a toleranci mezi českou většinou a národnostními menšinami. V oblasti profesionálního umění byla např. poskytnuta dílčí finanční podpora hudebního programu Světového romského festivalu Khamoro 2021 ve výši 50 000 Kč. Dále byl podpořen multikulturní festival RESPECT PLUS pořadatele Rachot Production, s.r.o., částkou 1 000 000 Kč, na němž také vystupovali romští interpreti.

V dotačním řízení **Knihovna 21. století**, které má ve své gesci oddělení literatury a knihoven a které je určené provozovatelům knihoven, zapsaným v evidenci knihoven MK, byl v roce 2021 podpořen projekt Knihovny města Ostravy **JEKHETANES – SPOLEČNÉ** ve výši 31 000 Kč. Projekt zprostředkovává hlubší poznání romského etnika, ale také upevňuje povědomí romských dětí o svém původu a důležitosti vzdělání pro jejich budoucí život. Pro mladou romskou generaci byly uskutečněny motivační přednášky romských osobností

z různých oblastí života. Kroužek romštiny byl obohacen o zakoupené romské učebnice a došlo k rozšíření knižního fondu pro všechny zájemce o romský jazyk.

Úřad vlády ČR

V roce 2021 administroval Úřad vlády tři dotační programy zaměřené na integraci romské menšiny: Podpora koordinátorů pro romské záležitosti, Podpora terénní práce a Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce. Z rozpočtové kapitoly Úřadu vlády jsou zároveň každoročně uvolňovány finanční prostředky na podporu implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Touto mezinárodní smlouvou je v ČR chráněna také romština. Úřad vlády každoročně vyhodnocuje dotační programy v oblasti lidských práv. Vyhodnocení dotačních programů je dostupné na jeho webu.⁵⁷

Program **Podpora koordinátorů pro romské záležitosti** je realizován na základě usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 461 ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice za rok 2009. V rámci dotačního programu pro rok 2021 bylo zajištěno financování pozice krajského koordinátora včetně jeho potřeb na úrovni kraje ve všech krajích (mimo hl. města Prahy, které není oprávněným žadatelem). Podpořeno tedy bylo **13 krajů** v celkové výši **5 675 000 Kč**.

Primárním cílem dotačního programu je zabezpečení pozice krajského koordinátora pro romské záležitosti včetně jeho potřeb. Sekundárním cílem je pak zajištění stability institucionální sítě, jejímž prostřednictvím stát komunikuje a prosazuje centrální integrační politiku na úrovni kraje, a jež významně přispívá ke koherentní a koordinované tvorbě a realizaci politik romské integrace na území ČR.

Účelem dotačního programu **Podpora terénní práce** je zajištění pracovního místa terénních pracovníků, které zaměstnává obec nebo příspěvková organizace obce zřízená pro tyto účely. Těžištěm je přímá práce s cílovou skupinou v jejím přirozeném prostředí. Společná setkání tak obvykle neprobíhají na půdě organizace, která terénního pracovníka zaměstnává. Tento způsob práce umožňuje kontakt s lidmi, kteří z různých důvodů sami institucionální pomoc nevyhledávají, případně zpočátku odmítají. Návštěvy v domácnostech osob z cílové skupiny v rámci práce v přirozeném prostředí poskytují příležitost ke spolupráci s celou rodinou a širším společenstvím. Terénní pracovník vykonává následující činnosti: osvěta o právech příslušníků romské menšiny a podpora aktivního občanství příslušníků romské menšiny; podpora cílové skupiny při řešení problémů v oblasti vzdělání, zaměstnání, zdraví, bydlení, chudoby a diskriminace; práce s cílovou skupinou (jednotlivci nebo komunita) vedoucí k zmocňování jejich členů. V roce 2021 bylo podpořeno **36 obcí** v celkové výši **10 668 398 Kč**.

Cílem dotačního programu je podpora obcí, které usilují o integraci Romů a současně nemají vlastní personální kapacity, nebo jim finanční situace neumožňuje zajistit v obci terénní práci. Finanční a personálně-kapacitní problémy se zpravidla týkají malých obcí s nižším počtem obyvatel, proto jsou tyto obce v programu podporovány přednostně. Dále jsou při hodnocení projektů preferováni prvožadatelé nebo příjemci dotace z minulosti, kteří jsou v programu doposud pouze omezenou dobu. Zároveň je přednostně vyhověno těm žádostem, které se geograficky překrývají se sociálně vyloučenými lokalitami. Tomu je přizpůsoben celý mechanismus dotačního řízení, včetně evaluačních mechanismů jednotlivých projektů.

Projektové cíle dotačního programu Podpora terénní práce musí být v souladu se zásadami dlouhodobé Koncepce romské integrace do roku 2025; Strategií romské integrace do roku 2020 a strategickými a koncepčními dokumenty krajů a obcí, na jejichž území se projekt realizuje, které se vztahují k integraci, resp. sociálnímu začleňování Romů a obyvatel sociálně vyloučených lokalit.

Úřad vlády ČR využívá Metodiky monitorování a vyhodnocování dotačních programů Úřadu vlády ČR zaměřených na integraci romské menšiny (dále jen „metodika“), kterou vypracoval

⁵⁷ <https://icv.vlada.cz/cz/urad-vlady/dotace/dotace-a-vysledky-kontrol-142970/>

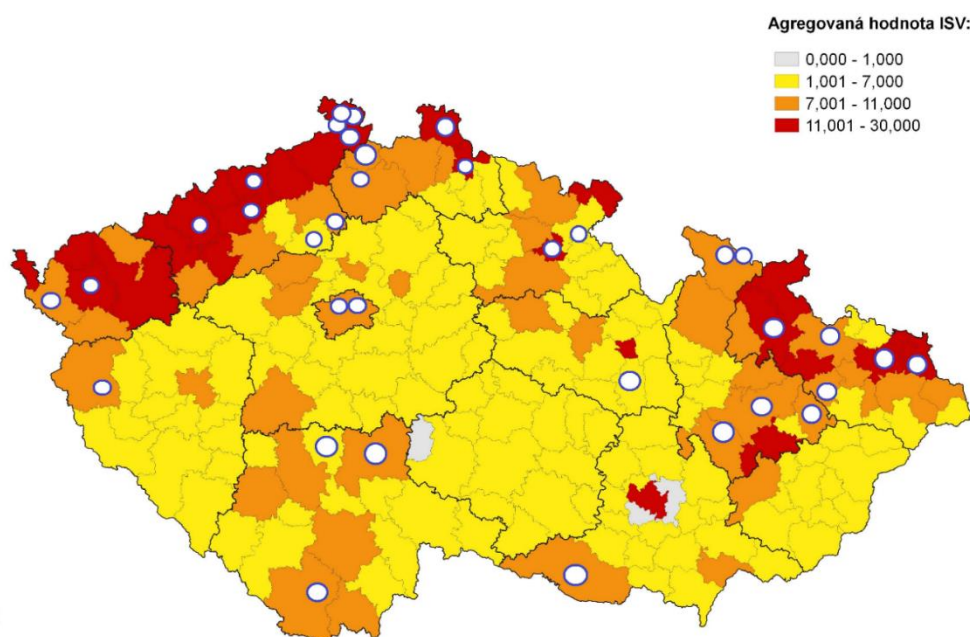
Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Na základě této metodiky byly stanoveny indikátory, vhodné pro jednotlivé dotační programy. Úřad vlády ČR část z těchto indikátorů implementoval i do dotačního programu Podpora terénní práce a užívá je v různých fázích dotačního řízení. Při hodnocení jsou uplatňovány indikátory počtu obyvatel obce, počtu let v programu, či počty SVL v obci.

Hlavním účelem dotačního programu Podpora terénní práce je zajištění pracovního místa terénního pracovníka v obci. Při vyhodnocení dotačního programu je tedy klíčové sledovat vývoj dat ohledně jednotlivých terénních pracovníků. Za účelem posouzení účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti byla sledována níže uvedená kritéria, která ukazují stabilizaci a kvalitu poskytované terénní práce.

1. Počet let trvání programu bez přerušení.
2. Personální kapacita terénní práce.
3. Sociodemografické charakteristiky terénních pracovníků.
4. Geografické rozložení terénní práce ve vztahu k sociálně vyloučeným lokalitám.
5. Naplňování indikátorů na základě Přehledu výstupů projektu.

Obrázek 2 představuje geografické umístění obcí a měst podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2021. Mapový podklad vychází z dat z roku 2020, kdy obce a města podávaly žádosti o dotace na rok 2021. Na mapě je zároveň patrné, že převažující část obcí podpořených v dotačním programu na Podporu terénní práce se nachází v ORP, kde je zvýšená míra sociálního vyloučení.

Obrázek 2: Geografická poloha obcí podpořených v dotačním programu Podpora terénní práce v roce 2021 v ORP s mírou sociálního vyloučení (index sociálního vyloučení)

Zdroj: Agentura pro sociální začleňování a Úřad vlády ČR

Dotační program **Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce** je preventivního charakteru a je určen pro NNO na realizaci neinvestičních projektů podporujících příslušníky romské menšiny. Program se zaměřuje na podporu a pomoc Romům s cílem předcházet sociálnímu vyloučení a na odstraňování jeho důsledků. Konkrétně jsou podporovány následující druhy činností:

- projekty využívající principy komunitní práce v romských komunitách/lokality, tj. projekty poskytující podporu a pomoc lidem žijícím v romských komunitách/lokality k získávání dovedností řešit svoji situaci vlastními silami, s podporou dalších osob nebo společným úsilím dané komunity mj. vedoucí ke zlepšení sousedských vztahů;
- aktivity, které doplňují terénní práci, sociální programy a sociální služby, u nichž žadatel prokáže analýzou cílové skupiny a situace v komunitě/lokality, že jsou potřebné a vedou k prevenci sociálního vyloučení nebo přispívají ke zlepšení situace obyvatel romských lokalit.

Doplňkovou součástí projektů může být edukační a informační činnost, tj. pořádání informačních kampaní pro veřejnost, účast na výstavách a veřejných prezentacích včetně doprovodných programů, pořádání odborných konferencí a seminářů, provoz informačních webových portálů, zpracování příkladů dobré praxe (např. formou příručky, metodiky postupů v dané oblasti), vydávání informačních materiálů, letáků, tiskovin a publikací.

V dotačním programu bylo v roce 2021 podpořeno **22 projektů** ve výši **13 841 891 Kč**. V roce 2021 pracovalo 16 projektů s metodou komunitní práce a podpořeno bylo 6 projektů zaměřených na aktivity doplňující terénní práci, sociální programy a sociální služby. Z pohledu územního bylo podpořeno 25 lokalit, jelikož několik organizací působilo v rámci jednoho projektu i ve více lokalitách.

V rámci projektů se uskutečnily jak pravidelně opakující se aktivity, tak i jednorázové komunitní aktivity. Pravidelně opakující se aktivity se nejčastěji uskutečňovaly v rámci komunitních center, jednalo se zejména o tvořivé dílny. V rámci komunitních akcí byly nejčastěji realizovány akce týkající se úpravy a úklidu prostor, oslavy svátků, navazování nových vazeb s okolím a s vedením města, aktivity vedoucí k uvědomění si vlastní kultury apod. Pro děti byly organizovány vzdělávací a volnočasové aktivity. Ve většině projektů se řešil problém neuspokojivého stavu bydlení a jeho okolí.

Dotační program **Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků** vznikl jako nástroj k pokrytí nákladů na aktivity spojené s implementací Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Dotační program má za cíl naplnit mezinárodní závazek, který ČR převzala, a to zachovat a podporovat historické regionální a menšinové jazyky včetně romštiny.

V roce 2021 bylo nejvíce finančních prostředků přerozděleno na projekty zaměřené na romštinu, a to ve výši **958 826 Kč**. Jednalo se o projekty tří organizací, které získaly dotaci i v předchozích letech – Nová škola, o.p.s., KHER z.s. a Univerzita Karlova. Mezi výstupy těchto projektů patřilo mj. vydání tištěných a elektronických romsko-českých sbírek textů romských autorů, softwarově inovovaný slovník romských neologismů, literární besedy, semináře, čtení s romskými autory a výtvarná a literární soutěž.

4. Situace Romů v jednotlivých oblastech integrace

V České republice žije podle kvalifikovaných odhadů přibližně 250 000 Romů. Bohužel, tento hrubý odhad neodpovídá počtu osob hlásících se k romské národnosti ve sčítání lidu v roce 2021. Jak bylo uvedeno v první kapitole, pouze 21 691 osob se ve sčítání lidu přihlásilo k romské národnosti, což nepředstavuje ani desetinu z odhadovaného počtu všech Romů žijících v ČR.

Dalším úskalím při analyzování situace Romů v jednotlivých tematických oblastech je neznalost počtu Romů, kteří jsou integrováni do většinové společnosti. Orgány veřejné správy mají přibližný přehled o Romech, kteří jsou např. klienty sociálních služeb měst a obcí. Tito žijí většinou v sociálně vyloučených lokalitách (dále jen „SVL“), kde tvoří 57 %⁵⁸ populace. Z tohoto důvodu tato Zpráva vychází také z výzkumů, které se nezaměřují specificky na Romy, ale na obyvatele SVL. Jako SVL ve Zprávě označujeme prostor (dům, ulici, čtvrť) kde se koncentrují lidé, u nichž lze identifikovat znaky spojené se sociálním vyloučením. Tato místa jsou okolními obyvateli negativně symbolicky označována („špatná adresa“, „problémové místo“ apod.). Sociální vyloučení definujeme jako postupnou a stupňující se exkluzi z plné participace na sociálních, materiálních i symbolických zdrojích produkovaných, sdílených a konzumovaných širokou společností k zajištění dobrých životních podmínek, organizace sociálního života a účasti v rozhodování. Základní charakteristikou sociálního vyloučení je souběh faktorů, které výrazně omezují možnosti k (1) přístupu na otevřený trh práce, (2) přístupu k veřejným službám, včetně sociálních služeb či vzdělávání, (3) kontaktu se sociálním okolím, (4) řešení osobních krize (zadlužení, nemoc, apod.) a (5) politické participaci či omezují schopnosti a dovednosti těchto možnosti využívat. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita⁵⁹.

Jak plyne z výše uvedeného, pojem sociálně vyloučené lokality není definován jednoduše měřitelnými znaky a může být tak v praxi interpretován různě, s jistou mírou subjektivního přístupu. Proto je potřebné se vypořádat do budoucna s námitkami, že sledování vývoje na základě nárůstu či poklesu počtu sociálně vyloučených lokalit v daném území (regionu, obci) či porovnávání obcí a regionů mezi sebou nepředstavuje objektivní indikátor a nemusí mít tedy vypovídací hodnotu, jaká je této informaci připisována. Kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny se proto bude do budoucna ve spolupráci s širším okruhem odborníků intenzivně zabývat podněty (např. podnětem Královehradeckého kraje) a vyhodnotí, zda je možné tento ukazatel nahradit, např. indexem sociálního vyloučení, který vytvořila Agentura pro sociální začleňování, jak je uvedeno výše (část 3.1). Současně však v této zprávě příslušné indikátory počtu SVL používáme, upozorňujeme však na jejich limitovanou vypovídající hodnotu. Hlavním důvodem je to, že s tímto pojmem pracuje i řada odborných studií a dalších zdrojů.

Možnými zdroji dat o situaci všech Romů, tj. integrovaných i sociálně vyloučených, jsou cílené analýzy a výzkumy. Nejrozsáhlejším provedeným výzkumem je již zmiňované **šetření Agentury EU pro základní práva**. Data pro tento výzkum sbíralo CVVM v období od konce dubna do konce června 2021. Výzkum zahrnul 769 respondentů, kteří se sami identifikovali jako Romové, a zprostředkovaně získal informace rovněž o 1077 členech jejich domácností. Výzkum by měl být reprezentativní a poskytnout informace o celé romské menšině.

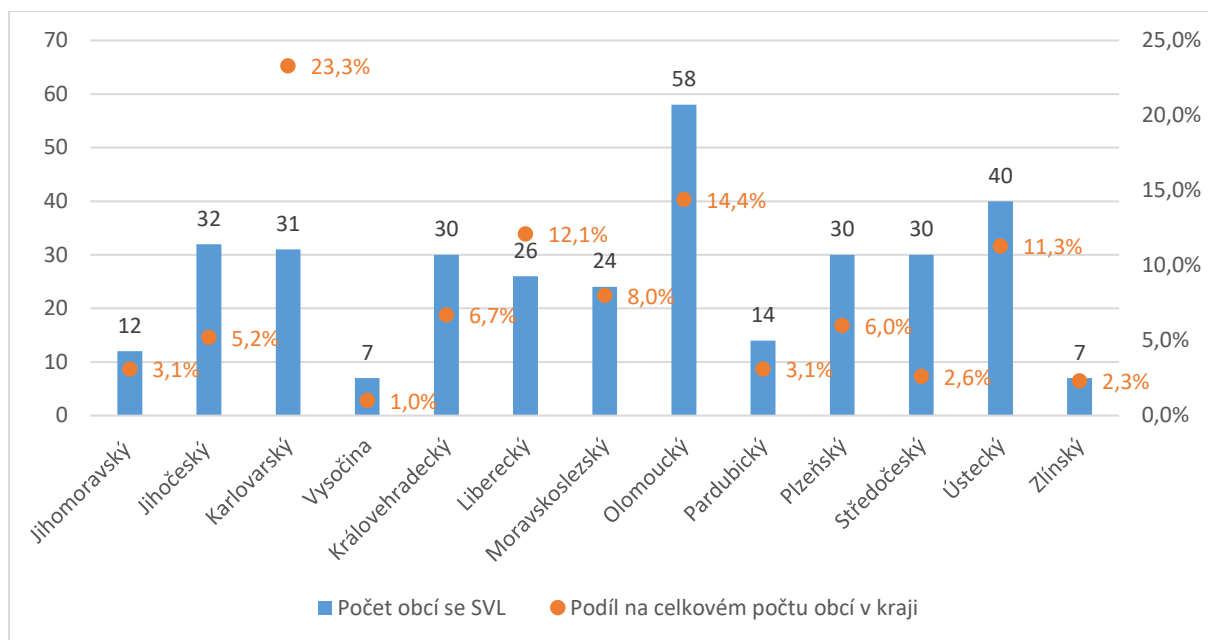
Zprávy o stavu romské menšiny v krajích, které představují důležitý zdroj informací pro tuto Zprávu, popisují převážně situaci Romů žijících v SVL. Nejvíce obcí se SVL se v roce 2021 nacházelo na území Olomouckého kraje (58) a Ústeckého kraje (40). Nejvyšší podíl obcí se

⁵⁸ Podíl osob žijících v SVL, kteří se přihlásili k romské národnosti, a to i v kombinaci s další národností (českou, slovenskou apod.) je dle šetření SVL-SILC 51 % (výsledky za rok 2020) až 57 % (výsledky za rok 2021). <https://www.socialni-zaclenovani.cz/dokument/zivotni-podminky-obyvatel-svl-analyza-a-komparace-socidemografickych-udaju-svl-silc-brizolit-eu-silc-osz-2021/>

⁵⁹ <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index4658.html?page=2>

SVL na celkovém počtu obcí v kraji měl Karlovarský kraj (23,3 %), Olomoucký kraj (14,4 %) a Ústecký kraj (11,3 %) (viz Graf 2).

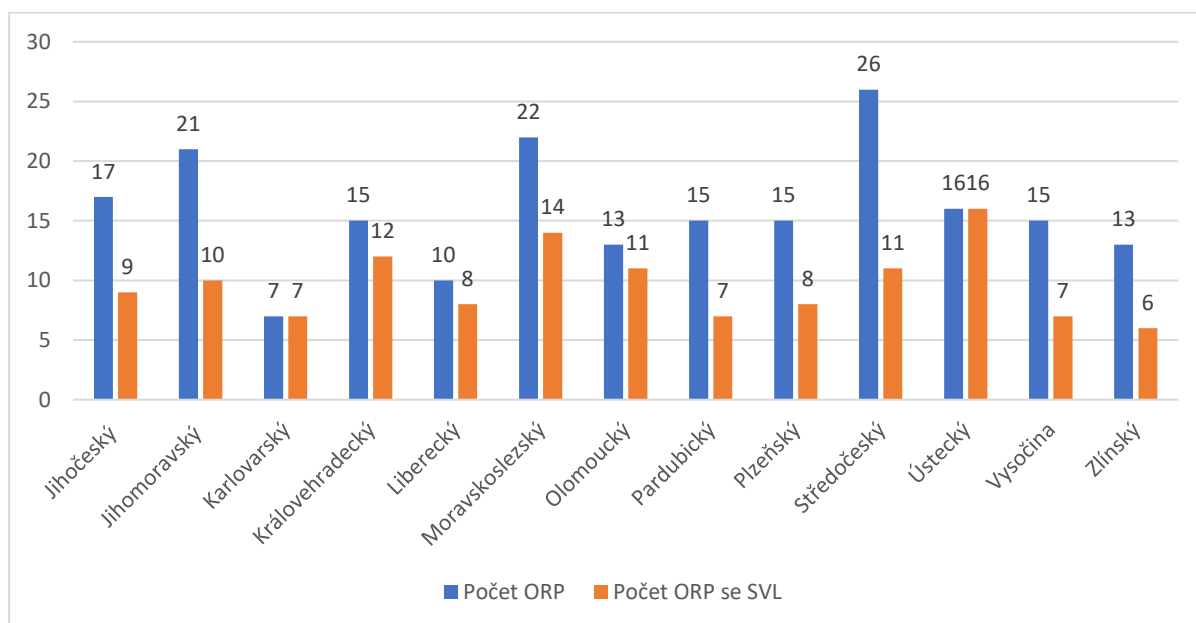
Graf 2 Počet obcí se SVL a jejich podíl na celkovém počtu obcí v kraji

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2021

Nejvyšší podíl ORP se SVL na celkovém počtu ORP v kraji má opět Karlovarský kraj a Ústecký kraj, v nichž se na území všech ORP nachází aspoň jedna SVL (viz Graf 3). Oproti roku 2020 se snížil počet ORP se SVL v Moravskoslezském, Olomouckém, Plzeňském a Středočeském kraji. Naopak vzrostl počet ORP se SVL v Královéhradeckém kraji.⁶⁰

Graf 3 Počet ORP k počtu ORP se SVL

Zdroj: Zprávy o stavu romské menšiny v kraji za rok 2021

⁶⁰ Viz Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2020.

V následujících částech se tato Zpráva zaměří na situaci Romů v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a zdraví. Poslední tematická kapitola se bude věnovat romské kultuře, jazyku a dějinám.

4.1. Vzdělávání

Pandemie covid-19 ovlivňovala druhou polovinu školního roku 2020/2021, kdy ve většině základních a středních škol probíhalo po významné období distanční vzdělávání. Dlouhotrvající období distanční výuky mělo výrazný dopad také na vzdělávání ve školním roce 2021/2022, během nějž bylo potřeba vyrovnávat nerovnosti ve vzdělávání a snižovat negativní dopady pandemie na žáky. Na základě informací od třídních učitelů Česká školní inspekce (dále jen „ČŠI“) zjistila, že ke konci školního roku 2020/2021 byl počet žáků s problematickou účastí na distančním vzdělávání přibližně 55 tisíc. Podle ČŠI měli tito žáci ve srovnání s ostatními žáky značné nedostatky ve znalostech a dovednostech a bylo potřeba minimálně jeden školní rok k tomu, aby se rozdíly vyrovnaly.⁶¹

Tématu distančního vzdělávání dětí v SVL se věnovalo také „Šetření životních podmínek obyvatel sociálně vyloučených lokalit v ČR (SVL-SILC 2021)“⁶² (dále jen „šetření ze SVL“), které realizovala Agentura pro sociální začleňování v průběhu roku 2020 a 2021. Jako nejčastější problémy v průběhu distančního vzdělávání dětí deklarovali respondenti šetření v SVL chybějící pedagogickou podporu (40,9 %), omezený přístup k elektronice (35,3 %) a internetu (33,3 %). Přibližně třetina respondentů uvedla, že děti neměli v této souvislosti potíže.

MŠMT ke konci školního roku 2020/2021 připravilo plán kompenzačních aktivit s cílem snížit negativní dopady pandemie na vzdělávání. Mezi vyrovnávací opatření patřily letní kempy nebo doučování. Do doučování mělo být začátkem školního roku 2021/2022 zapojeno kolem 222 tisíc žáků, ale zapojit se podařilo přibližně 80 % z nich. Vyšší podíl neúčastnících se žáků byl zaznamenán např. v Ústeckém kraji, v němž byl současně identifikován vyšší podíl žáků, kteří by se měli účastnit doučování.⁶³

Podle výzkumu „Nerovnosti ve vzdělávání jako zdroj neefektivity“, který realizovala agentura PAQ Research v roce 2020, panuje obava, že pandemie koronaviru ještě víc zvýrazní vysoké nerovnosti ve vzdělávání. Ty už před pandemií do značné míry závisely na socioekonomickém zázemí dětí.⁶⁴

Nízkou úroveň vzdělání obyvatel v SVL, mezi které podle odhadů z větší částí patří Romové, potvrdilo šetření Agentury v SVL.⁶⁵ Více než polovina obyvatel SVL (51 %) dosáhla pouze na základní vzdělání, přičemž 13,7 % z nich nedokončilo ani základní školu (dále jen „ZŠ“). V celkové populaci ČR dosahuje podíl osob pouze se základním vzděláním 18 %. Třetina (33,1 %) obyvatel SVL ukončila střední vzdělání s výučním listem a sedmina (14,3 %) absolvovala střední vzdělávání s maturitou. Vysokoškolské vzdělání dosáhlo pouze 0,5 % obyvatel SVL.

ČŠI v roce 2021 nevidovala žádnou stížnost na diskriminaci z důvodu romské etnicity.

4.1.1. Předškolní vzdělávání

⁶¹ https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/TZ_prubezna-zprava-vyrovnavani-nerovnosti_FINAL_20-12-2021.pdf

⁶² <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-prinasi-nove-informace-o-zivotnich-podminkach-obyvatel-socialne-vyloucenych-lokalit/>

⁶³ https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2021_p%c5%99%c3%adlohy/Dokumenty/TZ_prubezna-zprava-vyrovnavani-nerovnosti_FINAL_20-12-2021.pdf

⁶⁴ <https://www.paqresearch.cz/post/nerovnosti-vevdz%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD-jakozdroj-neepektivity>

⁶⁵ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-prinasi-nove-informace-o-zivotnich-podminkach-obyvatel-socialne-vyloucenych-lokalit/>

Podle odhadů MŠMT se k září 2021 až 97,96 % dětí zapojilo do povinného předškolního vzdělávání. Od roku 2016, kdy byla tato povinnost zavedena, vzrostl podíl zapojených dětí o 2,99 p. b.. Zprávy o stavu romské menšiny za roky 2019 a 2020 se odkazovaly na zjištění ČŠI⁶⁶, podle jejichž závěrů se povinného předškolního vzdělávání neúčastní zejména děti ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí. Za účelem zjištění konkrétních dopadů zavedení povinného předškolního vzdělávání MŠMT zadalo výzkum „Ověření dopadů zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání“. Řešitelem projektu, který probíhal v letech 2018–2021, byl Výzkumný tým Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy pod vedením Davida Gregera. V dotazníkovém šetření mezi ředitelkami mateřských škol (dále jen „MŠ“) většina ředitelů/-ek uvedla, že se docházka nezměnila, zároveň více než čtvrtina ředitelů/-ek MŠ (28 %) uvedla, že se zavedením povinného předškolního vzdělávání zvýšila docházka sociálně znevýhodněných dětí. V případě ředitelů/-ek MŠ, které vzdělávali více dětí ze SVL, se až 57 % z nich vyjádřilo, že se zlepšila docházka sociálně znevýhodněných dětí do MŠ.

Pozitivní trend, pokud jde o předškolní vzdělávání romských dětí, zachytila rovněž Roma Survey 2021. Počet romských dětí ve věku od tří let do dosažení školního věku, které jsou zapojeny do předškolního vzdělávání, vzrostl z 24 % v roce 2016 na 51 % v roce 2021. U celkové populace ČR je to ale až 86 % dětí. Průměr ve zkoumaných zemích EU činí 44 %.⁶⁷

Podle informací od koordinátorů pro romské záležitosti se děti z romských rodin účastní většinou až povinného předškolního vzdělávání. Pouze romské děti z rodin s vyšší životní úrovní nastupují dříve. Jako důvody pro neúčast v předškolním vzdělávání koordinátoři uvedli vyšší náklady spojené se školným, stravným, případně s docházením či s náklady na ošacení a pomůcky. Romské ženy často zůstávají trvale v domácnosti, a proto si nechávají děti doma. Navíc se stává, že rodiny s větším počtem dětí mají děti v různých školkách a školách a rodiče nestíhají tyto děti doprovodit do školských zařízení včas. Tyto problémy vznikají především z důvodu častého stěhování rodiny. V některých případech je problém s přizpůsobením se otevírací době MŠ či nechutí dětí navštěvovat MŠ. Děti mají v mnoha případech silnou emoční vazbu na rodinu, a proto se mohou potýkat s těžkostí s adaptací na nové prostředí.

Ve školkách, které nejsou zapojeny do dotačních programů na úhradu stravného, ředitelé často řeší neplacené stravné, přičemž zapsané dítě vyloučit nemohou. Na základě špatných zkušeností pak nechtějí přijmout další romské děti, jak informovala nezisková organizace z Královéhradeckého kraje. V případě, že dluh na stravném není možné vymoci, školky nabízejí individuální vzdělávání, což potvrdila i ředitelka MŠ v Královéhradeckém kraji.

Romské děti povětšinou místo MŠ navštěvují předškolní kluby, které provozují NNO. Kluby jsou pro romské rodiny v mnoha případech dostupnější a víc vyhovují jejím potřebám. V případě klubů často odpadá finanční překážka, jelikož je jejich návštěva pro děti zpravidla bezplatná. Děti mohou kluby někdy navštěvovat spolu s rodiči a zároveň do nich chodí kamarádi, tudíž se děti cítí přijaty. Fakt, že tyto předškolní kluby a posléze také kluby pro starší děti (zejména Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež) navštěvují víceméně romské děti, je problematický z hlediska jejich inkluze do většinové společnosti.

U povinného předškolního vzdělávání je podle informací od krajských koordinátorů problémem časté stěhování rodin a docházka dětí do školek. MŠ nevidují děti v celostátní matrice podle rodných čísel tak, jak je tomu u základních škol (dále jen „ZŠ“) a děti jsou dohledávány jen v období zápisů k předškolnímu vzdělávání. Dojde-li pak v průběhu školního roku ke stěhování rodiny, je velmi složité dohledat místo pobytu povinně vzdělávaných dětí. Po nástupu dětí do povinného předškolního vzdělávání je častá jejich nepravidelná docházka, která je zapříčiněna podobně jako u nepovinných předškolních let složitostí vypravit víc dětí do různých školek/škol či přizpůsobením se časovému harmonogramu vyučování. Podle informací od některých

⁶⁶ https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2018_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ-Dopady-povinneho-predskolniho-vzdelavani.pdf.

⁶⁷ FRA (2021), Roma in 10 European Countries. Roma survey 2021. Main Results. Luxembourg Publication Office, s. 37.

koordinátorů rodiče někdy přikládají nízkou důležitost předškolnímu vzdělávání. Při nástupu do ZŠ je pak rozdíl v dovednostech oproti dětem, které navštěvovaly MŠ více let, výrazný. Rodiče dětí posléze ve větší míře sami žádají o odklad školní docházky. Pardubický kraj zaznamenal v roce 2021 velký nárůst počtu žádostí o odklad školní docházky, a to pod vlivem pandemie covid-19.

ORP každoročně organizují aktivity informující o termínech zápisů do MŠ a ZŠ a v některých obcích zkoušejí i další možnosti podpory účasti dětí v předškolním vzdělávání. Mezi nejčastější formy informování o zápisech do školek a škol patří informace na webových stránkách obce, plakáty a letáky, komunikace s rodinami dětí prostřednictvím sociálních odborů a NNO. Statutární město Brno od roku 2020 do konce roku 2022 realizuje projekt z OP VVV na podporu předškolního a základního vzdělávání. V případě předškolního vzdělávání je cílem podpořit nástup dětí ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí do MŠ a podpořit tyto děti v adaptačním období po nástupu do MŠ. Řada informačních seminářů pro romské rodiče předškoláků či žáků byla v roce 2021 uspořádána ve statutárním městě Karviná. Jeden ze seminářů byl určen pro rodiče předškolních dětí ze SVL v městské části Karviná-Nové Město. Informační seminář, který vedla pracovnice Pedagogicko-psychologické poradny Karviná, byl zaměřen na důležitost a přínos předškolního vzdělávání ve vazbě na přechod dětí na ZŠ. Semináře se zúčastnilo 17 romských rodičů a jejich předškolní děti. V Novém Boru v Libereckém kraji se na MŠ osvědčila činnost poradce pro rodiče, který v rámci projektu „S rodinou k inkluzi“ působí na jednotlivých pracovištích MŠ od roku 2018. Poradce aktivně vyhledává rodiny s dětmi nedocházejícími do MŠ a motivuje je k pravidelné docházce, podporuje efektivní komunikaci mezi rodiči, pedagogy a dalšími institucemi. V Pardubickém kraji pomáhali příležitostně v některých obcích asistenti prevence kriminality, kteří vyzvedávali děti v místě bydliště a odvedli je do školky.

Za účelem podpory participace dětí ze SVL v předškolním vzdělávání připravily MŠMT a MPSV informační leták, který je distribuován prostřednictvím MPSV v azylových domech, OSPOD apod. Dalším prostředkem ke zlepšení docházky dětí do MŠ byla dotace na úhradu celodenního stravného pro děti ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí v Karlovarském a Ústeckém kraji.

MŠMT začalo v roce 2021 vytvářet dvě metodiky určené pro předškolní vzdělávání. Metodická příručka „Pedagogická diagnostika v mateřské škole“ by měla být zveřejněna v roce 2022. Ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem ČR jsou připravovány kurzy pro další vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřené na diagnostiku předškolního dítěte. Metodická příručka „Komunikace se zákonnými zástupci dětí v mateřské škole“ si klade za cíl seznámit učitele MŠ s komunikací se zákonnými zástupci před nástupem dítěte do MŠ, během školního roku a v případě, kdy jsou děti ohroženy školním neúspěchem.

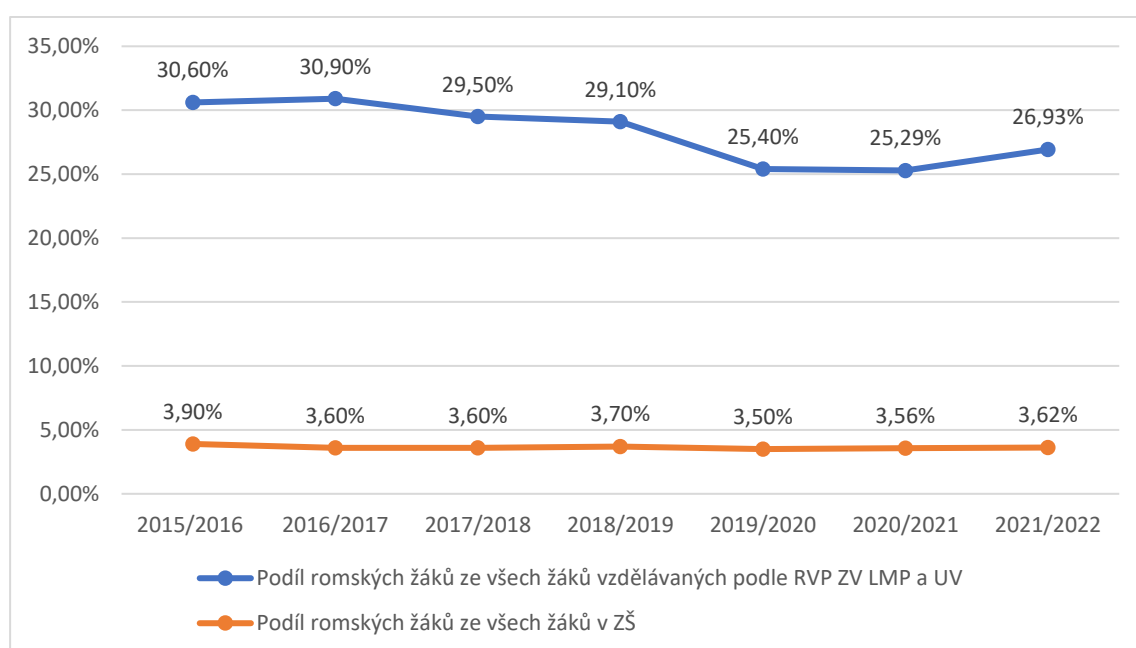
4.1.2 Základní vzdělávání

Od školního roku 2016/2017 realizuje MŠMT na všech ZŠ kvalifikované odhady počtu romských žáků. K 30. září 2021 bylo odhadnuto celkem **34 942 romských žáků**, tzn. 3,62 % z celkového počtu žáků v ZŠ. Romští žáci tvořili 30,36 % meziročního nárůstu počtu žáků v ZŠ. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“) bylo ve školním roce 2020/21 vzděláváno 98,1 % romských žáků v ZŠ. Z meziročního srovnání je zjevné výrazné navýšení podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV (v roce 2019 celkem 96,8 %, v roce 2018 celkem 95,2 %, v roce 2017 celkem 92,5 %).

Podle Rámcového vzdělávacího programu se sníženými nároky na výstupy ze vzdělávání z důvodu mentálního postižení (dále jen „RVP ZV UV“) bylo k 30. září 2021 vzděláváno 12,81 % romských žáků celkového počtu romských žáků vzdělávaných podle sjednoceného RVP ZV. Oproti školnímu roku 2020/2021 tak došlo k meziročnímu růstu téměř o 1 p. b. (z 11,9 % na 12,81 %).

Graf 4 ukazuje vývoj v odhadovaném podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV z celkového počtu žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV a srovnává jej s vývojem odhadovaného podílu romských žáků z celkového počtu žáků v ZŠ. Do školního roku 2020/2021 měl podíl romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV klesající tendenci. Ve školním roce 2021/2022 došlo naopak k růstu tohoto podílu na 26,93 %, což je o 1,64 p. b vyšší hodnota než v roce 2020/2021. MŠMT interpretuje tento skokový nárůst dopady pandemie covid-19. V průběhu pandemie byla omezena diagnostická činnost školských poradenských zařízení. Po uvolnění proticovidových opatření mohly školy přednostně doporučovat vyšetření ve školských poradenských zařízeních žákům s největšími vzdělávacími problémy. Distanční výuka pravděpodobně prohloubila vzdělávací obtíže právě u romských žáků ze SVL.⁶⁸ Ačkoli se podíl romských žáků z celkového počtu žáků v ZŠ ve školním roce 2021/2022 mírně zvýšil, rozdíl mezi tímto podílem a podílem romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV je pořád vysoký, po pandemii covidu-19 ještě výraznější.

Graf 4 Srovnání odhadovaného podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV⁶⁹ s odhadovaným podílem romských žáků v ZŠ ve školních letech 2015/2016–2021/2022

Zdroj: Zprávy MŠMT ze sběru kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků na ZŠ

Na přetrvávající situaci vyššího podílu romských žáků vzdělávaných se podle RVP ZV UV reagovalo MŠMT zadáním realizace výzkumu v rámci TA ČR na téma „**Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávaných se dle RVP ZV UV⁷⁰ ve třídách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona**“. Realizátory výzkumu jsou PAQ Research a STEM. Realizace výzkumu byla zahájena koncem roku 2021 a bude probíhat do prosince 2022. Hlavním cílem výzkumného projektu je zjistit příčiny vzdělávání romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV a navrhnout soubor doporučení pro oblast vzdělávání i další sektory za účelem snížení počtu romských žáků ve školách a třídách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona. Výzkum pracuje se dvěma hypotézami: 1. „Tam, kde existuje segregovaná „běžná“ škola, nebude tak silná tendence k zařazování romských žáků do paragrafových škol,

⁶⁸ D. H. a ostatní proti České republice: zpráva o výkonu rozsudku z 31. května 2022.

⁶⁹ V grafu uvádíme podíl romských žáků ze všech žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV a také podle Přílohy rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV – LMP), která byla zrušena. Běžné základní školy uvedly své školní programy do souladu s upraveným RVP ZV do 1. 9. 2016 a školy nebo třídy, jejichž školní vzdělávací program byl vydán v souladu s přílohou pro žáky s LMP, uvedly své ŠVP do souladu s upraveným RVP ZV do 1. 9. 2018. Více zde: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>

⁷⁰ Rámcový vzdělávací program se sníženými nároky na výstupy ze vzdělávání z důvodu mentálního postižení

protože se místní systém „spokojí“ s jejich odsunutím do „běžné“ segregované školy.“ 2. „Panuje nejednotná praxe v rámci aktivit školských poradenských zařízení v rámci jednotlivých zařízení a mezi regiony.“

Na základě zjištění kvantitativní i kvalitativní části výzkumu bude vytvořena stručná metodika neadresného sběru etnicky senzitivních dat, která bude součástí výzkumné zprávy jako samostatná příloha. Příručka bude vytvořena právní expertkou na danou problematiku, která je součástí výzkumného týmu, přičemž stručně nastíní legislativní východiska problematiky, klíčová stanoviska orgánů veřejné správy či věcnou judikaturu a bude reflektovat výstupy aktuálních výzkumných projektů (např. projekt „Vytvoření systému sběru kvantitativních dat pro vyhodnocování situace Romů v české společnosti“ realizovaný Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, v. v. i.).

MŠMT je dále členem Expertního fóra, které se zabývá komplexní analýzou příčin dosavadní míry dopadu přijatých reforem na romské žáky. Výstupy se budou zabývat dotčené státní orgány včetně MŠMT. Expertní fórum je pracovní skupina, kterou v lednu 2020 zřídilo Kolegium expertů k výkonu rozsudků Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) a provádění Evropské úmluvy o lidských právech jako poradní orgán vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před ESLP. Expertní fórum bylo zřízeno v reakci na body 4 a 5 rozhodnutí Výboru ministrů Rady Evropy ze dne 25. září 2019 v rámci jeho dohledu nad výkonem rozsudku *D. H. a ostatní proti České republice* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 13. listopadu 2007). Jeho cílem je identifikovat příčiny přetrvávajícího nadměrného počtu romských žáků, kteří se vzdělávají podle programů pro žáky s lehkým mentálním postižením, a formulovat doporučení k zajištění rovného přístupu romských žáků ke vzdělání.

Fórum je složené ze zástupců státních orgánů (MŠMT, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad vlády, včetně zástupců Rady vlády pro záležitosti romské menšiny a jejího Výboru pro vzdělávání Romů, Česká školní inspekce, Kancelář veřejného ochránce práv a Agentura pro sociální začleňování) doplněných o zástupce z řad pracovníků poradenských zařízení a základních škol, včetně Asociace pracovníků speciálně-pedagogických center, Asociace pedagogicko-psychologických poraden a Učitelské platformy, a zástupců univerzitních pracovníků, sociologů, romské komunity a nevládních organizací, včetně České společnosti pro inkluzivní vzdělávání nebo Poradny pro občanství, občanská a lidská práva.

Na základě šesti zasedání Expertního fóra, která proběhla v období od června 2020 do ledna 2022, byly formulovány jeho závěry a doporučení. Závěry fóra tvoří přílohu č. 2 zprávy vlády pro Výbor ministrů Rady Evropy o výkonu rozsudku *D. H. a ostatní proti České republice* ze dne 3. června 2022. Zpráva je dostupná v anglickém jazyce⁷¹. Činnost Expertního fóra bude pokračovat i v následujícím roce.

Jak bylo zmíněno u předškolního vzdělávání, významným problémem, který si romské děti ze SVL přinášejí do ZŠ, je rozdíl v dovednostech oproti spolužákům, kteří navštěvovali předškolní vzdělávání víc let. Děti žijí často v nepodnětném prostředí, doma neprobíhá kontrola domácí přípravy nebo jim rodiče neumí s přípravou pomoci, čímž se školní neúspěchy prohlubují a s tím také nechť těchto dětí účastnit se pravidelné docházky.

Pro překonání rozdílů ve vzdělávání kraje, obce a NNO realizují řadu projektů. Příkladem jsou např. projekty místních akčních skupin (dále „MAS“) Stolové hory a Mezi Úpou a Metují v Královéhradeckém kraji nebo MAS Frýdlantsko. V případě MAS v Královéhradeckém kraji je realizátorem několika vzdělávacích projektů organizace Aufori, o.p.s., která pomáhá překonávat problémy s plněním školních povinností apod. V projektu MAS Frýdlantsko se podporuje účast dětí na předškolním vzdělávání, a pak se soustředí na prevenci školní

⁷¹ [https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECIdentifier%22:%5B%22DH-DD\(2022\)606E%22%5D%7D](https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECIdentifier%22:%5B%22DH-DD(2022)606E%22%5D%7D)

neúspěšnosti na ZŠ. Olomoucký kraj realizuje projekt „Rovný přístup ke vzdělávání s ohledem na lepší uplatnitelnost na trhu práce II“ zaměřený na eliminaci předčasných odchodů ze vzdělávání pomocí preventivních, intervenčních a kompenzačních opatření u žáků ZŠ a SŠ. V rámci projektu bylo zřízeno krajské metodické centrum předčasných odchodů ze vzdělávání.

MŠMT v roce 2021 opět vyhlásilo výzvu pro NNO v rámci dotačního programu školního stravování v základních školách. Z alokace 60 milionů Kč byl podpořen jeden žadatel – WOMEN FOR WOMEN, o.p.s. částkou 51 589 544 000 Kč. V první polovině roku 2021 byla poskytnuta úhrada obědů 9 242 dětem z 932 ZŠ/ŠJ a ve druhé polovině roku 2021 9414 dětem z 907 ZŠ/ŠJ. Účelem dotačního programu je podpořit stravování žáků základních ZŠ, jejichž rodina se nachází v dlouhodobé nepříznivé finanční situaci. Prostřednictvím programu by mělo dojít ke zlepšení podmínek pro řádný průběh povinné školní docházky těchto žáků.

Stravování na školách podporují také jednotlivé kraje. Formou úhrady nákladů za obědy v ZŠ a MŠ podporují děti, jejichž rodiče se nacházejí v hmotné nouzi. Tato podpora má za cíl zapojit tyto děti do kolektivu, zajistit jim alespoň jedno teplé jídlo denně a rovněž snížit jejich absenci ve škole.

Jako užitečný nástroj začleňování se některým školám osvědčila pozice sociálního pedagoga. V první polovině roku 2021 byla v Poslanecké sněmovně ČR projednávána novela zákona o pedagogických pracovnících, v jejímž rámci byl přijat pozměňovací návrh na zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky. Ke schválení novely nakonec nedošlo, nicméně MŠMT v průběhu projednávání a také po něm navázala spolupráci se školami, které využívaly podporu personální šablony sociálního pedagoga z OP VVV. Zjišťoval se především popis činnosti sociálních pedagogů a jejich náplň práce. MŠMT spolupracovalo např. se Základní školou a Mateřskou školou Kpt. Otakara Jaroše Louny a Základní školou Ústí nad Labem. Činnost sociálního pedagoga MŠMT dále konzultovalo s Pedagogickou fakultou Univerzity J. E. Purkyně a se zástupci MPSV. Záměrem MŠMT je nadále podporovat sociálního pedagoga v rámci šablon v novém OP JAK.

Činnost sociálního pedagoga nebyla v šablonách OP VVV jasně definována, proto se činnosti osob na pozicích sociálního pedagoga značně lišily. Navíc, finanční prostředky v rámci šablon byly omezeny, což způsobilo, že pouze malý počet škol využil tuto pozici. Z těchto důvodů MŠMT plánuje věnovat více pozornosti nastavení role, jež by měl sociální pracovník ve školách vykonávat a využít tuto pozici pro podporu škol se sociokulturním znevýhodněním v rámci Národního plánu obnovy. MŠMT by chtělo bližší spolupráci se vzdělavateli, školami a Národním pedagogickým institutem ČR přinést konkrétnější poznatky o možnosti využití pozice.

4.1.3. Sekundární a terciární vzdělávání

V roce 2021 došlo k přepracování konceptu výzvy Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol, konzervatorií a studentů vyšších odborných škol. Ve spolupráci se zástupci NNO byla vypracována nová verze dotační výzvy, která by měla být efektivnější v udržování romských žáků ve školách, v podpoře rodiny a úspěchů romských žáků a v navýšení úspěšných absolventů středních škol. Jak bylo uvedeno v kapitole 3.2. Financování romské integrace, v roce 2021 bylo v rámci tohoto programu podpořeno 98 škol.

Stipendia pro romské žáky a studenty poskytují i neziskové organizace a nadace. Nejznámějším podporovatelem je organizace Romea, o.p.s., která ve stipendijním programu podporuje žáky a studenty státních a soukromých škol v rámci denního i dálkového studia. V roce 2021 podpořila 45 žáků středních škol stipendiem ve výši 14 000 Kč, 5 studentů vyšších odborných škol stipendiem ve výši 21 000 Kč a 28 studentů vysokých škol stipendiem ve výši 25 000 Kč. O stipendium se mohou hlásit také dospělí lidé, kteří si dodělávají maturitu. Kromě finanční pomoci se stipendisté zúčastňují vzdělávacích a zážitkových aktivit, setkávají se

s dalšími romskými studenty z celé ČR a získávají kontakty na profesionály z oborů, jímž se chtějí v budoucnu věnovat. Studentům organizace nabízí doučování nebo práci s mentory a stipendisté musí vykonat dobrovolnickou službu.⁷²

Dále pro romské vysokoškoláky poskytuje stipendium Nadace OSF. Stipendijní program zahrnuje úhradu nákladů spojených se studiem do výše 60 000 Kč/rok, povinnou pracovní stáž, povinnou dobrovolnickou službu v NNO, povinný kurz cizího jazyka, podporu mentora a povinnou účast na vybraných akcích Nadace OSF. Do programu se mohou přihlásit romští studenti bakalářského nebo magisterského programu na veřejné, státní nebo soukromé vysoké škole, a to v prezenční nebo distanční formě studia.⁷³ K období zpracování zprávy Nadace OSF ještě nezveřejnila počty podpořených studentů ve školním roce 2020/2021.

V roce 2021 MŠMT podepsalo memorandum se zástupci všech fakult připravujících učitele, v jehož rámci se účastníci zavázali k reformě přípravy učitelů. Součástí reformy je definice kompetenčního profilu učitele a absolventa učitelské přípravy a jeho pravidelné vyhodnocování. Součástí profilu i vyhodnocování je na jedné straně práce s heterogenními kolektivy dětí a připravenost na inkluzivní vzdělávání v multikulturním prostředí. První vyhodnocení proběhne mezi květnem a srpnem 2022, diskuse s fakultami nad oblastmi, kde je připravenost absolventů nižší, proběhne ve druhé polovině roku 2022.

⁷² <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/vice-nez-70-romskych-studentu-ziskalo-stipendium.setkaji-se-v-patek-na-staromestske-radnici>

⁷³ <https://osf.cz/programy/ferova-spolecnost/spolecne-vzdelavani/stipendia-pro-romske-vysokoskolske-studenty-a-studentky%e2%80%8b/>

4.2. Zaměstnanost

Podle šetření Agentury v SVL je pětina obyvatel SVL (20 %) nezaměstnaná. Při přepočtu na věkovou skupinu 15-64 let se míra nezaměstnanosti ještě zvýší na 23 %. V polovině roku 2021 byla přitom míra nezaměstnanosti v obecné populaci ČR na úrovni 4 %.⁷⁴

Z dat Roma Survey 2021 plyne, že méně než polovina (45 %) romských respondentů ve věku 20 až 64 let uvedla jako svoji hlavní aktivitu placenou práci. Ve srovnání s rokem 2016 zde nedošlo k podstatné změně (navýšení o 2 p. b.) V celkové populaci ČR přitom tato hodnota dosahovala 80 % osob.⁷⁵ Alarmující je však zejména opakující se zjištění, že až 47 % mladých Romů v ČR ve věku 16 až 24 let nepracuje, nevzdělává se a ani se nepřipravuje na zaměstnání.⁷⁶ V celkové populaci ČR je to 7 % osob. Průměr ve zkoumaných zemích EU činil až 56 %.

Mezi významné překážky v zaměstnání sociálně vyloučených Romů patřila podle informací od koordinátorů pro romské záležitosti nízká vzdělanostní úroveň a zadluženost. Na pracovním trhu byl nedostatek pracovních míst pro uchazeče s nízkým stupněm vzdělání a v případě nalezení takového pracovního místa byl plat nízký. Dlužníkům se po nástupu do zaměstnání část mzdy zabaví, proto si řada zadlužených Romů raději najde práci v šedé ekonomice. Další překážky pro vstup na trh práce, které zmiňovali koordinátoři, byly špatný zdravotní stav, vysoké náklady na dojíždění za prací, diskriminace na trhu práce či nízká pracovní morálka.

Problém zadluženosti mezi sociálně vyloučenými obyvateli potvrdilo šetření Agentury v SVL. Čtvrtina respondentů (24 %) uvedla, že někdo z jejich domácnosti čelí exekuci. Téměř dvě třetiny z nich má problémy s více exekucemi současně. Průměrná výše exekuce(i) domácností činila 238 211 Kč. Až 40 % domácností respondentů mělo zkušenost s exekucemi v minulosti.⁷⁷

Úspěšným projektem nejen z hlediska zaměstnanosti, ale také z pohledu řešení celkového sociálního vyloučení, je H-POINT 2021 realizovaný městem Hanušovice v Olomouckém kraji. V rámci projektu spolupracují příjemci, Úřad práce ČR v Hanušovicích, školy a lokální poskytovatelé sociálních služeb. Projekt je založen na modelu prostupného zaměstnávání, který je modifikován a doplněn o prvky sociální, vzdělávací, motivační a mentorské. Sociálně vyloučeným obyvatelům Hanušovicka projekt nabízí pracovní příležitost, rozšíření kvalifikace a kompetencí, motivaci a psychosociální podporu. Projekt pracuje s celými rodinami včetně dětí.

Pracovní pozice pro osoby ohrožené sociálním vyloučením, včetně Romů, nabízí také firma 7U s.r.o., jejímž vlastníkem je MČ Praha 7. Firma zajišťuje správu, provoz a údržbu domů, bytů a nebytových prostor v městské části a úklid a údržbu veřejných prostor. Svým zaměstnancům poskytuje možnost dluhového poradce a sociální poradkyně. Firma zaměstnává přibližně 10-15 Romů a 10-15 Romek.

Kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR (dále jen „ÚP ČR“) úzce spolupracovala s romskou organizací Romodrom, o.p.s. ve věci osob navracejících se ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (dále jen „Spojené království“). Pomoc se týkala zajištění nepojistných sociálních dávek nebo, ve spolupráci s útvarem zaměstnanosti, hledání vhodného zaměstnání pro navracející se osoby. V roce 2021 se konalo několik jednání k navracejícím se osobám organizovaných MPSV, kterých se účastnil také Romodrom. Dále proběhlo několik schůzek Úřadu práce ČR pouze s Romodromem. Z těchto jednání vyplynulo, že se bude pravděpodobně navracet mnoho příslušníků romské menšiny. Generální ředitelství

⁷⁴ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-prinasi-nove-informace-o-zivotnich-podminkach-obyvatel-socialne-vyloucenych-lokalit/>

⁷⁵ FRA (2021), Roma in 10 European Countries. Roma survey 2021. Main Results. Luxembourg Publication Office, s. 43.

⁷⁶ Tedy spadá do kategorie NEET „neither in employment, education or training“. Ibid, s. 45.

⁷⁷ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-prinasi-nove-informace-o-zivotnich-podminkach-obyvatel-socialne-vyloucenych-lokalit/>

ÚP ČR (dál jen „GŘ ÚP ČR“) od roku 2019 vede seznam kontaktních pracovníků za každé kontaktní pracoviště ÚP ČR pro Brexit za útvar nepojistných sociálních dávek a také za útvar zaměstnanosti. GŘ ÚP ČR také monitoruje, kolik navracejících se osob si požádalo o nepojistné sociální dávky, zda jim bylo doporučeno obrátit se o pomoc na obce nebo NNO (např. při hledání bydlení). Předpoklad masivního návratu příslušníků romské menšiny po 30. 6. 2022 se nepotvrdil. Z předpokládaných cca 10 – 20 000 osob se nakonec jednalo celkově o stovky těchto osob v rámci celé ČR, které se na ÚP ČR evidovaly a které žádaly o nepojistné sociální dávky. Z výše uvedeného vyplývá, že drtivá většina příslušníků romské menšiny si ve Spojeném království zajistila podmínky k dalšímu pobytu. Navrátilcům byla ze strany ÚP ČR, ve spolupráci s NNO věnována pozornost a péče, aby jejich integrace v ČR, včetně případné dávkové podpory, proběhla hladce.

4.2.1. Aktivní politika zaměstnanosti

Projekty ÚP ČR na základě výzev OPZ nejsou zaměřeny přímo na příslušníky romské menšiny, ale některé jsou cíleny na dlouhodobě nezaměstnané uchazeče o zaměstnání nebo na SVL, tudíž se v praxi dotýkají i Romů. Od ledna 2019 realizuje ÚP ČR národní projekt „Podpora zaměstnanosti dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání“. Hlavním cílem projektu je zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání na ÚP ČR. Podpora určena zejména pro osoby dlouhodobě nezaměstnané nebo ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností z důvodu kumulace znevýhodnění a hendikepů, dlouhodobě evidované uchazeče o zaměstnání (v evidenci ÚP ČR nad 12 měsíců), přednostně pro uchazeče o zaměstnání opakovaně nebo dlouhodobě pobírající dávky pomoci v hmotné nouzi a dále uchazeče o zaměstnání, kteří byli ke dni vstupu do projektu v předchozích třech letech opakovaně evidováni na ÚP ČR a současně jsou osobami s žádnou nebo nízkou kvalifikací (dle ISCED 0-2, tj. maximálně dosažené základní vzdělání). V lednu 2021 začala realizace projektu „Podpora flexibilního zaměstnávání“ s cílem poskytnout podporu při hledání či udržení si pracovního uplatnění pomoci poradenství a vybraných nástrojů Aktivní politiky zaměstnanost (dále jen „APZ“). Projekt se zaměřuje na osoby hledající zaměstnání, osoby neaktivní na trhu práce, osoby nezaměstnané a zájemce o zaměstnání. Zároveň tyto osoby nemohou pracovat na plný úvazek.

Dále v roce 2021 pokračovala na ÚP ČR realizace 50 regionálních projektů, z nichž bylo 10 zaměřeno na dlouhodobě nezaměstnané uchazeče o zaměstnání, 6 na SVL, 4 projekty, do nichž mohou být zařazovány osoby ohrožené rasovou diskriminací a příslušníci etnických menšin.

ÚP ČR také realizuje projekty zaměřené na dluhové poradenství a finanční gramotnost, jelikož právě dluhy jsou někdy překážkou v zaměstnání. V rámci projektu „Podpora zaměstnanosti dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání“ jsou organizovány kurzy finanční gramotnosti, které zahrnují dluhovou problematiku a aspekty zadluženosti. V regionálních projektech je finanční gramotnost či dluhové poradenství součástí odborného školení, motivačního nebo poradenského programu nebo skupinového poradenství. Dále byla dluhová problematika zařazena ve výzvě na podporu koordinovaného přístupu k SVL. V roce 2021 bylo v realizaci 30 většinou tříletých projektů.

Podle informací od koordinátorů pro romské záležitosti jsou nejvyužívanějším nástrojem APZ ze strany romské menšiny veřejně prospěšné práce (dále jen „VPP“). VPP mohou vykonávat i osoby bez vzdělání či s kumulací hendikepů. Nejčastěji se jedná o práci při údržbě a úklidu veřejných prostranství apod. U zaměstnaných osob dochází k osvojení pracovních návyků a podpoře sociálního začlenění. VPP zajišťuje např. organizační složka MČ Praha 6 s názvem PRO 6. Ta z celkového počtu 22 pracovníků zaměstnává dlouhodobě 4 Romy na stálý pracovní poměr a 2 Romy omezené ve svéprávnosti s plnou invaliditou na dohody. Některým „absolventům“ VPP se podařilo najít uplatnění na trhu práce (např. Romové ze Vsetína našli práci ve větších firmách na dělnických pracovních pozicích).

Na základě dohody mezi MV a GŘ ÚP ČR Úřad práce ČR již několik let podporuje v rámci VPP vytváření pozic asistentů prevence kriminality (dále jen „APK“). Projekt APK má prokazatelně pozitivní výsledky a dopady na zvýšení veřejného pořádku a bezpečí v problémových lokalitách a na zaměstnanost dlouhodobě a obtížně zaměstnatelných osob včetně Romů. Zakladatelem a hlavním realizátorem projektu je MV. V roce 2021 celkem působilo v 58 obcích v rámci celé ČR 139 APK podpořených z rozpočtu MV v rámci Programu prevence kriminality ve výši 33 695 840 Kč. Jedná se o nejvyšší podporu od počátku programu. Stejně jako v předchozích letech jsou APK dále financovány přímo z vlastních rozpočtů obcí či z evropských projektů v rámci OPZ, ITI, MAS apod. Odhadem tak mohlo působit v celé ČR na konci roku 2021 cca 500-600 APK.

Méně využívanými nástroji APZ byla společensky účelná pracovní místa (dále jen „SÚPM“) či rekvalifikace. V některých případech bylo využito SÚPM pro pozici APK, ale často zaměstnavatelé pro získání SÚPM požadovali určitou kvalifikaci, což bylo pro řadu romských uchazečů o zaměstnání zásadní překážkou. V kraji Vysočina či v Ústeckém kraji využili Romové možnosti rekvalifikace, přičemž v Ústeckém kraji se jednalo převážně o muže, kteří si tímto způsobem rozšířili řidičské oprávnění (včetně získání profesního průkazu), absolvovali svářečský kurz, kurz obsluhy moto vozíku či křovinořezu.

4.2.2. Podpora (sociálního) podnikání

ÚP ČR poskytuje pro svoje klienty poradenství a podporuje rekvalifikace pro oblast podnikání. V září 2021 byla zahájena pilotáž Komplexního poradenského programu pro uchazeče o zaměstnání zvažující zahájení samostatné výdělečné činnosti. Pilotáž probíhala v každém kraji a odborné poradenství bylo poskytnuto více než 700 uchazečům o zaměstnání. Pilotáž projektu bude vyhodnocena v roce 2022. Co se týče rekvalifikací, v roce 2021 úspěšně absolvovalo kurz týkající se samostatné výdělečné činnosti 87 osob.

Bývalý ministr průmyslu a obchodu Karel Havlíček se v září 2021 setkal se zástupci Asociace romských podnikatelů a spolků ČR a Hnutí romských studentů. Předmětem jednání bylo např. technické vzdělávání nebo zapojení v rámci budování dopravní infrastruktury v regionech.

Podpora romských podniků se v resortu zemědělství uskutečňuje např. formou společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek nebo přímým zadáváním zakázek malého rozsahu romským firmám. V roce 2021 se do zadávání zakázek romským firmám zapojil např. státní podnik Povodí Vltavy, Povodí Odry, Povodí Ohře, Povodí Moravy či státní podnik Lesy České republiky. Spolupráci s romskými podnikateli hodnotily státní podniky různě. Ve většině případů došlo k provedení práce včas a v odpovídající kvalitě. Nicméně, našly se zakázky, v nichž nebyly dodrženy termíny, nebyl zajištěn dostatek potřebných zaměstnanců či techniky. Státní podniky konstatovaly, že romské firmy jsou úspěšně zejména v zakázkách nenáročných na odbornost nebo technické vybavení. Mnohdy jsou romské organizace neúspěšné ve výběrových řízeních z důvodu vysokých nabídkových cen.

Podporu sociálního podnikání zajišťují tři resorty, MPSV, MMR a MPO. MPSV realizuje podporu sociálního podnikání prostřednictvím projektu ve výzvě č. 03_15_016 s alokací více než 25 mil. Kč, v jehož rámci dochází k poskytování konzultací, poradenství a stáží zaměřených na podporu sociálního podnikání v ČR.

MMR v rámci operačního programu IROP podpořilo k 31. prosinci 2021 234 projektů sociálního podnikání za 700 milionů Kč z Evropského fondu pro regionální rozvoj, z toho 158 projektů za 500 milionů Kč je realizováno na území ORP, ve kterých se nalézá SVL.

Sociální podnikání podporuje MPO prostřednictvím národního programu „Záruka 2015 až 2023“ určeného pro malé a střední podniky. Jedna z podpor programu je určena výhradně pro

sociální podnikatele. V roce 2021 byla vyhlášena již V. výzva národního programu „Záruka 2015 až 2023“. Pro sociální podnikatele byly poskytnuty 3 záruky⁷⁸ v objemu 23 milionů Kč.

Většina koordinátorů pro romské záležitosti uvedla, že na území krajů v roce 2021 působily sociální podniky, které zaměstnávaly také Romy. Jednalo se však o jednotky sociálních podniků a nízký počet takto zaměstnaných Romů. V Olomouckém kraji působily tři sociální podniky, které se zaměřovaly převážně na příslušníky romské menšiny. Celkem zaměstnaly 4 Romky a brigádnicky 32 Romů, kteří byli převážně v evidenci ÚP ČR. V Pardubickém kraji působilo celkem 15 sociálních podniků, přičemž alespoň polovina z nich zaměstnala Romy. V Chrudimi, v organizaci Šance pro Tebe, z.s. byla provozována Šicí dílna, v níž pracovaly romské ženy. Sociální podniky se často zaměřují na zdravotně znevýhodněné osoby a podle informací z Královéhradeckého kraje je překážkou v zaměstnání zdravotně hendikepovaných Romů v těchto podnicích to, že nepobírají invalidní důchod.

V Moravskoslezském kraji aktivně působí Klastř sociálních inovací a podniků – SINEC, který zastřešuje cca 60 sociálních podniků. S Moravskoslezským krajem má uzavřené memorandum o spolupráci. Na základě tohoto Memoranda byl v roce 2021 vyhlášen ze strany kraje dotační program na podporu aktivit v oblasti sociálního podnikání. V tomto programu bylo alokovaných 3 000 000 Kč. Členem Klastřu sociálních inovací a podniků je například i Havířovský sociální podnik s.r.o., který z celkem 18 zaměstnanců zaměstnává 9 Romů.

4.2.3. Diskriminace na trhu práce

Za kontrolu rovného zacházení na trhu práce je dle zákona č. 251/20015 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů, odpovědný Státní úřad inspekce práce (dále jen „SÚIP“) a jeho oblastní inspektoráty (dále jen „OIP“). SÚIP přijal v roce 2021 celkem 72 podnětů upozorňujících na možnou diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání. Oproti roku 2020 to byl nárůst o 8 podnětů. OIP dále provedly 231 kontrol v oblasti diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. V rámci provedených kontrol bylo zjištěno 171 porušení, 2 porušení v diskriminaci při uplatňování práva na zaměstnání dle ust. § 4 odst. 2 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, 169 porušení při uveřejnění diskriminační nabídky zaměstnání dle ust. § 12 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti.⁷⁹

Co se týče porušování zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích, SÚIP v roce 2021 obdržel celkem 257 podnětů. OIP provedly 456 kontrol v oblasti rovného zacházení a dodržování zákazu diskriminace na pracovišti, přičemž bylo zjištěno 123 pochybení, z toho 22 porušení ust. § 16 odst. 2 zákonu č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, kdy zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích, z některého z diskriminačních důvodů, tj. v rámci Roční souhrnné zprávy o výsledcích kontrolních akcí SÚIP za rok 2021 však nejsou uvedeny konkrétnější informace týkající se diskriminace na základě etnického původu či národnosti.⁸⁰

V roce 2021 se krajští koordinátoři nesetkali s oficiální stížností na diskriminaci z důvodu romské etnicity v oblasti zaměstnanosti. Od příslušníků romské menšiny a také od NNO se koordinátoři dozvídali o údajné diskriminaci v přístupu k zaměstnání, ale ani v jednom případě to dotčené osoby nechtěli řešit oficiální cestou. Např. v Kraji Vysočina zaznamenali situaci, kdy romští žadatelé o zaměstnání dostali doporučení na ÚP ČR, že v daném podniku jsou volná místa, ale po dotazu přímo na místě jim bylo odpovězeno, že žádná volná místa nejsou k dispozici.

⁷⁸ Malí a střední podnikatelé mohou získat záruku za bankovní úvěr investičního či provozního charakteru až do výše 20 milionů korun na dobu až 8 let a sociální podnikatelé k zaručovanému úvěru i finanční příspěvek až do výše 500 000 korun. Výše záruky dosahuje až 80 % jistiny zaručovaného úvěru.

⁷⁹<https://www.suip.cz/documents/20142/43684/S%C3%9AIP+souhrnn%C3%A1+zpr%C3%A1va+v%C3%BDsledc%C3%ADc+h+kontroln%C3%ADch+akc%C3%AD+za+rok+2021.pdf/2e675a7e-a0e3-cb55-7409-956628795378>

⁸⁰ Viz výše.

Z Roma Survey 2021 však plyne, že až 56 % respondentů v ČR se v roce 2021 cítilo být diskriminováno při hledání práce v posledních 12 měsících z důvodu své příslušnosti k romské menšině. Průměr ve zkoumaných zemích EU činil 33 %.⁸¹

4.3. Bydlení

Situace v oblasti bydlení se pro Romy a specificky pro sociálně vyloučené Romy v roce 2021 nezlepšila. Vyplývá to z krajských správ o stavu romské menšiny a nepřímo také ze šetření Agentury v SVL.⁸²

Podle informací od krajských koordinátorů sociálně vyloučení Romové nejčastěji bydlí v nájemném bydlení, přičemž data ze šetření v SVL potvrzují, že nájemné bydlení je nejčastější formou bydlení obyvatel SVL. Až 85 % domácností respondentů v šetření uvedlo, že platí nájem, přičemž 28,6 % respondentů tvrdilo, že bydlí v obecním nebo státním bytě. Významný podíl respondentů ze SVL (16,5 %) uvedl, že bydlí v ubytovně (resp. v domech, kteří oni sami anebo jiné lidé označují jako „ubytovny“). Vlastní bydlení mělo podle šetření v SVL pouze 13,3 % respondentů.

Jak vyplývá z informací od krajských koordinátorů, Romové často nedosáhnou na městské byty kvůli podmínkám bezdlužnosti a jejich nedostatečné nabídce. Na komerčním trhu s bydlením se pak potýkají s diskriminací a nedosažitelnými podmínkami pronájmu (např. požadavek na kauci ve výši několika nájmů) a také s nedostatkem dostatečně velkých bytů pro vícečlenné rodiny. Poslední možností je pro Romy často pronájem místa v ubytovně nebo u tzv. obchodníků s chudobou. V mnoha obcích pokračuje trend skupování nemovitostí realitními kancelářemi, společnostmi s ručením omezeným a fyzickými osobami, které jsou pak pronajímány početným romským rodinám za vysoké nájemné, jež neodpovídá technickému a hygienickému stavu objektů. Pronajímatelé v některých případech neuzavírají s nájemci smlouvy, nebo je uzavírají pouze na krátké období, bezdůvodně nájemníkům odpojují energie, navyšují nájem nebo na nájemníky vyvíjejí nátlak.

Rovněž šetření ze SVL potvrzuje, že obyvatelé SVL se ve svém bydlení potýkají s problémy, které nejsou typické pro většinovou společnost. Například třetina obyvatel SVL (33 %) uvádí, že v jejich obydlí jsou plísň, pětina obyvatel SVL (21 %) reportuje problémy se zatékáním, vlhkými zdi, shnilými okny, rámy apod. a 8 % obyvatel SVL má problémy se škůdci (hmyz a hlodavci).⁸³

Ze zjištění Roma Survey 2021 plyne, že až 83 % romských respondentů žilo v roce 2021 v přeplněných obydlích. Ke stejnému zjištění dospěli výzkumníci v roce 2016. U celkové populace to bylo (v roce 2020) jen 15 % obyvatel.⁸⁴

Krajští koordinátoři také informovali o častém stěhování romských rodin v rámci obce, kraje nebo mezi kraji. Tento stav potvrdilo šetření ze SVL⁸⁵, podle něhož více než třetina obyvatel SVL (33,7 %) byla nucena v minulých 5 letech opustit své bydlení. Mezi nejčastější důvody nuceného stěhování patřily finanční potíže, ukončení nájemní smlouvy ze strany majitele nemovitosti či vypršení nájemní smlouvy. Podle informací od koordinátora z Moravskoslezského kraje byl nejčastějším důvodem pro výpověď z nájmu dluh na nájemném.

K předcházení ztrátě bydlení by měly sloužit sociální dávky na bydlení, jako jsou příspěvek a doplatek na bydlení, případně mimořádná okamžitá pomoc. Podle šetření ze SVL až 30 %

⁸¹ FRA (2021), Roma in 10 European Countries. Roma survey 2021. Main Results. Luxembourg Publication Office, s. 46.

⁸² <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-prinasi-nove-informace-o-zivotnich-podminkach-obyvatel-socialne-vyloucenych-lokalit/>

⁸³ Viz výše.

⁸⁴ FRA (2021), Roma in 10 European Countries. Roma survey 2021. Main Results. Luxembourg Publication Office, s.54.

⁸⁵ Viz výše.

domácností respondentů čerpá příspěvek na bydlení a 16 % doplatek na bydlení.⁸⁶ Některé ÚP ČR poskytují mimořádnou okamžitou pomoc na uhrazení kauce, avšak tuto možnost často komplikuje nutnost doložit nájemní smlouvu anebo alespoň doklad o kauci předem. Vlastníci bytů však nejsou v mnoha případech ochotni nájemní smlouvu či doklad o kauci předem poskytnout.

Od roku 2017 až do roku 2021 bylo vyplácení doplatku na bydlení znemožněno v tzv. bezdoplatkových zónách. Zóny vznikaly na základě ustanovení § 33 odst. 9 a § 33d zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, kdy obec mohla dát návrh na vydání opatření obecné povahy obce, jímž se vymezila oblast se zvýšenou mírou sociálně nežádoucích jevů. V takto vymezené lokalitě pak nebyl osobám, které zde žili, poskytován doplatek na bydlení.⁸⁷ Již v roce 2017 podala skupina senátorů návrh na zrušení sporných ustanovení zákona. V srpnu 2021 Ústavní soud část zákona o pomoci v hmotné nouzi upravující možnost vyhlásit opatřením obecné povahy tzv. bezdoplatkové zóny zrušil.

Podle většiny krajských koordinátorů zrušení ustanovení o tzv. bezdoplatkových zónách nemělo zatím velký dopad na cílovou skupinu. Romské rodiny se ve větší míře nevracejí do oblastí, kde byly tzv. bezdoplatkové zóny, a to např. z důvodu naplnění ubytovacích kapacit. Některé ubytovny v období platnosti ustanovení změnilly cílovou skupinu na pracující dělníky.

Na potřebu obcí zvýšit bezpečí v bytových domech a jejich okolí je zaměřen projekt MV „Domovník – preventista“. Dílčími cíli projektu je snížit stávající rizika vandalismu, pohybu a pobytu nepovolaných osob a rušení nočního klidu, vytvořit podmínky pro dlouhodobé udržení pořádku, společensky žádoucích vztahů a jednání, posílit odpovědnost nájemníků za péči, údržbu a užívání svěřeného majetku, umožnit alespoň částečnou zaměstnanost osob dlouhodobě nezaměstnaných. V roce 2021 bylo z Programu prevence kriminality podpořeno 12 projektů Domovník – preventista v celkové výši podpory 2 006 000 Kč. Tuto pozici vykonávají také Romové.

Česká republika stále v oblasti bydlení nenaplnila závěry rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci *European Roma and Travellers Forum (ERTF) proti České republice* ze dne 17. května 2016.⁸⁸ Evropský výbor pro sociální práva v tomto rozhodnutí dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 16 Evropské sociální charty z důvodu absence nezbytných záruk při vystěhovávání romských rodin, nezajištění přístupného bydlení pro Romy, jejich územní segregaci a celkově nevyhovující podmínky k bydlení.⁸⁹

V návaznosti na rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva Česká republika přijala řadu dílčích opatření, shrnutých v závěrech Kolegia expertů pro výkon rozsudků a rozhodnutí mezinárodních orgánů.⁹⁰ Další kroky k nápravě činí v součinnosti zejména MSp, MMR a MPSV. Zlepšení situace se očekává zejména v případě přijetí připravovaného zákona o podpoře v bydlení.

4.3.1. Sociální bydlení

Finanční podporu pro sociální bydlení poskytuje zejména MMR. V jeho působnosti je Státní fond podpory investic, který v roce 2021 pokračoval v úvěrové podpoře programu „Výstavba

⁸⁶ Viz výše.

⁸⁷ Podrobněji se tomuto tématu věnovala Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2020.

⁸⁸ Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva *European Roma and Travellers Forum (ERTF) proti České republice*, č. 104/2014, rozhodnutí ze dne 17. května 2016. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/719886/ECSR_ERTF_CZ-rozhodnut%C3%AD+opr.pdf/82fea4cb-65e5-4c6e-942d-aecfe8c59012.

⁸⁹ Dle Výboru došlo dále k porušení článku 11 Charty, protože vláda neučinila dostatečné kroky ke zpřístupnění zdravotní péče pro Romy a k odstranění vyloučení a marginalizace v oblasti zdraví a zdravotní péče, kterým jsou romské komunity vystaveny.

⁹⁰ Podklady k rozhodnutí ERTF a zápis z jednání Kolegia v roce 2021 dostupný z: <https://justice.cz/web/mssp/kolegoum-expertu-k-vykonu-rozsudku-eslp-podrobnosti?clanek=jednani-kolegia-dne-13-kvetna-2021>, nad rámec časového rozmezí zprávy viz také podklad z jednání Kolegia v roce 2022, str. 60 a následující, dostupný z: https://justice.cz/documents/12681/768738/Podklady_Kolegium_15.11.2022.pdf/a5415ad8-c7ce-4d9e-9cda-eb71b997b0f9.

pro obce“. Program Výstavba pro obce umožňuje obcím získat dotaci na pořízení sociálních nájemních bytů ve vlastnictví obcí určených pro domácnosti, které mají nízké příjmy a nevyhovující bydlení, a zvýhodněný úvěr na pořízení dostupných nájemních bytů ve vlastnictví obce pro běžnou populaci v obcích s nedostatečnou infrastrukturou nájemních bytů. V sociálních bytech je stanoveno limitované nájemné, v případě dostupných bytů je nájemné v místě obvyklé. V roce 2021 bylo uzavřeno 10 smluv v hodnotě 110,16 mil. Kč, přičemž vzniklo 76 sociálních bytů. Jednou z aktivit výzvy na podporu koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám byla také podpora bydlení prostřednictvím sociální práce, zaměřena na koordinaci aktivit na místní úrovni a řešení prostorového vyloučení a vzniku SVL. V roce 2021 bylo v realizaci 31 tříletých projektů.

Dalším a finančně nejobemnějším nástrojem podpory sociálního bydlení je IROP 2014–2020. V rámci specifického cíle 2.1. Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi je vyčleněna aktivita zaměřena výhradně na sociální bydlení. Podporuje pořízení bytů, bytových domů, nebytových prostor a jejich adaptace pro potřeby sociálního bydlení a pořízení nezbytného základního vybavení. Celková alokace vyčleněna pro programové období 2014+ je v aktivitě sociálního bydlení cca 4 mld. Kč z Evropského fondu pro regionální rozvoj (dále jen „EFRR“), ale vzhledem k nízkému zájmu o tuto aktivitu především ze strany nositelů integrovaných strategií se bude konečná částka do konce roku 2023 blížit spíše 2,5 mld. Kč z EFRR. Je to způsobeno např. i tím, že v průběhu období musela být u sociálního bydlení zavedena 20letá udržitelnost, což byl požadavek Evropské komise, a takto dlouhá udržitelnost není pro žadatele příliš atraktivní. K 31. 12. 2021 bylo podpořeno 2200 sociálních bytových jednotek, z toho bylo k uvedenému datu dokončeno 1411 sociálních bytových jednotek.

Ve snaze motivovat obce k zapojení se do sociálního bydlení vydala v roce 2021 Agentura studii „Přínosy sociálního bydlení pro obce“. Jako zdroj informací pro její přípravu posloužily evaluační zprávy projektů sociálního bydlení a zkušenosti obcí, které na svém území sociální bydlení zaváděly. Hlavní identifikované přínosy poskytování sociálního bydlení na obecní úrovni popsané v dokumentu jsou účinnější sociální práce, znovusjednocení rodin a lepší podmínky pro zdravý vývoj dětí a podpora dobrých sousedských vztahů. Studie by měla sloužit jako podklad při diskusích o realizaci sociálního bydlení na obecní úrovni.⁹¹

Řada krajů a obcí se zapojila do projektů sociálního bydlení a v již zřízených sociálních bytech bydlí také romské rodiny. V roce 2021 poskytlo sociální bydlení Romům např. město Hodonín v Jihomoravském kraji (pro 16 romských rodin), město Semily v Libereckém kraji (pro 5 romských rodin), město Vítkov v Moravskoslezském kraji (pro 9 romských rodin), obec Bohuslavice v Olomouckém kraji (pro 6 romských rodin), Valašské Meziříčí ve Zlínském kraji (pro 8 romských rodin) nebo prostupné bydlení v Kadani v Ústeckém kraji (pro 25 romských rodin).

V rámci systémového projektu „Sociální bydlení – metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend“ (2016–2022), který má cíl zavést a rozvíjet systém sociálního bydlení v ČR, bylo podpořeno třináct projektů Housing First. Díky projektům získalo bydlení více než 531 osob, z toho 246 dětí, a to ve 200 pronajatých bytech. Většina těchto lidí si s pomocí sociálních pracovníků bydlení udrželo. Ve 40 % zabydlených domácností je alespoň jedna osoba romské národnosti. Například statutární město Jihlava v rámci projektu Housing first poskytlo bydlení 12 romským rodinám nacházejících se v bytové nouzi. Nicméně, polovině se nepodařilo zabydlet, některé rodiny měly problémy s plněním povinností vyplývajících z nájemní smlouvy.

V roce 2021 podepsal Karlovarský kraj memorandum o spolupráci s Agenturou, v němž se zavázal k podpoře přístupů Housing Ready a Housing First. Karlovarský kraj připravuje např. zřízení Krajského fondu garantovaného bydlení, jenž by měl ve spolupráci s obcemi a sociálními službami využít stávající kapacity existujícího bytového fondu. V oblasti sociálního bydlení plánuje kraj spolupracovat také s MPSV a s iniciativou Za bydlení.

⁹¹ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/vydali-jsme-studii-prinosy-socialniho-bydleni-pro-obce/>

Podporu obcím v projektech zaměřených na pořízení sociálního a dostupného bydlení přislíbil v roce 2021 také Středočeský kraj. Konkrétně svým usnesením Zastupitelstvo Středočeského kraje schválilo Pravidla pro poskytování darů obcím z rozpočtu Středočeského Fondu na podporu obecního bydlení.

4.3.2. Diskriminace na trhu s bydlením

Na základě § 20e písm. d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen “zákon o ochraně spotřebitele”) vykonává kontrolní činnost v oblasti diskriminace především Česká obchodní inspekce (dále jen “ČOI”). V případě porušení zákazu diskriminace se pronajímatel (pokud jedná jako podnikatel) a realitní makléř dopustí přestupku podle § 24 odst. 7 písm. c) zákona o ochraně spotřebitele, za který může ČOI udělit pokutu do výše 3 mil. Kč.

Ve sledovaném období mezi 4. 1. 2021 a 31. 12. 2021 provedla ČOI celkem 861 kontrol zaměřených na dodržování zákazu diskriminace. Z tohoto celkového počtu realizovaných kontrol vzniklo v roce 2021 podezření na některou z forem diskriminace spotřebitele v 6 případech (tj. 0,7 %). Ve 2 případech bylo porušení zákazu diskriminace kontrolou již prokázáno. 2 kontroly byly provedeny v součinnosti s příslušníky romského etnika, několik kontrol bylo provedeno inspektorkou ČOI romského původu, která je zařazena na služebním místě na inspektorátu ČOI Ústecký a Liberecký kraj. Při žádné z provedených kontrol nebyla zjištěna diskriminace na základě romské etnicity.⁹²

V období od 1. 1. 2021 a 31. 12. 2021 nabylo, v souvislosti s prokázaným diskriminačním jednáním, právní moci 8 pokut v celkové výši 318 000 Kč. Z uvedených 8 pokut byla 1 pokuta uložena za prokázanou diskriminaci Romů a to, když kontrolovaná realitní společnost odmítla pokračovat v jednání o úhradě rezervačního poplatku v souvislosti se zprostředkováním pronájmu bytu 2+kk se spotřebitelkou, která uvedla, že plánuje žít ve společné domácnosti s Romem.

Významnou roli v oblasti bytové politiky mají obce, které dle § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, vytvářejí podmínky pro uspokojování potřeby bydlení svých občanů. V případě, že obec disponuje s obecními byty, uplatňuje rovněž pravidlo rovného přístupu a nediskriminace. Obec může pro účely pronájmu obecních bytů vydat pravidla pro přidělování bytů, v nichž může stanovit podmínky pro možné přidělení bytu, včetně možnosti přednostního přidělení bytu (např. ze sociálních důvodů). MV pak na základě § 124 zákona o obcích vykonává dozor nad souladem pravidel se zákony.

V roce 2021 MV zkoumalo 27 pravidel pro přidělování obecních bytů, přičemž ve 24 z nich byl shledán rozpor pravidel či jejich návrhů se zákonem. Ani v jednom případě nebylo zjištěno, že by obce přistupovaly k diskriminaci žadatelů o byt na základě národnosti či etnicity. Základní pravidla pro rovný, tedy nediskriminační přístup k bytovému fondu obcí jsou uvedena v „Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit“ se zdůrazněním na zajištění potřeby bydlení, která jsou mj. zveřejněna na webových stránkách veřejného ochránce práv a MV.⁹³ Tato doporučení zpracovaná MV a KVOP srozumitelnou formou poskytují základní informace, které jistě využijí mnohé obce při přípravě pravidel přístupu obyvatel k obecnímu bytovému fondu.

Krajští koordinátoři ve svých zprávách potvrzují, že Romové jsou v mnoha případech diskriminováni v přístupu k bydlení. Vlastníci nemovitostí nebo realitní kanceláře se např. v rámci telefonického kontaktu dotazují, zda se jedná o romskou rodinu. V případě pozitivní odpovědi romští zájemci o bydlení nejsou přizváni na prohlídku nemovitosti. Podobně jako

⁹² Více informací lze najít ve Výroční zprávě z činnosti ČOI https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2022/03/COI_Vyrocní_zprava_2021.pdf

⁹³ <https://www.mvcr.cz/soubor/doporučení-zajištění-potreby-bydlení-pdf.aspx>

u diskriminace z jiných důvodů, ani v tomto případě Romové většinou nechtěli řešit diskriminaci oficiální cestou.

Zkušenost s diskriminací při pokusu pronajmout nebo koupit nemovitost v posledních pěti letech deklarovala téměř třetina (29 %) respondentů v šetření ze SVL. Necelá pětina (18 %) obyvatel SVL pak reportovala diskriminaci při pokusu pronajmout nebo koupit nemovitost v posledních 12 měsících.⁹⁴

4.4. Zdraví

V oblasti zdraví byl rok 2021 ve znamení pokračujícího boje proti pandemii covid-19, a to zejména kvůli očkování. Ukázalo se, že sociálně vyloučení Romové v nižší míře než u většinové populace využívali možnost očkování. V letních měsících na některých místech v SVL byla proočkovanost pouze kolem 45 %.⁹⁵ Mezi důvody nízké proočkovanosti v SVL patřila např. složitost registrace přes internet, vzdálenost očkovacích míst, ale také dezinformace, s nimiž se obyvatelé SVL setkávali na sociálních sítích.⁹⁶ Ve snaze zvýšit proočkovanost populace SVL některé kraje, např. Ústecký a Moravskoslezský, zajistily očkování v SVL prostřednictvím mobilních očkovacích týmů. Lidé v SVL dostali očkovací látku od společnosti Johnson & Johnson, kde stačí pro ukončené očkování jen jedna dávka. Mobilní týmy odstranily problém registrace, vzdálenosti a prostřednictvím možnosti zeptat se přímo lékaře také odbouraly mnoho mylných a zavádějících informací o očkování.⁹⁷

Do kampaně za očkování se zapojily romské a proromské organizace.⁹⁸ Server Romea.cz ve svých článcích vyvracel mýty o očkování⁹⁹ a přinesl řadu výzev pro očkování ze strany známých romských osobností.¹⁰⁰

Pandemie covid-19 měla široké dopady na celý zdravotní systém a zhoršila dostupnost zdravotní péče nejenom Romů žijících v SVL. Plánovaná vyšetření a operační zákroky s hospitalizací se odkládaly, lidé chodili méně na preventivní prohlídky, mnozí lékaři prováděli vyšetření pouze telefonicky a informace sdělovali online, což bylo problematické pro některé obyvatele SVL, protože si neuměli najít v mobilech SMS s recepty, nepřečetli si změnu ordinačních hodin atd.

Dostupnost zdravotní péče pro některé oblasti ČR a zejména pro SVL je však dlouhodobým systémovým problémem. Krajští koordinátoři informovali, že v mnoha obcích je nedostatek lékařů jak v primární péči, tak specialistů. Pro sociálně vyloučené Romy je často téměř nemožné najít stomatologa, dále se potýkají s nedostupností pediatrií, praktických lékařů, gynekologů, psychiatrů či psychologů.

Krajští koordinátoři dále uváděli, že Romové často zanedbávají prevenci a péči o své zdraví. Důvodem může být již zmiňovaný nedostatek místně dostupných lékařů, nízká zdravotní gramotnost, strach z lékařů a jejich přístupu k pacientům, obavy z diagnózy či finanční náročnost léčby. Podle výsledků „Aplikovaného výzkumu pro inovace politik v oblasti dostupnosti zdravotní péče u sociálně vyloučené romské populace“¹⁰¹, který byl realizován

⁹⁴ <https://www.socialni-zaclenovani.cz/agentura-pro-socialni-zaclenovani-prinasi-nove-informace-o-zivotnich-podminkach-obyvatel-socialne-vyloucenych-lokalit/>

⁹⁵ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/mobilni-tymy-zacaly-ockovat-proti-koronaviru-v-socialne-vyloucenych-lokalitach>

⁹⁶ Zprávy o stavu romské menšiny v krajích, a <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/mobilni-tymy-zacaly-ockovat-proti-koronaviru-v-socialne-vyloucenych-lokalitach>

⁹⁷ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/mobilni-tym-naockoval-proti-covidu-kolem-stovky-zajemcu-na-mojziri-vyrazet-bude-i-do-dalsich-vyloucenych-lokalit>

⁹⁸ <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/koalice-romskych-reprezentantu-libereckeho-kraje-spustila-informacni-kampan-na-podporu-ockovani-romu-a-romek>

⁹⁹ <http://www.romea.cz/cz/publicistika/komentare/vyvracime-myty-kolem-ockovani-epidemie-covid-19-opet-sili-existuje-ochrana-v-podobu-ockovani>

¹⁰⁰ Např. <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/popularni-hudebnik-bertik-girga-k-romum-ockujte-se-proti-onemocneni-covid-19-jedine-tak-budeme-zase-normalne-zit>, <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/dycky-ockovani-petr-bazo-znamy-ze-serialu-most-vyzval-romy-a-romky-aby-se-nechali-ockovat-proti-koronaviru>

¹⁰¹ https://oushi.upol.cz/wp-content/uploads/2021/06/Vsouhrn_final_10_6.pdf, s.240

od 2019 do 2021 Institutem sociálního zdraví Univerzity Palackého v Olomouci, představují překážku ve vyhledání lékařské pomoci negativní pocity některých Romů ze zdravotnických pracovníků a lékařských zákroků. Tyto negativní pocity podle respondentů výzkumu vychází z nepřátelského jednání a komunikaci lékařů a z celkové nedůvěry vůči majoritní společnosti, a také z neznalosti fungování zdravotního systému.

Zdravotní stav Romů bývá podle krajských koordinátorů také negativně ovlivněn nevyhovujícím bydlením, a to z hlediska hygienického a prostorového, vykonáváním fyzicky náročné práce, špatnou životosprávou, stresem, užíváním návykových látek apod.

Vysvětlení pro životní styl a chování ve zdravotní oblasti u sociálně vyloučených Romů tkví podle výzkumu Univerzity Palackého v Olomouci¹⁰² v materiálních poměrech, do kterých se Romové v SVL narodili, ve kterých žijí a pracují, a které se pak přeměňují na vzorce chování. Mezi vzorce chování patří kouření, nevyvážená strava, nadužívání alkoholu, nedostatečný pohyb nebo nezdravý pohyb v práci. Příčiny nezdravých návyků pramení také v toxickém stresu, který souvisí s materiálními podmínkami.

Ve vztahu ke zdraví hrála podle respondentů výzkumu¹⁰³ významnou roli etnický založená diskriminace. Kromě diskriminace přímo v oblasti zdraví, respondenti popisovali diskriminaci ve vzdělávání, bydlení a zaměstnání, kvůli níž nejsou schopni sociální mobility a jež má dopad na zdraví ohrožující materiální podmínky.

Diskriminace

Zdravotní služby by měly být poskytovány všem pojištěným osobám bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, víru a náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národní nebo sociální původ, příslušnost k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu, zdravotnímu postižení, věku a sexuální orientaci. Ministerstvo zdravotnictví (dále jen „MZ“) v roce 2021 nezaznamenalo žádný podnět týkající se diskriminace v oblasti zdraví z důvodu etnicity či národnosti. KVOP v roce 2021 obdržel jeden podnět na diskriminaci z důvodu romské etnicity v oblasti zdravotní péče.

V některých krajích podle krajských koordinátorů docházelo k diskriminaci Romů při zájmu o registraci u lékaře. Ze strany zdravotních pracovníků bylo zjišťováno, kde klient bydlí, zda je Rom. Tyto situace se dařilo eliminovat např. prostřednictvím doprovodů romských klientů ze strany mediátorů podpory zdraví. V jednom případě v Karlovarském kraji se lékař rozhodl přednostně registrovat Romy s odůvodněním, že jinak nenajdou lékařskou pomoc.

Projekty v oblasti zdraví

V rámci výzkumu Univerzity Palackého v Olomouci respondenti hodnotili opatření v oblasti zdraví, přičemž nejvýše hodnoceným opatřením z hlediska naléhavosti byla potřeba zařazení témat participace, empowermentu, kulturní kompetence či komunikačního tréninku do osnov ve studiu a kontinuálním vzdělávání zdravotníků a dalších pomáhajících profesionálů. Dalším prioritním opatřením bylo zapojení studentů medicíny jako terénních zdravotnických pracovníků v rámci praxe. Tímto způsobem by se mohla částečně vyřešit nedostupnost zdravotní péče v některých regionech. Program by však musel být komplexně naplánován s jasně formulovanými cíli, vhodným školením, transparentním nábořem a umístěním, silnou institucionální a systémovou podporou, benefity a stimuly a aktivním řízením výstupů programu. Zapojení medicíci by účastí v takovém programu získali značné zkušenosti a lepší porozumění cílové skupině. Třetím prioritním opatřením byla realizace výzkumu na posouzení zdravotních potřeb Romů v SVL za účelem zavedení intervencí. Podle výsledků výzkumu by měla být také věnována větší pozornost strukturálním změnám, které by mohly pomoci

¹⁰² Ibid, s.238.

¹⁰³ Ibid, s.237.

odstranit rozdíly ve zdraví. Příkladem je reforma primární péče, se kterou počítá strategie Zdraví 2030 v gesci MZ.¹⁰⁴

V loňském roce neproběhly aktivity, které by podle doporučení výše zmíněného výzkumu výrazněji řešily otázku vzdělávání zdravotních pracovníků v oblasti kulturní kompetence, zapojení mediků v terénu nebo výzkumu potřeb Romů v oblasti zdraví. V rámci realizovaných projektů se řešila zejména prevence onemocnění a dostupnost zdravotní péče. V roce 2021 pokračoval projekt Státního zdravotního ústavu (dále jen „SZÚ“) „Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením“. Projekt je realizován ve 14 krajích ČR v období 2018–2022. Projekt vychází z výzkumů, podle kterých s chudobou souvisí horší zdravotní stav – kratší střední délka života, horší subjektivní zdraví, více úrazů apod. Cílem projektu je např. zvyšování zdravotní gramotnosti u osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, propojení klíčových aktérů pro řešení nerovností ve zdraví, zlepšení způsobu života ohrožených skupin či prodloužení života ve zdraví.

V roce 2021 ve všech krajích včetně hlavního města Prahy působila Regionální centra podpory zdraví s krajskými koordinátory (15 osob), mediátory podpory zdraví (55 osob) a metodikem krajských koordinátorů (1 osoba). V krajích byly realizovány Kurzy zdravého životního stylu, Dny zdraví, Kurzy pohybové aktivity a další odborné akce a přednášky. V rámci projektu byl v roce 2021 realizován Kurz mediátora podpory zdraví, kterého se účastnilo 28 osob. Dále bylo proškoleny 71 lektorů, kteří zajišťují realizaci preventivních programů pro cílovou skupinu.

Dalším pokračujícím projektem je projekt financovaný z OPZ „Zvýšení dostupnosti a vytvoření možností zdravotní péče pro osoby bez domova“. Projekt probíhá od roku 2019 a bude ukončen v roce 2022. Projekt je zaměřen na zlepšování dostupnosti zdravotních služeb pro osoby bez přístřeší a osoby ztrátou přístřeší ohrožené v blízkosti SVL. V roce 2021 byl projekt realizován v Praze, Ostravě, Olomouci a Pardubicích.

Ministerstvo financí jako Zprostředkovatel programu Zdraví ve spolupráci s MZ – Partnerem programu Zdraví vyhlásilo v roce 2020 otevřenou výzvu k předkládání žádostí o grant z Fondů EHP 2014-2021 „Prevence přenosných a nepřenosných onemocnění v sociálně vyloučených lokalitách se zaměřením na romskou populaci“ (ZDOVA2). Schváleny k zahájení a realizaci pro rok 2021 byly dva projekty: 1) Zvýšení dostupnosti cílené prevence a včasné diagnostiky specifických přenosných a nepřenosných onemocnění ve vybraných sociálně vyloučených lokalitách s romskými komunitami (realizátor Fakultní nemocnice v Motole) a 2) Saste Roma – rozvíjíme zdraví ve vyloučených lokalitách (Fakultní nemocnice u Sv. Anny v Brně).

Na oblast zdraví se ve své činnosti zaměřuje také řada NNO. Ty prostřednictvím služeb sociální prevence realizují osvětovou činnost a poradenskou činnost. Osoby v SVL podporují při řešení zdravotních problémů, např. pomoci s vyhledáním, registrací či doprovodem k lékaři.

4.4.1. Odškodnění protiprávně sterilizovaných žen

Po dlouholetém úsilí o odškodnění obětí protiprávních sterilizací¹⁰⁵ byl v roce 2021 schválen zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů, a to s účinností od 1. 1. 2022. Žádost o odškodné ve výši 300 000 Kč mohou podat ženy, které byly sterilizovány v období od 1. 6. 1966 do 31. 3. 2012. Počátek rozhodného období je dán účinností zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, který v ustanovení § 27 upravoval možnost provedení sterilizace se souhlasem, nebo na vlastní žádost osoby. Konec rozhodného období je stanoven na 31. 3. 2012, protože následující den nastala účinnost zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve kterém byla úprava informovaného souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb

¹⁰⁴ Ibid, 243-244.

¹⁰⁵ Více informací ohledně protiprávních sterilizací a úsilí o jejich odškodnění je k nalezení ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2020 nebo ve Strategii rovnosti, začlenění a participace Romů.

již v souladu s mezinárodními závazky ČR, a dále účinnosti zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, jenž upravil provádění sterilizací tak, aby v budoucnosti k protiprávním sterilizacím nedocházelo.¹⁰⁶ Odškodné mohou požadovat ženy nebo muži, kteří byli sterilizováni v rozporu s právem, neudělili souhlas pro takový zákrok, souhlas udělili na základě nátlaku či nedostatku informací o zákroku nebo jim byla za podstoupení zákroku poskytnuta dávka. Nárok na odškodné je nutné uplatnit do tří let od účinnosti zákona. Žádosti bude vyřizovat MZ. Předkladatelé zákona odhadovali, že se o odškodnění přihlásí maximálně 400 osob.¹⁰⁷

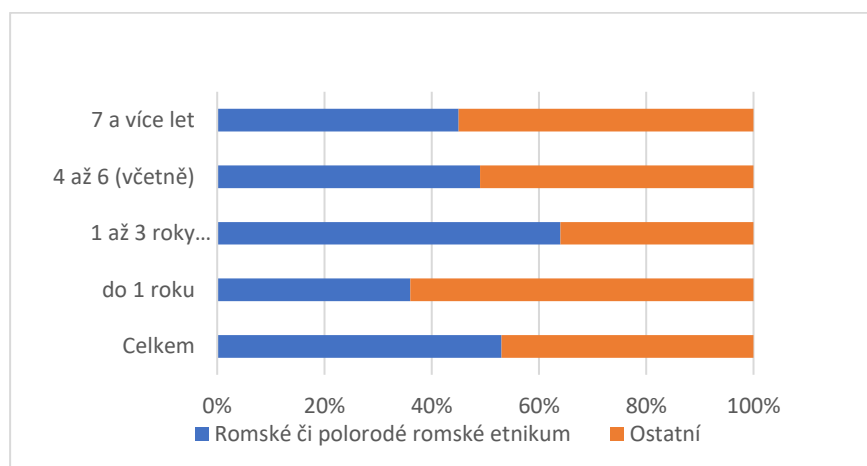
4.4.2. Nadměrné umísťování romských dětí do tří let věku do ústavů

Zpráva o stavu romské menšiny za rok 2020 informovala o rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva, který potvrdil odůvodněnost kolektivní stížnosti č. 157 European Roma Right Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti České republice. Stížnost se týkala možného diskriminačního nadměrného umísťování romských dětí a dětí s postižením do 3 let věku do ústavní péče.¹⁰⁸

V návaznosti na toto rozhodnutí realizovalo MPSV výzkum zaměřený na etnicitu dětí v dětských domovech pro děti do 3 let věku. Výsledky výzkumu byly zveřejněny začátkem roku 2021. V rámci výzkumu se pracovalo s tzv. připsanou etnicitou. Zařízení byla požádána o poskytnutí informace o počtu dětí romského a polorodého romského etnika. Celkem bylo takto identifikováno 275 dětí, tj. 53 % dětí dotazovaných zařízení. Ve srovnání s dětmi s postižením, kterých je v české populaci podobný podíl jako romských dětí (3,7 %), je romských dětí v dětských domovech pro děti do 3 let dvakrát až třikrát více než dětí s postižením.¹⁰⁹

Vliv na nadměrné umísťování romských dětí do ústavů má legislativní, koncepční a institucionální rámec systému ochrany práv dětí, především nízká prevence umísťování a problematické rodinně-právní a opatrovnické soudnictví. Mezi další faktory, které vedou k nadreprezentaci romských dětí v ústavech, patří chudoba, diskriminace v oblasti bydlení, neochota přijímat romské děti do pěstounské péče, či nízký podíl návratu dětí do rodinného prostředí. Možnou roli hrají předsudky vycházející z etnocentrických představ většinové společnosti o romských dětech, rodičích a výchově v romských rodinách.¹¹⁰

Graf 5: Počet dětí v dětských domovech pro děti do 3 let podle etnicity a věku

Zdroj: Dětské domovy pro děti do 3 let věku: Závěrečná zpráva ze zjišťování realizovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí na jaře 2021

¹⁰⁶ Stanovil například nutné lhůty v řádu dnů mezi podáním informace o povaze zdravotního výkonu, jeho trvalých následcích a možných rizicích a udělením souhlasu s jeho provedením.

¹⁰⁷ Podrobnosti viz Důvodová zpráva k návrhu zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem

¹⁰⁸ Více informací ohledně rozhodnutí je uvedeno ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2020.

¹⁰⁹ https://www.mpsv.cz/documents/20142/2463518/dd3_2021_ver02.pdf

¹¹⁰ Ibid.

V srpnu 2021 Poslanecká sněmovna ČR schválila novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a změny se týkaly také dalších zákonů.¹¹¹ Novelou došlo k omezení umístování dětí do 3 let do ústavní výchovy a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, včetně předběžných opatření.¹¹² Děti do 3 let tak od roku 2025 nebude možné umísťovat v dětských domovech pro děti do 3 let věku, které jsou upraveny zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů. Výjimkou budou děti s těžkým postižením nebo skupiny více sourozenců. Novela dále počítá s vyššími odměnami pro pěstouny a vyššími příspěvky pro klobánky a podobné azylové domy.

Problematikou umístování romských dětí do ústavní péče se zabýval výzkum Evropského centra pro práva Romů z roku 2011 „Romské děti v ústavní péči v České republice“ (dále jen „výzkum ERRC“). Výzkum ERRC popsal důvody, kvůli kterým jsou romské děti odebírány z rodin do ústavní výchovy, a to nejen romské děti do tří let věku. V průběhu výzkumu byla často zmiňována špatná ekonomická situace romských rodin jako důvod pro odebrání dítěte do ústavní výchovy. Nejčastějším důvodem pro odebrání dětí z rodiny byly bytové problémy, které souvisí s nedostatečnými kapacitami krizového ubytování a neexistencí sociálního bydlení. Ekonomické problémy, kterým čelí romské rodiny, často vedou ke ztrátě bydlení a znemožňují těmto rodinám posílat své děti do školy. Slabá školní docházka romských dětí byla také uváděna jako častá příčina umístění romských dětí do ústavní výchovy. Problémy se školní docházkou také byly zmiňovány jako častý prvotní impulz pro zájem orgánů sociálně-právní ochrany (dále jen „OSPOD“) dětí o rodinu a pro případné odebrání dítěte z rodiny.

Dále výzkum ERRC a Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi vypracované MPSV uvádí, že v České republice schází preventivní opatření, která by snižovala počet romských dětí, jež se dostávají do ústavní výchovy. Pracovníci OSPOD popsali nedostatečnou kapacitu pro zavádění preventivních programů a působení. Pracovníci OSPOD často nezasahují až do krizového okamžiku, kdy již, podle jejich názoru, často není možné dělat nic jiného, než dítě z rodiny odebrat do ústavní výchovy¹¹³. Dle Strategie sociálního začleňování 2021-2030 v ČR není rovnoměrně a dostatečně rozvinutá síť preventivních služeb poskytovaných rodinám v nepříznivé sociální situaci zejména terénní a ambulantní formou (nejvýrazněji se projevuje ve strukturálně postižených regionech a na území sociálně vyloučených lokalit), prostřednictvím nichž by bylo možné včas zabránit odebrání dítěte. Jako zásadní problém je uváděno nerovnoměrné rozložení toků finančních prostředků, kdy finanční prostředky investované do ústavní péče nadále tvoří nejvyšší podíl prostředků (42 %) z celkového objemu veřejných prostředků vynaložených v rámci systému. Společně s finančními prostředky určenými pro NRP (36 %) pak tvoří 78 % z celkového objemu financí, které jsou investovány do náhradní péče o děti. Pouze 8 % prostředků je vynakládáno na preventivní služby pro ohrožené děti a jejich rodiny¹¹⁴. Strategie sociálního začleňování 2021-2030 identifikovala jako další riziko a překážku v oblasti podpory ohrožených dětí a jejich rodin v systému péče o ohrožené děti horizontální i vertikální roztržitost systému, nevyjasněné kompetence a odpovědnosti mezi jednotlivými resorty (zejména MPSV, MŠMT a MZd), který nebere ohled na komplexní potřeby dětí. Příslušné složky systému se zaměřují na dílčí oblast v životě dítěte.

Pokud je dítě již umístěno do ústavní výchovy, orgány sociálně-právní ochrany dětí, ani jiné orgány veřejné správy s rodinou na zlepšení její situace a na možnosti návratu dítěte do rodiny systematicky nepracují. Míra návratu romských dětí z ústavní péče zpět do jejich biologických rodin je proto velmi nízká. Výjimkami v práci s rodinou jsou některé projekty nestátních neziskových organizací, které rodinu systematicky a intenzivně připravují na návrat dítěte¹¹⁵.

¹¹¹ Novelu následně schválil Senát a po podpisu prezidenta vyšla v říjnu 2021 ve Sbírce zákonů ČR.

¹¹² https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Novela+ZSPOD+-+p%C5%99ehled_zm%C4%9Bn_final.pdf/52a9c00c-ff8b-17b2-20c5-8de2ef2273e6

¹¹³ http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/dozivotni-trest-romske-deti-v-ustavni-peci-v-ceske-republice-20-june-2011.pdf a https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Analýza_rodina_2.pdf/bbd2ad5c-cca8-a2d4-5bd6-05a4d69bf83c

¹¹⁴ https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Strategie+soci%C3%A1ln%C3%ADho+za%C4%8Dle%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD+2021-2030_roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%AD.pdf/f3290708-edac-c579-05d5-92ae8cf872c2

¹¹⁵ Ibid.

Na nadměrné umístování romských dětí do ústavů má vliv také problematické rodinně-právní a opatrovnické soudnictví. V září 2020 Rada vlády pro lidská práva přijala podnět Výboru pro práva dítěte ve věci dlouhodobě nepříznivé situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví.¹¹⁶ Tento podnět vyzývá Ministerstvo spravedlnosti k systematickému řešení a monitorování situace v opatrovnickém soudnictví a jejímu systematickému přezkumu problematiky. Konkrétně ministerstvo vyzývá, aby sbíralo dosud chybějící data o počtu opatrovnických soudců včetně částečných úvazků a poměru počtu projednávaných věcí na soudce, analyzovalo je, doporučovalo předsedům soudů příslušná opatření a pokroku pravidelně informovalo Výbor i veřejnost. Podnět se rovněž dále zabývá posílením vzdělávání i specializace opatrovnických soudců či vznik specializovaných senátů, používáním speciálních výslechových místností v případě výslechu dětí, standardizací využívání znaleckých posudků a nemožností dovolání, a tedy neexistencí mechanismu sjednocení judikatury v této oblasti.

4.5. Romská kultura, jazyk a dějiny

Důsledkem vládních opatření spojených s pandemií covid-19 byl počet konání většiny kulturních aktivit zásadním způsobem omezen. V některých krajích v roce 2021 neproběhly v důsledku pandemie žádné připravované akce na podporu romské kultury (např. Středočeský kraj). Přehled akcí na podporu romské kultury, jazyka a historie zobrazuje tabulka 6 zachycující výčet vybraných akcí ze zpráv o stavu romské menšiny v krajích. Seznam akcí však není konečný. Další akce jsou pořádány NNO či fyzickými osobami.

Tabulka 6: Přehled nejvýznamnějších kulturních akcí, na kterých byla prezentována romská kultura v roce 2021

kraj	místo realizace	Pořadatel	název akce
hl. m. Praha	Praha 1	Slovo 21 a Studio Production Saga.	Khamoro 2021
	Praha 7	Komunitní romský lídr František Novák a MČ Praha 7	Zapoj se – motivační setkání a otevření výstavy fotografií
	Praha 7	MČ Praha 7 ve spolupráci s Kher, Buenas Artes, Knihkopec, komunitním romským lídrem Františkem Novákem	Oslava Mezinárodního dne romského jazyka
Jihočeský	České Budějovice	Salesiánské středisko dětí a mládeže	Oslava Romského dne
	Český Krumlov	Soukromá osoba	Romfest
	Strakonice	Soukromá osoba	Romfest
Jihomoravský ¹¹⁷	Břeclav	IQ Roma servis, z.s.	Mezinárodní den Romů
	Káznice Brno	Tripitaka	Ghetto fest

¹¹⁶ Podnět Výboru pro práva dítěte ve věci dlouhodobě nepříznivé situace rodinně-právního a opatrovnického soudnictví [zde](#).

Podnětem se zabývá také Zpráva o stavu lidských práv v České republice v roce 2020 [zde](#).

¹¹⁷ Aktivity Muzea romské kultury v roce 2021 jsou uvedeny v samostatné kapitole 4.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace.

	Brno	C.E.M.A.	Maraton hudby Brno, stage Dominikánské nám.
	Brno	Jihomoravský kraj a Lužánky – středisko volného času Brno	Den národnostních menšin
Karlovarský	Aš	MěÚ Aš	Malý romský festival
	Chodov	Krajský úřad	Den národnostních menšin
	Dobrá Voda	Český západ	Mezinárodní den Romů
	Vřesová, N.Sedlo, Chodov	Khamoro, o.p.s.	Den Romů
Královéhradecký	Jičín	Soukromá osoba	Romský festival
	Broumov	Džas durer	IV. ročník romského festivalu
Liberecký	Liberec	Asociace romských představitelů Libereckého kraje z.s.	Mezinárodní den Romů v Liberci
	Velké Hamry	Roma Tanvald z. s.	Letní festival „společně to dáme“
	Krajská vědecká knihovna v Liberci	Comunités, z.s. Liberec	Den romského jazyka
	Krajská vědecká knihovna v Liberci	Koalice romských reprezentantů Libereckého kraje, z.s.	Oslavy Dne romského jazyka
Moravskoslezský	Romské kulturní a společenské centrum, Karviná	Sdružení Romů Severní Moravy z.s.	22. ročník festivalu romské kultury, hudby a tance
	On-line	Eurotopia.CZ o.p.s.	Den Romů
	Nový Jičín	Vincent Šándor	Romfest
	Frýdek-Místek	Přátelé Lipiny z. s.	Turnaj Sokolík
Olomoucký	Sv. Kopeček u Olomouce	Charita Olomouc	Romská pouť 2021
	Olomouc, Kulturní dům	Společenství Romů na Moravě, pobočka Olo-mouc,	14. ročník festivalu Romano Gíli
	Olomouc, Galerie Biblio	Obecně pro-spěšná společnost Živá paměť a Vědecká knihovnou v Olomouci	Putovní foto-grafická výstava – Osudy Romů za 2. světové války
Pardubický	Knihovna Mor. Třebová	Komunitní klub Mor. Třebová	Autorské čtení
	Komunitní klub Mor. Třebová	Komunitní klub Mor. Třebová	Beseda o holocaustu

	Komunitní klub Mor. Třebová	Komunitní klub Mor. Třebová	Hudební vystoupení Jan Dužda, Michael Žolták
Plzeňský	Plzeň	Blízký soused, z.s.	Husovo náměstí ožívá pro děti
	Plzeň	ARA ART, z. s.	ARA Fest
	Plzeň	Ponton, z.s.	MIRO SUNO, Street battle jam
Ústecký	Jirkov	Lavutaris	Redcastle
	Kadaň	Světlo Kadaň, z.s.	Talent 2021
	Ústí nad Labem	Ústecký kraj	Barevný region
Zlínský	Rožnov p. Rad-hoštěm	Demokratická aliance Romů ČR	Romská píseň
	Amfiteátr Valašské Meziříčí	Organizace Dživ Lačes z.s. Vsetín	2. ročník Romsko-českého Festivalu „SPOLEČNĚ“
	Vsetín (online přes FB živé vysílání)	Dživ Lačes z.s.	Mezinárodní den Romů 2021

Světový festival Khamoro (Sluníčko)

Zásadní kulturní akcí, kterou lze vnímat jako národní oslavu mezinárodního dne Romů, je **Světový festival Khamoro**. Tento největší a nejznámější profesionální romský festival na světě pořádá v Praze již od roku 1999 organizace Slovo 21 společně se Studiem Production Saga.

V roce 2021 proběhl již 23. ročník festivalu, který se s ohledem na pandemii covid-19 uskutečnil ve dvou blocích a v omezeném režimu. Jarní etapa festivalu se konala od 31. 5. do 3. 6. 2021 a v rámci ní vystoupili např. Django Always, Joscho Stephan a jeho trio nebo klavírista a skladatel klasické hudby Miroslav Rác.¹¹⁸

Podzimní etapa festivalu se uskutečnila od 6. 9. do 26. 9. 2021. Festival začal představením Gádžové jdou do nebe a pak pokračoval bohatým programem, který zakončil nedělní galakonzert všech účinkujících kapel. Během festivalu zahráli interpreti jako česká skupina Čhave Romane CZ, holandská La Manouche, rumunská dechová kapela Zuralia Orchestra, maďarská olašská hudba Kale Lulugyi nebo ruská skupina Karmen Gipsy Group. Ta představila tradiční ruský romský folklor, který je znám z muzikálu Cikáni jdou do nebe. Dne 22. září 2021 proběhla Khamoro party s hlavní hvězdou Tomášem Botlóm.¹¹⁹

4.5.1. Romský jazyk, jeho výuka a podpora

V ČR neprobíhá systematická výuka romštiny na základních a středních školách a existuje pouze několik škol, kde je možné seznámit se s romštinou. Jedná se o Střední odbornou školu managementu a práva v Jihlavě, na které je vyučována romština v rámci předmětu multikulturní výchova a na pobočce této školy v Brně jako samostatný vyučovací předmět. Rozhodnutí pro výuku romštiny je v kompetenci školy, která na základě poptávky ze strany žáků, studentů a jejich rodičů a po zohlednění podmínek na škole může zajistit výuku romského jazyka jako doplňujícího volitelného nebo nepovinného předmětu. Rozšiřování výuky romštiny na ZŠ obecně brání malý zájem rodičů a žáků nebo jejich obava z možné stigmatizace a nedostatek vyučujících romského jazyka.

¹¹⁸ <http://www.romea.cz/cz/kultura/zaznam-khamoro-2021-odstartoval-gypsy-jazz-zahrala-kapela-django-always>

¹¹⁹ <http://www.romea.cz/cz/kultura/khamoro-2021-koncerty-nejen-tradicni-romske-hudby-vrcholi-letosni-rocnik-romskeho-svetoveho-festivalu>

Na univerzitách je výuka romštiny většinou poskytována v rámci studia romistiky či podobných oborů. Jedinou institucí, kde romistika představuje samostatný studijní program, je Filozofická fakulta Univerzity Karlovy (dále jen „FF UK“), a to na Katedře středoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Seminář romistiky je rovněž institucí stojící za odborným romistickým časopisem *Romano džaniben* (Romské vědění), který vychází kontinuálně od roku 1994.

Níže uvedená tabulka nabízí přehled vysokých škol, na kterých se vyučují předměty související s romistikou nebo romským jazykem.

Tabulka 7: Studijní obory na vysokých školách v ČR zaměřené na studium romistiky

Filozofická fakulta, Univerzita Karlova	Středoevropská studia: Romistika	Informace o počtech absolventů není k dispozici.
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita	Romština jako volitelný předmět pro studenty všech oborů	Za akademické roky 2020/2021 a 2021/2022 studovalo předmět 52 studentů, z toho 41 předmět absolvovalo úspěšně.
Filozofická fakulta, Univerzita Pardubice	Romistika a romský jazyk na Katedře sociální a kulturní antropologie.	Za akademické roky 2020/2021 a 2021/2022 úspěšně absolvovalo předmět 97 studentů

Používání romštiny podporují i některé NNO. Organizace Nová škola, o.p.s. prostřednictvím soutěže *Romano suno* (Romský sen) dává dětem i dospělým příležitost vyzkoušet si nejen psaní v romském jazyce. Do *Romano suno* mohou účastníci zasílat své texty nebo videa v romštině, případně se účastnit jazykové znalostní soutěže.¹²⁰ Vítězné texty soutěže jsou pak publikovány v souhrnném sborníku. V roce 2021 vyšel sborník s vítěznými texty ze dvou ročníků soutěže (za roky 2020 a 2021), výběrem textů vytvořených na dílnách tvůrčího psaní v romštině, které organizace realizuje za podpory MŠMT v rámci projektu *Vaker romanes*, a obrazovou přílohou s vítěznými obrázky ze dvou ročníků soutěže. Podle zkušeností organizátora měla pandemie covid-19 dopad i na používání romštiny v jejich projektech. Do *Romano suna* za poslední dva roky přišlo méně prací a také na tvůrčích dílnách v romštině uměli děti romsky méně než před dvěma lety.¹²¹

V Libereckém kraji organizace *Amaro suno* – feder *dživipen* nabízela výuku romštiny v nízkoprahovém zařízení. V obdobném klubu připravila organizace *Romany art workshop z.s.* v Tanvaldu sérii přednášek o romské historii a jazyku. V Karlovarském kraji už druhý rok pandemie covid-19 omezila výuku romštiny v organizacích *Khamoro o.p.s.* z Chodova, *Člověk v tísni o.p.s.* v Kraslicích či *Český západ o.p.s.* v Dobré Vodě. Někteří krajsí koordinátoři měli informace od místních NNO, že ze strany Romů není zájem o výuku romského jazyka.

V roce 2021 organizovalo MRK výuku romského jazyka pouze pro zaměstnance MRK (1x týdně online formou). Propagaci a dokumentaci romštiny MRK zajišťuje v rámci své muzejní sbírkotvorné, prezentační i přednáškové činnosti, např. handout k výstavě *Otisk cest je v mj.* v romském jazyce. Zároveň vznikl nový edukační program, který žákům a studentům představuje gramatický základ romštiny a také pracuje s vybranými ukázkami romské literatury.

¹²⁰ <http://www.novaskolaops.cz/co-je-romano-suno>

¹²¹ http://www.novaskolaops.cz/assets/user/Romano%20suno/sborniky/romano-suno_2020-21_web.pdf

Romský jazyk podporují i některé časopisy a vysílání v romštině. V roce 2021 vycházel dvojjazyčný časopis Romano hangos (Romský hlas), Romano vodi (Romská duše), měsíčník pro mládež Kereka (Kruh) nebo již zmiňovaný romistický časopis Romano džaniben (Romské vědění) vydávaný Seminářem romistiky na FF UK. V roce 2021 byl na Českém rozhlasě Radiožurnál a regionálních stanicích vysílán v češtině a částečně v romštině zpravodajsko-publicistický magazín O Roma vakeren (Romové hovoří), který přináší informace o životě Romů v Česku i v zahraničí. Romština je podporována také prostřednictvím online vysílání a pořadů, mezi něž lze zařadit např. romskou online televizi Tuke.TV (Televize pro tebe).

4.5.2. Dějiny Romů a správa pietních míst romského holokaustu

Zařazení dějin Romů do výuky je dlouhodobým cílem RVZRM. Už v roce 2020 bylo k této záležitosti přijato RVZRM usnesení. Debata o vzdělávání romské kultury a historie v ČR proběhla také na prvním zasedání RVZRM v roce 2021. Zástupce MŠMT slíbil zapojení členů RVZRM do pracovních skupin k revizi rámcových vzdělávacích programů. Zároveň zdůraznil, že je potřeba v tomto tématu vzdělávat učitele, což by měl zajistit Národní pedagogický institut ČR. Dále uvedl, že MŠMT zorganizovalo jednání se zástupci nakladatelství vydávajících učebnice, aby bylo zajištěno odpovídající zpracování romské problematiky v učebnicích.¹²²

Proběhlo jednání s koalicí nakladatelů učebnic ohledně zapracování textů o kultuře, historii a etnografii Romů, kterého se zúčastnila také ředitelka MRK v Brně a další člen RVZRM Tomáš Ščuka. Předmětem jednání byly závěry mezinárodního projektu „The representation of Roma in European textbooks / Reprezentace Romů v evropských učebnicích“ a možnosti implementace jeho doporučení ve vzdělávání ve školách. Výzkum je společným projektem Romského vzdělávacího fondu, Rady Evropy a Institutu Georga Eckerta. Primárním diskutovaným bodem byly možnosti zařazení témat souvisejících s romským etnikem do školních učebnic, a to jak z pohledu historie romského etnika, tak z pohledu sociálních souvislostí i romského jazyka a literatury. Během jednání došlo k dohodě mezi MŠMT a MRK na navazující spolupráci při odborném posuzování textů nových učebnic v oblasti romské problematiky, u nichž nakladatelé žádají o udělení schvalovací doložky. Byla také diskutována potřeba odborné podpory pro autory učebnic, jako podklad pro zpracování romských témat v učebnicích. Jednání s nakladatelstvími a zástupci romských organizací budou nadále pokračovat.

Problematika prezentace dějin 20. století včetně holokaustu Romů a Sintů byla předmětem konference s názvem „Místa paměti: od budování expozic po edukaci v muzeích-památnících“, kterou MRK uspořádalo ve dnech 10.–11. 11. 2021 v brněnské vile Stiassni. MRK převzalo v roce 2018 do správy dva památníky holokaustu Romů a Sintů – v Hodoníně u Kunštátu a v Letech u Písku. Počátkem roku 2022 dokončilo instalaci expozice v Hodoníně u Kunštátu a v roce 2023 plánuje otevřít pro veřejnost nový památník s expozicí v Letech u Písku. Obě místa paměti chce muzeum v budoucnu optimálně provozovat včetně kvalitní nabídky edukačních programů. Cílem plánované konference tedy bylo získat příklady dobré praxe či potřebné know-how z tuzemska i zahraničí nejen k dokončení expozic, ale i provozu muzeí-památníků. Konference se uskutečnila v českém a polském jazyce.

Téma holokaustu Romů a Sintů bylo tradičně připomenuto v rámci pietních aktů v Brně, Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu. Ke dni 7. března 2021, tedy v termínu prvního hromadného transportu Romů z Brna do Osvětimi, byl připraven bohatý online program, ačkoliv v této době vrcholila protipandemická opatření a MRK muselo být pro veřejnost zavřeno. Program zahrnoval především proslov ředitelky muzea Jany Horváthové a komentovanou prohlídku Brna po místech spjatých s holokaustem s historiky muzea Annou Míškovou a Dušanem Slačkou. Pietní akty v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu jsou zmíněny níže.

¹²² Podrobnosti viz v zápisu z RVZRM ze dne 19.4.2021 https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/Jednani_Rady/Zapis-z-Rady_19-4-2021.pdf

Památník holokaustu Romů a Sintů v Čechách v Letech u Písku

Výsledky mezinárodní krajinářsko-architektonické soutěže na výstavbu Památníku holokaustu Romů a Sintů v Čechách v Letech u Písku, která se konala v roce 2020¹²³, byly připomenuty výstavou Nový památník v Letech na Novoměstské radnici v Praze jako součást lidskoprávního festivalu Mene Tekel (11.–17. října 2021). O projektu památníku a podobě chystané expozice referovala historička MRK Petra Svobodová na konferenci Právo na právo v prostorách Senátu Parlamentu ČR.

Během roku 2021 byly čerpány dotační prostředky převážně na archeologické průzkumy na místě bývalého tzv. cikánského tábora. Také byla aktualizována projektová dokumentace v návaznosti na nově budovaný Památník.

Květnový pietní akt v Letech u Písku, který MRK pořádá ve spolupráci s Výborem pro odškodnění romského holocaustu v České republice a s jeho předsedou Čeňkem Růžičkou, byl přeložen z původního termínu 13. května na 1. srpna 2021. MRK zastupovala historička muzea Petra Svobodová.

Dne 28. července 2021 byl v rámci festivalu Meeting Brno v brněnské premiéře v Dietrichsteinském paláci Moravského zemského muzea k vidění dokumentární film LETY z produkce ROMEA TV (autoři Viola Tokárová, František Bikár, Renata Berkyová), který se tematicky zabývá historií a současností bývalého tzv. cikánského tábora v Letech u Písku. Tento film získal zvláštní ocenění na berlínském festivalu romského filmu Ake Dikhea?.

Hodonín u Kunštátu, Památník holokaustu Romů a Sintů na Moravě

Nová muzejní expozice Tábor Hodonín u Kunštátu: Průsečík tragických osudů 1940-1950. Střední Evropa byla otevřena pro veřejnost dne 15. července 2021 v Hodoníně u Kunštátu, Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě. Tato stálá expozice v bývalém tzv. cikánském táboře v Hodoníně u Kunštátu, která se věnuje pohnuté historii tohoto místa, vznikla po dlouholeté snaze romských pamětníků a aktivistů, stejně jako pracovníků MRK a předtím i Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského. Otřesné životní podmínky a každodennost internace přibližují dobové fotografie, dokumenty a zejména vzpomínky pamětníků převážně z řad samotných vězňů. Expozice je koncipována jako dvojjazyčná (česko-anglická).

Dne 18. srpna 2021 se uskutečnil pietní akt v hodonínském památníku, tentokrát – kromě tradičních proslovů zástupců veřejného a kulturního života – i s prezentací knihy překladů vzpomínek Žít bez hořkosti od německé Sintky Philomeny Franz, kterou vydalo nakladatelství KHER.

Centrum Romů a Sintů v Praze

Jak bylo zmíněno ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2020, v roce 2021 měly být zahájeny stavební práce Centra Romů a Sintů v Praze. Nicméně, nepodařilo se vysoutěžit dodavatele, proto se zahájení stavby tohoto nového specializovaného pracoviště MRK plánuje v roce 2022. Tato pobočka MRK bude sídlit v prvorepublikové vile v pražských Dejvicích a naváže na výsledky práce MRK v Brně v oblasti vědy a výzkumu romských dějin i živé kultury. Po rozsáhlé rekonstrukci vily z 30. let 20. století vznikne prostor pro vzdělávání o tématu holokaustu Romů a Sintů a další kulturně-vzdělávací aktivity, které budou reflektovat dějinnou zkušenost romské komunity ve dvacátém století.

¹²³ Podrobněji je architektonická soutěž popsána ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2020.

4.5.3. Muzeum romské kultury, příspěvková organizace

Muzeum romské kultury, příspěvková organizace MK kromě výše zmíněného správcovství památníků obětí romského holokaustu či plánovaného Centra Romů a Sintů v Praze, vytváří, spravuje, zpracovává, uchovává a zveřejňuje doklady hmotné a duchovní kultury Romů. Rok 2021 se nesl ve znamení oslav 30 let od založení muzea. V dubnu byl připraven bohatý online program představující činnost muzea v podobě rozhovorů s ředitelkou a jednou ze zakladatelek muzea J. Horváthovou či videí s kurátory prezentujícími jednotlivé sbírkové fondy, série dobových fotografií atd. Oslavám byla věnována i tradiční Brněnská muzejní noc 2021, která se konala v netradičním termínu 7. srpna 2021. V rámci oslav vystoupili také kapela Romano Zorba a zpěvačka Natálie Bagárová. Muzeum formou komentovaných prohlídek zpřístupnilo expozici a aktuální výstavu.

Slavnostní Galavečer MRK se stal vrcholem oslav 30 let od založení muzea a obsáhl hudební (Filip Gondolán, uskupení Kokavakere Lavutara, skupina Kale), taneční (Kalo Dancers) a divadelní vystoupení (pohádku Divadla Ara Art Davida Tišera Čirikloro, aneb co říká ptáček). K připomínce bohaté výstavní, kulturní, publikační i výzkumné činnosti muzea v minulých třech desetiletích byla promítána řada videí. Součástí večera bylo i předání prestižní Ceny Muzea romské kultury za roky 2020 a 2021. Za rok 2020 byla oceněna slovenská vizuální umělkyně Emília Rigová (narozena 1980). Cenu za rok 2021 obdržel in memoriam Bartoloměj Daniel (1924–2001), první romský absolvent studia historie a romský historik v českých zemích.

MRK kromě klíčové kulturní činnosti usiluje být místem pro společný dialog kultur, propojujícím majoritu s minoritou. Muzeum např. spolupracuje s potomky přeživších romského holokaustu na přípravě expozice památníku v Letech, zaměstnává romské kustody, kterým umožňuje zvyšovat si kvalifikaci, a samozřejmě zapojuje do svých aktivit (koncerty, komentované prohlídky, programy pro děti atd.) obyvatele romské komunity v místě svého brněnského sídla na Bratislavské ulici v tzv. brněnském Bronxu.

V roce 2021 navštívilo všechny pobočky MRK celkem 22 586 návštěvníků.

Výstavní činnost Muzea romské kultury

Ve dnech 1.–14. února 2021 MRK připravilo online derniéru výstavy Lavutara. Cestami romských muzikantů a jejich písní v podobě komentovaných prohlídek s jedním z kurátorů, romistou Zbyňkem Andršem a dále prostřednictvím video-kina, ve kterém mohli návštěvníci zhlédnout projekci filmu Romská hudba v proudu času (projekt Zbyňka Andrše a Milana Durňaka) a také předtočený koncert Davida Krause a Gipsy Brothers.

K popularizaci romské kultury mj. přispěla nová autorská výstava s názvem Otisk cest. Fotografie Claude a Marie-José Carret muzeum prezentovalo online formou v dubnu 2021. Slavnostní vernisáž za účasti autorů se uskutečnila v září, a to včetně bohatého doprovodného programu ve spolupráci s brněnskou Alliance française. Výstava prezentuje kurátorský výběr 42 zarámovaných reprodukcí černobílých fotografií ze života Romů ve střední a východní Evropě, které v průběhu posledních 30 let pořídila dvojice francouzských fotografů Claude a Marie-José Carret. Fotografie na vysoké umělecké úrovni dokumentují každodenní život Romů. Další soubor 50 černobílých fotografií převážně portrétního charakteru byl vybrán přímo autory, kteří je doplnili svými osobními vzpomínkami a na fotografiích zachycenými mikropříběhy. Tento konvolut je prezentován ve formě velkoformátové videoprojekce (výstavní smyčka). Výstavu provázejí texty ve třech jazykových mutacích (český, romský a anglický jazyk). Kurátory výstavy jsou etnoložka Eva Mazárová a historik umění a fotograf Adam Holubovský.

Po celý rok 2021 byla k vidění stálá expozice Příběh Romů (fyzicky nebo formou virtuální prohlídky), která v šesti sálech přibližuje dějiny Romů, od jejich předků ve starověké Indii přes příchod Romů do Evropy v 11. století až po události druhé světové války a současnost.

Vystaveny jsou originální exponáty i věrné repliky, které doplňují působivé audiovizuální prvky a diorámata.

Vzdělávací a lektorská činnost Muzea romské kultury a další aktivity

K aktivitám zlepšujícím postavení Romů v české společnosti přispívají edukační programy pro školy (programy pokrývají celou škálu školských zařízení od mateřských škol až po univerzity) a veřejnost, které muzeum nabízí fyzicky i online. Jedná se o programy ke stálé expozici Příběh Romů, které tematicky pokrývají holokaust Romů, romskou literaturu, stereotypní vnímání Romů ve společnosti, romské osobnosti atd. Konkrétně jde o tyto programy: Příběh Romů – historie, Jdeme dlouhou cestou – jazyk a literatura, Holokaust Romů, Nezapomeneme – holokaust Židů a Romů, Romarising – romské osobnosti, Stereotypy. Ke každé aktuální výstavě je nabízen speciální vzdělávací program. Edukační aktivity muzeum rozvíjí nejen v brněnském centru, ale i na pobočkách v Hodoníně u Kunštátu a v pražském Centru Romů a Sintů.

Muzeum v letním semestru 2020/2021 zajistilo přednáškový kurz Dějiny a kultura Romů pro posluchače Filozofické fakulty Masarykovi univerzity v Brně.

Muzeum spolupracuje také s romskými organizacemi v lokalitě, např. v rámci festivalu Ghettofest, který každoročně pořádá Tripitaka z.s. Červnový festival Ghettofest nabízí komentované prohlídky stálé expozice a aktuální výstavy, dílničku pro děti a besedu nakladatelství KHER s romskými spisovatelkami.

Publikační činnost

Dne 14. června 2021 byla ve vile Tugendhat slavnostně pokřtěna obsáhlá, téměř osmisetstránková publikace pod názvem „...to jsou těžké vzpomínky“. I. svazek. Vzpomínky Romů a Sintů na dobu před válkou a v protektorátu, která vznikala v muzeu pod autorským i redakčním vedením jeho ředitelky poslední tři roky. Publikace je založena na tematickém výběru pasáží ze vzpomínek pamětníků z řad Romů a Sintů, kteří přežili holokaust. Dvě teoretické kapitoly uvádějí do historických souvislostí kapitoly následující, které obsahují jádro knihy – samotné vzpomínky. Jedná se o první svazek plánovaného dvousvazkového díla, který se omezuje na území protektorátu (vzpomínky na věznění v táborech v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu). Kniha je součástí stejnojmenné trilogie, k níž patří filmové DVD (2002) a písňové CD (2013). V roce 2022 získala kniha 3. místo v prestižní soutěži Gloria Musaealis, v kategorii kniha roku 2021.

V rámci oslav 30 let od založení muzea byla pokřtěna publikace „Sbírka Muzea romské kultury – výběr kurátorů“, která obsahuje kromě stručné historie muzea 37 hesel s popisem a fotografiemi nejzajímavějších a nejatraktivnějších sbírkových předmětů. Publikace představuje širokou škálu artefaktů od archeologických nálezů přes řemeslné výrobky, textil, šperky a písemnosti až po knihy a díla výtvarného umění. Za každým vybraným předmětem se skrývá poutavý příběh, který umožňuje nahlédnout do každodenního života Romů v minulosti nebo současnosti.

Během slavnostního Galavečera MRK bylo představeno nové číslo odborného romistického časopisu Bulletin Muzea romské kultury a druhé rozšířené vydání knihy „Amendar: pohled do světa romských osobností“, které vzniklo pod redakčním vedením Jany Horváthové, Renaty Berkyové, Alice Sigmund Herákové a Jany Šustové.

Závěr

Z hlediska dalšího směřování politik romské integrace byl rok 2021 především rokem finalizace a schválení nové Strategie, na které kancelář Rady pracovala společně se zástupci romských a proromských NNO.

Konalo se první online sčítání lidu. Celkově se k romské národnosti přihlásilo 21 691 osob, což je nejvyšší počet od roku 1991, kdy se k romské národnosti přihlásilo 32 903 osob. Nárůst v počtu osob hlásících se k romské národnosti může souviset jak s pohodlnou online formou sčítání, tak s kampaněmi, které organizovala státní správa a NNO. Stále však počet osob hlásících se k romské národnosti nepředstavuje ani desetinu z odhadovaného počtu Romů v ČR (250 000). Výsledky sčítání ukázaly i negativní vývoj v počtu osob s romským mateřským jazykem. K romštině jako svému mateřskému jazyku se celkově přihlásilo 28 102 osob, což je téměř o třetinu méně než ve sčítání lidu 2011.

Nadále platí, že Romové jsou nejhůře hodnocenou společenskou menšinou, jak ukázal průzkum společnosti Median, s.r.o. o postojích mladých Čechů vůči vybraným menšinám, včetně romské menšiny. Ve srovnání s obdobným průzkumem z roku 2014 jsou sice postoje k Romům pozitivnější, ale negativní postoj většinové společnosti vůči Romům v řadě oblastí (sociální podpora, bydlení, trestní záležitosti) přetrvává.

V roce 2021 MV zaznamenalo méně trestných činů s nenávisťným podtextem než v roce 2020, nicméně neplatilo to pro trestné činy motivované nenávisť vůči Romům. Těch bylo o 14 více než v předcházejícím roce. Organizace In Iustitia registrovala ve svých průběžných zprávách o předsudečném násilí v roce 2021 o 7 útoků namířených proti Romům méně než v roce 2020.

Ve Zprávě jsou zmíněny některé konkrétní případy anticiganismu vůči Romům, mezi kterými je např. protiromský pochod v Hradci Králové. Zpráva podrobně informuje rovněž o mediálně známém policejním zákroku v Teplicích, kde po zásahu policie zemřel Rom S. Tomáš, což vyvolalo řadu kritických reakcí mezi zástupci RVZRM, neziskového sektoru, ale také zmocněnkyně pro lidská práva či zástupkyně veřejného ochránce práv. Ta se případem zabývala podrobněji a podle jejího šetření chybovali jak zasahující policisté, tak Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje. Policie se však namítaná pochybení odmítá.

V roce 2021 byly završeny přípravy nového programového období ESIF. Na rozdíl od předcházejícího programového období bude součástí dvou operačních programů (OPZ+ a OP JAK) specifický cíl zaměřený na socioekonomickou integraci marginalizovaných komunit, jako jsou Romové. V rámci těchto specifických cílů bude možné financovat projekty zaměřené na integraci Romů v oblasti vzdělávání, zvýšení občanských kompetencí Romů či budování kapacit romských a proromských organizací. Celkem u tří specifických cílů v rámci OP JAK a dvou specifických cílů OPZ+ byly stanovené ukazatele, díky nimž bude možné sledovat počet podpořených Romů.

S cílem posílit účast Romů na integračních aktivitách financovaných z fondů EU byla od 1. ledna 2022 zahájena realizace 8 projektů v rámci výzvy OPZ „Budování kapacit romských a proromských nestátních neziskových organizací pro zapojení do přípravy a implementace programů spolufinancovaných z fondů EU“. Realizace projektů v hodnotě 29,1 mil. Kč potrvá do konce roku 2022.

I v roce 2021 čelila romská menšina pandemii covid-19, resp. jejím dopadům. Pandemie ovlivnila nejenom aktivity související s pořádáním akcí v oblasti kultury, ale v roce 2021 bylo možné pozorovat negativní vliv pandemie ve všech sledovaných oblastech, zejména v oblasti vzdělávání a zdraví.

Podle zjištění ČŠI mělo během pandemie až 55 tisíc žáků problém s účastí na distančním vzdělávání. Tito žáci měli následně značné nedostatky ve znalostech a dovednostech, které

bylo potřeba především ve školním roce 2021/2022 doběhnout. Největší těžkosti s distančním vzděláváním měli žáci ze SVL. Pouze třetina dotázaných v „Šetření životních podmínek obyvatel sociálně vyloučených lokalit“ uvedla, že neměli potíže v souvislosti s distančním vzděláváním. Paradoxně právě žáci z oblastí, v nichž byla identifikována vyšší potřeba účastnit se kompenzačních aktivit, se těchto aktivit pořádaných MŠMT účastnila v nižší míře. Pandemie covid-19 tak pravděpodobně prohloubila vysoké rozdíly ve vzdělávání, které jsou do velké míry podmíněné socioekonomickým statutem.

V oblasti zdraví se ukázalo, že sociálně vyloučení Romové se v nižší míře než většinová populace nechávali očkovat proti onemocnění covid-19. V některých krajích proto organizovali očkování prostřednictvím mobilních očkovacích týmů. V důsledku pandemie se zhoršila dostupnost zdravotní péče jak u většinové populace, tak v SVL.

V roce 2021 pokračoval růst v podílu dětí zapojených do povinného předškolního vzdělávání (97,96 %). Povinného předškolního vzdělávání se podle zjištění ČŠI a také krajských koordinátorů neúčastní zejména děti ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí.

Ve školním roce 2021/2022 došlo k růstu podílu romských žáků vzdělávaných podle RVP ZV UV na 26,93 %, což je o 1,64 p. b vyšší hodnota než v roce 2020/2021. Podle MŠMT byl růst zapříčiněn dopady pandemie covid-19. MŠMT v této souvislosti zadalo realizaci výzkumu, který má zjistit příčiny vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se podle RVP ZV UV.

Podle šetření v SVL je pětina obyvatel SVL nezaměstnaná. Příčiny vysoké nezaměstnanosti souvisí s nízkou vzdělaností obyvatel SVL, s vysokou zadlužeností, ale také s diskriminací na trhu práce. Hlavním nástrojem státu v boji s nezaměstnaností je aktivní politika zaměstnanosti, přičemž podle krajských koordinátorů se Romové účastní zejména VPP. Jednotlivá ministerstva podporují také sociální podnikání, ale z dat z terénu se ukazuje, že v sociálních podnicích je zaměstnáno stále málo Romů.

Situace v bydlení se v roce 2021 nezlepšila. Sociálně vyloučení Romové bydlí převážně v nájemném bydlení, přičemž poměrně vysoký podíl respondentů ze SVL uvedlo, že bydlí v ubytovně (16,5 %). Na trhu s bydlením Romové čelí diskriminaci či finančně nedosažitelným podmínkám pronájmu. Romové si tak často pronajímají bydlení u tzv. obchodníků s chudobou, kteří za nepřiměřeně vysoké nájemné nabízejí velikostně, technicky a hygienicky nevyhovující bydlení. ČR pořád nepřijala legislativní úpravu sociálního bydlení. Sociální bydlení se tak zajišťuje především prostřednictvím dotací pro obce. Řada obcí tuto možnost využila a díky tomu našli bydlení v obecních sociálních bytech i Romové. Nicméně tento projektový způsob neřeší systémový problém bydlení v ČR.

Podle šetření MPSV v dětských domovech pro děti do 3 let věku tvoří romské děti více než polovinu zde umístěných dětí. V roce 2021 Poslanecká sněmovna ČR schválila novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, podle něž od roku 2025 nebude možné umísťovat děti do 3 let do tzv. kojeneckých ústavů.

V roce 2021 byl schválen zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů, a to s účinností od 1. 1. 2022. Žádost o odškodné ve výši 300 000 Kč mohou podat ženy, které byly sterilizovány v období od 1. 6. 1966 do 31. 3. 2012.

Kvůli pandemii probíhaly kulturní aktivity v jednotlivých krajích někdy v omezeném módu. MRK jako nejvýznamnější romská kulturní instituce pokračovalo v roce 2021 ve správě a budování památníků holokaustu Romů a Sintů v Hodoníně u Kunštátu a v Letech u Písku. Dne 15. července 2021 byla v Hodoníně u Kunštátu pro veřejnost otevřena rozsáhlá muzejní expozice „Tábor Hodonín u Kunštátu: Průsečík tragických osudů 1940-1950. Střední Evropa“. V roce 2023 plánuje MRK otevřít pro veřejnost nový památník s expozicí v Letech u Písku. Rok 2021 se nesl také ve znamení oslav 30 let od založení MRK, u této příležitosti MRK zorganizovalo řadu kulturních akcí. V rámci oslav byla pokřtěna publikace „Sbírka Muzea

romské kultury – výběr kurátorů“, která obsahuje, kromě stručné historie muzea, 37 hesel s popisem a fotografiemi nejzajímavějších a nejatraktivnějších sbírkových předmětů.

Příloha 1 Seznam nejvýznamnějších romských a proromských NNO působících v jednotlivých krajích

název organizace	zaměření
Jihomoravský kraj	
IQ Roma servis, z. s.	NZDM, Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi (dále jen „SASRD“), kariérové centrum, právní poradna, Gendalos, předškolní klub, participace, sportovní aktivity, pěvecký sbor
DROM – romské středisko	SASRD, dluhová a právní poradna, NZDM, zdravotně sociální pomoc, participace, předškolní klub, sportovní a taneční aktivity
Armáda spásy	NZDM
RATOLEST Brno, z.s.	NZDM
Teen Challenge	dětské centrum – předškolní příprava, doučování
Barvy Brněnského Bronxu	realizují aktivity, které propojují lidi ze SVL a většinové společnosti
Romodrom, o.p.s.	odborné sociální poradenství, základní poradenství a psychosociální podpora po telefonu, skype, či mailu apod.
Společnost podané ruce, o.p.s.	NZDM
Centrum společného zájmu z.s,	aktivity s cílem motivování dětí a žáků ke vzdělávání a volnočasové aktivity pro děti ze sociálně vyloučených lokalit ve věku od 6 do 20 let
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	Terénní programy, NZDM a Komunitní centra
Jihočeský kraj	
CEROK, z.s.	volnočasové aktivity
"Aver drom-Jiná cesta Větrní"	volnočasové aktivity, sbírky
Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice	KC Máj, volnočasové aktivity, NZDM
o.s. Lácho lav	volnočasové aktivity, doučování
KoCeRo – komunitní centrum rovnost o.p.s.	terénní práce, NZDM, KC, volnočasové aktivity
NADĚJE	terénní práce, NZDM, volnočasové aktivity
Městská charita České Budějovice	NZDM, V.I.P., volnočasové aktivity, poradenství, terénní program
Diecézní charita České Budějovice	charitní šatník, poradenství, terénní program
Rybka, o.p.s.	ubytování, předškolní výchova, volnočasové aktivity
Oblastní charita Vimperk	poradenství, volnočasové aktivity
Romodrom o.p.s.	Poradenství, bydlení, sociální služby
SPOLEK ROMŮ - ORIENT	tanec, volnočasové aktivity, hudba, sport
Centrum pro pomoc dětem a mládeži o.p.s.	terénní práce, volnočasové aktivity, výlety
Spolek Gipsy Dream, ČB	poradenství, kultura, sport, sbírky
Cheiron T, o.p.s.	NZDM, terénní programy, volnočasové aktivity
Královehradecký kraj	
Výbor pro odškodnění romského holocaustu v České republice	aktivizace sociálně vyloučených romských obyvatel a posílení vzájemného česko-romského porozumění v regionech ČR nejvíce postižených problematickým česko-romským soužitím (přednášky, besedy, výstavy, prezentace v médiích....)
Aufori, o.p.s	terénní program
Salinger, z.s.	SASRD, NZDM
Občanské poradenské středisko, o.p.s.	dluhové poradenství
OD5K10	NZDM
Začít spolu z.s.	NZDM, SASRD, romské tradice a jazyk

Džas Dureder Dživipnaha z.s.	celoroční pravidelná sportovní činnost mládeže a osob se zdravotním postižením
Centrum sociálních služeb Naděje Broumov	SASRD a odborné sociální poradenství
Komunitní centrum Náchod	využití volného času dětí
DOKOŘÁN, z.s.	SASRD
Roma – spolek HK	Romský spolek - kulturní, sportovní a vzdělávací činnost zaměřená především na romskou mládež.
VATURO, z.s.	Romský spolek, který se zaměřuje na podporu romské kultury a vzdělanosti.
Oblastní charita Jičín	SASRD, poradenství, volnočasové aktivity
Oblastní charita Trutnov	SASRD, poradenství, volnočasové aktivity
Diakonie ČCE - středisko Světlo ve Vrchlabí	SASRD, poradenství, volnočasové aktivity
Farní charita Dvůr Králové nad Labem	SASRD, poradenství, volnočasové aktivity
M+M Semonice z.s.	SASRD, poradenství, volnočasové aktivity
Romodrom o.p.s.	Odborné sociální poradenství - Brexit
Diakonie ČCE, středisko Milíčův dům	SASRD a odborné sociální poradenství
Kraj Vysočina	
F POINT z.s.	působí v oblasti prevence sociálně-patologických a nežádoucích jevů ve společnosti, zejména v oblasti pomoci dětem, začleňování cizinců a dalších vyloučených osob
Diecézní charita Brno OCH Jihlava – Erko	NZDM
Diecézní charita Brno OCH Jihlava - Klubíčko	SASRD
Diecézní charita Brno OCH Jihlava – TP SOVY	terénní programy – práce s lidmi sociálně vyloučenými nebo sociálním vyloučením ohroženými
Diecézní charita Brno OCH Jihlava - Větrník	kontaktní centrum pro klienty užívající nelegální omamné látky
Diecézní charita Brno OCH Jihlava - Vrakbar	NZDM
Diecézní charita Brno - OCH Třebíč - Ambrela	komunitní centrum pro mládež
Diecézní charita Brno OCH Třebíč - Klubíčko	komunitní centrum
Diecézní charita Brno - OCH Třebíč - NOE	kontaktní centrum pro klienty užívající nelegální omamné látky
Kolpingovo dílo ČR, o. s.	adiktologická ambulance, kontaktní centra (klienti užívající nelegální omamné látky) a terapeutické komunity
Občanská poradna Havlíčkův Brod	odborné sociální poradenství
Občanská poradna Třebíč, z.s.	odborné sociální poradenství
Ponorka Žďár nad Sázavou	volnočasové aktivity
Občanské sdružení Ječmínek	azylové domy
Sociální služby města Žďár nad Sázavou	NZDM
STŘED, o. s.	telefonická krizová pomoc
Karlovarský kraj	
Khamoro o.p.s.	TP, NZDM, doučování, politická a občanská angažovanost v rámci emancipace Romů
KSK centrum o.p.s.	TP, občanská poradna, SAS, sportovní aktivity
Rada romských organizací, z.s.	kultura, sport, emancipace
Člověk v tísni o.p.s.	TP, volný čas dětí, doučování, poradna, předškolní klub Kereka
KOTEC o.p.s.	TP, NZDM
Světlo z.s.	TP, NZDM
Křesťanský internacionální sbor v Chebu, z. s.	evangelizace, výchovné a kulturní aktivity s mládeží
Český Západ, o.p.s.	TP, NZDM, zaměstnávání
Křesťanské sdružení Sintů a Romů	evangelizace, práce s mládeží

Liberecký kraj	
Člověk v tísni, o. p. s.	sociální služby, vzdělávání
Diakonie ČCE - středisko v Jablonci nad Nisou	sociální služby
Farní charita Česká Lípa	sociální služby, zaměstnanost
Maják, o.p.s.	sociální služby, prevence
Most k naději, z. s.	sociální služby, prevence – protidrogové aktivity
NADĚJE	sociální služby
LAMPA, z.s.	sociální služby, volnočasové a sportovní aktivity
Romodrom, o.p.s.	sociální služby
Cimbál, z.s.	osvěta
GYPSY LEGEND z.s.	osvěta
Občanské sdružení D.R.A.K. z.s.	sociální služby
Oblastní charita Most	sociální služby
Rodina v centru, z.ú.	sociální služby, osvěta
Zapsaný spolek Liberecké fórum z.s.	volnočasové a kulturní aktivity, vzdělávání, dětská skupina
Amaro suno – feder dživipen, z.s.	volnočasové aktivity, vzdělávání
BACHTALE z.s.	volnočasové aktivity, dětská skupina
Romany Art Workshop, z.s.	komunitní práce, volnočasové a kulturní aktivity, vzdělávání
Asociace romských představitelů Libereckého kraje, z.s.	volnočasové aktivity a osvětové akce
Comunités, z.s.	osvěta, komunitní práce
Roma Tanvald z.s.	komunitní práce, volnočasové a kulturní aktivity, vzdělávání
Koalice romských reprezentantů Libereckého kraje, z.s.	komunitní práce, osvěta
Olomoucký kraj	
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	terénní program, NZDM, komunitní aktivity, kulturní akce, doučování
KAPPA-HELP, z.s.,	poradenství, vzdělávací aktivity, skupinové aktivity, volnočasové aktivity, dluhové poradenství
Armáda spásy	NZDM, Azylový dům pro matky s dětmi.
Charita Přerov	romské komunitní centrum Žížalka a Lačo Jilo (Dobré srdce) NZDM – volnočasové aktivity, kulturní aktivity, SASRD
Charita Kojetín	SASRD, Azylový dům pro a matky s dětmi -poradenství, vzdělávací aktivity, skupinové aktivity, volnočasové aktivity – Klub Maria
Charita Olomouc	SASRD, NZDM, potravinová pomoc
Poradna pro občanství /občanská práva	SASRD, terénní programy, dluhové poradenství
Charita Šternberk	SASRD, dluhové poradenství
Ecce Homo Šternberk, z.s.	SASRD, NZDM, volnočasové aktivity, terénní program
Romodrom, o.p.s.	podpora bydlení, projekt Brexit, dluhové poradenství, odborné sociální poradenství
SPOLEČNĚ – JEKHEANE, o.p.s.	SASRD, terénní programy, dluhové poradenství, odborné sociální poradenství, komunitní práce, předškolní klub
ESTER, z.s.	SASRD, TP, azylové bydlení, zájmové kroužky, letní tábory, příprava na vyučování, předškolní klub – Javornicko
Darmoděj, z.ú.	SASRD, TP, NZDM
Help - in, o.p.s.	SASRD
SOS dětské vesničky, z.s.	SASRD, podpora pěstounských rodin
Společnost Podané ruce o.p.s.	NZDM , terénní programy, volnočasové aktivity, doučování
Člověk v tísni, o.p.s	SASRD, TP, dluhové poradenství, komunitní práce, doučování
Charita Hranice	NZDM Fénix, charitativní šatník
Pontis Šumperk, o. p. s.	NZDM

Radost pomáhat z. s.	asistovaný kontakt a předávání, rozchodové poradenství, asistovaná výchova, školní poradenství
Aven Savore, z.s.	komplexní rozvoj zaměstnanosti, odborné vzdělávání, podnikání, kultura a podpora osob obtížně umístitelných na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu. Vznik 2021, Přerov
Občanské sdružení olašských Romů – DUNERA, Prostějov	prosazování zájmů Romů
Imperio, z.s. Přerov	kulturní a vzdělávací aktivity, převažují aktivity hudební skupiny
SERENDIPITY z.s. Přerov	komplexní rozvoj informačních technologií (dále jen "IT"), vzdělávání a osvěta, vzdělávání v IT, jazycích a polytechnice. Podpora znevýhodněných osob v oblasti bydlení.
Romská zaměstnanecká agentura v ČR, spolek, Přerov,	komplexní rozvoj zaměstnanosti, odborné vzdělanosti, podnikání a dalších oblastí osob obtížně umístitelných na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu a dalších národnostních menšin.
Moravskoslezský kraj	
Spolek přátel Romů	komunikace a spolupráce s většinovou společností, boj proti diskriminaci a rasismu
Charita Frýdek-Místek (Pramínek)	výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti (Pramínek), terénní program, volnočasové a aktivizační činnosti (Rebel), doučování
Přátelé Lipiny z.s.	aktivity komunitního charakteru
Futra, z.s.	NZDM, volnočasové aktivity
Lácho Lav, z.s.	volnočasové aktivity pro celé rodiny, děti a mládež
21. přední hlídka Royal Rangers, Apoštolská církev – sbor Karviná, z.s.	práce s romskými dětmi a mládeží ze SVL, volnočasové aktivity
Cikne Čhave	kulturní aktivity – propojení romské kultury /tanec, zpěv) s kulturou majoritní společnosti
NZDM Manhattan Odry	NZDM
Dživipen o.p.s.	vzdělávací a kulturní aktivity, záměr terénní práce
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	NZDM, SASRD, právní poradenství, AMT centrum, komunitní práce
Elim Opava, o.p.s.	NZDM, SASRD, dobrovolnictví, doprovázení pěstounů
Vzájemné soužití, o.p.s.	TP, SASRD, NZDM, odborné sociální poradenství, komunitní práce
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	TP, SASRD, NZDM, odborné sociální poradenství, obědy do škol, vzdělávací projekt atd.
CENTROM, z.s.	TP, SASRD, NZDM, aktivity v oblasti bydlení s doprovodným sociálním programem
Spolu pro rodinu, z.s.	SASRD
S.T.O.P., o.p.s.	dobrovolnická organizace zaměřující se na doučování dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí
Křesťanská misie	bohoslužby pro romské občany ze SVL
Salesiánské středisko Don Bosco	volnočasové aktivity s dětmi ze SVL a příprava dětí do školy v terénu tzv. oratoř na ulici
Spolek N.O.B.L.	Podpora soužití majority a minority v lokalitě Bedřiška. Pomáhá zlepšovat sousedské vztahy, organizuje komunitní volnočasové aktivity (včetně komunitního centra), navazuje pozitivní a konstruktivní vztahy s institucemi a úřady.
Armáda spásy v ČR, z.s.	TP-prevence bezdomovectví, NZDM
Komunitní skupina Společná cesta, z.s.	komunitní skupina obyvatel v lokalitě Kunčičky, které dlouhodobě usilují o zlepšení života v této lokalitě.
SocioFactor s.r.o.	výzkumná a vzdělávací organizace, která realizovala mimo jiné rekvalifikační kurzy zaměřené na cílovou skupinu Romů ze SVL

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, o.p.s.	SASRD, TP
Diecézní charita ostravsko-opavská	SASRD, NZDM, odborné sociální poradenství, předškolní klub, komunitní práce
Charita Ostrava	NZDM, startovací byty
Centrum sociálních služeb Ostrava, o.p.s.	SASRD, dům na půl cesty, azylový dům, sekundární prevence, volnočasové kluby pro děti a mládež
Hnutí romských studentů, z. s.	podpora vzdělanosti romských studentů
Asociace romských rodičů z.s.	zájmový spolek, který se snaží na dobrovolnické bázi motivovat romské rodiče, aby své zkušenosti v oblasti vzdělávání dětí předali dalším zástupcům romské komunity
Awen amenca	organizátoři romských komunit v Ostravě ve věci rovného přístupu romských dětí ke kvalitnímu vzdělávání
Lači melodia le Romenge - Dobrá melodie pro Romy, z.s.	kulturní, umělecké společenské, edukační a propagační aktivity
Pardubický kraj	
Šance pro Tebe, z.s.	SASRD, terénní programy, volnočasové aktivity, NZDM, předškolka
Bonanza, z.s.	NZDM, volnočasové aktivity, práce s rodinou
SKP-CENTRUM, o. p. s.	NZDM, azylový dům pro ženy a matky s dětmi, azylový dům pro muže, noclehárna, terénní programy, nízkoprahové denní centrum (dále jen NDC), terénní programy, služby podpory bydlení
Oblastní Charita Pardubice	podpora romských rodin, rodinné centrum
Naděje o.s.	NZDM – volnočasové aktivity, doučování, přednášky, besedy se zaměřením na prevenci patologických jevů, terénní program
Komunitní klub Moravská Třebová	poradenství, volnočasové aktivity, akce komunitního charakteru.
Amalthea z.s.	SASRD, předškolka, poradenství v oblasti náhradní rodinné péče
Oblastní Charita Ústí nad Orlicí	NZDM, SASRD, občanská poradna
Oblastní Charita Přelouč	NZDM, podpora pro pěstouny, SASRD
Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s.	dluhová poradna, krizové centrum, azylový dům, právní poradenství, sociální rehabilitace
Sopre CR o.p.s.	noclehárna, nízkoprahové denní centrum, služby pro rodiny s dětmi
Romodrom o.p.s.	terénní programy, sociální rehabilitace, asistent prevence zdraví, SASRD
Oblastní charita Nové Hradky u Skutče	SASRD
Cesta pro rodinu, z. ú.	rodinné centrum, azylový dům, krizová pomoc, dům na půl cesty, sociální rehabilitace
Šance Svitavy	azylový dům, nízkoprahové denní centrum, sociální rehabilitace, noclehárna, terénní programy
Regionální centrum podpory zdraví	práce s cílovou skupinou v oblasti primární prevence zdraví a onemocnění
Loly Růža, spolek	volnočasové aktivity
Plzeňský kraj	
Blízký soused, z.s.	volnočasové aktivity, zdravý životní styl
Roma Plzňatar, z.s.	volnočasové aktivity
Člověk v tísní, o.p.s.	terénní programy, dluhové poradenství, resocializační programy, rodinné a kariérní poradenství, doučování, předškolní kluby, kulturní akce
Romodrom, o.p.s.	v rámci tematického akčního plánu „Posílení bezpečnosti a soudržnosti obyvatel obce Semněvice“, dluhové poradenství, dětská skupina, sociální poradenství

Diecézní charita Plzeň	ambulantní a terénní forma sociální rehabilitace, potravinová a materiální pomoc
Naděje	NZDM, SASRD, azylové domy, kulturní akce
Ponton, z.s.	NZDM, terénní program, doučování, program včasné péče, kulturní akce
Společnost Tady a Teď, o.p.s.	volnočasové aktivity, sociální služby, vzdělání, kulturní akce
Poradna pro ženy	sociální služby (poradenství pro dívky a ženy)
Hl. m. Praha	
Romodrom, o.p.s.	NZDM, aktivity pro děti a mládež, práce s rodinami vězňů, osobami v obtížné životní situaci, nahrávací a filmové studio
R-Mosty, z.s.	profesionální pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením, pomoc při hledání bydlení
Člověk v tísni, o.p.s.	aktivity zaměřené na děti
Buči, z.s.	volnočasové aktivity, vzdělávání
Naděje	tréninkové bydlení, lidé bez domova (terénní program)
Neposeda	terénní programy, nízkoprahový klub pro děti, kam dochází i romské děti
Husitské centrum o.p.s.	volnočasové aktivity pro děti a mládež
Rodinné a komunitní centrum Paleček, z.s.	volnočasové aktivity, vzdělávací a odlehčovací aktivity pro pěstouny a sociálně znevýhodněné rodiny
REMEDIUM Praha, o.p.s.	odborné poradenství, vzdělávací programy
Nová Trojka, z.s.	rodinné centrum, volnočasové aktivity
Proxima Sociale, o.p.s.	programy pro děti, mládež a mladí dospělí (nízkoprahový klub Jednotrojka a terénní program)
Sananim	pomoc závislým (terénní program)
RomPraha, z.s.	sociální poradenství
SP Černý Most s.r.o.	zaměstnanost, ubytování
Romen	spolu se Slovo 21 pomáhá hledat práci nezaměstnaným, rekvalifikační kurzy + Podpora vzdělávání
Komunitní centrum Žižkov	sociální, právní, výchovné, psychologické poradenství, kulturní a volnočasové aktivity, workshopy, předškolní dětský klub
CDM Teen Challenge Praha	volnočasové aktivity, vzdělávání
Semiramis	terénní program sociálních a adiktologických služeb
o. s. Julius	soc. poradenství, volnočasové aktivity
Středočeský kraj	
Centrum sociálních služeb z.s. Lysá nad Labem	terénní programy, SASRD, azylový dům
Člověk v tísni, o.p.s.	terénní programy, poradenské a konzultační služby
Farní charita Kralupy nad Vltavou	NZDM, SASRD
Oblastní charita Kutná Hora	terénní programy, SASRD, odborné sociální poradenství
Prostor plus, o.p.s.	terénní programy, SASRD, dluhové poradenství, NZDM
Romodrom o.p.s.	terénní programy, SASRD, sociální rehabilitace
Farní charita Beroun	terénní programy, sociální rehabilitace
LUMA MB, z.s.	terénní programy, SASRD, odborné sociální poradenství
Proxima Sociale o.p.s.	NZDM
Poradna pro občanství a lidská práva	terénní programy, SASRD, odborné sociální poradenství
LECOOS, z.s.	terénní programy, SASRD, NZDM
RSOP z.s. Nymburk	terénní programy, odborné soc. poradenství,
Středisko ROSA Kladno	vzdělávací aktivity pro děti a mládež
Ústecký kraj	
Cínka, z.s.	TP, NZDM
Člověk v tísni, o.p.s.	TP, OSP, NZDM, předškolní kluby aj.
Farní charita Lovosice	TP, NZDM, azylový dům aj.
Kleja, z.s.	TP, předškolní klub
Kostka Krásná Lípa, p.o.	TP, NZDM, SASRD, předškolní klub aj.
Květina, z.s.	TP, NZDM, SASRD
Oblastní charita Most	TP, NZDM, předškolní klub aj.

Oblastní charita Rumburk	NZDM, SASRD
Oblastní charita Šluknov	SASRD, NZDM
Oblastní charita Ústí nad Labem	SASRD, TP, NZDM
Poradna pro občanství/Občanská a lidská práva, z.s.	NZDM, SASRD, TP, odborné sociální poradenství
Romano jasnica, z.s.	TP, NZDM, SASRD, předškolní klub aj.
Indigo Děčín, z.s.	TP, NZDM
Spolek pro integraci menšin, z.s.	TP
WHITE LIGHT I, z.ú.	TP
My Litvínov, z.s.	volnočasové, kulturní a vzdělávací aktivity
Dům romské kultury o.p.s.	SASRD, NZDM
PORADNA BAREVNÉ SOUŽITÍ z.s.	volnočasové aktivity pro děti
Charita Teplice	služby sociální prevence (SAS, AD)
Salesiánské středisko Štěpána Trochty - dům dětí a mládeže	NZDM, SASRD
CEDR - komunitní spolek	azylový dům, TP
AVER ROMA (jiní Romové) o.s.	volnočasové a kulturní aktivity
Duhovka, z.s.	volnočasové a kulturní aktivity
Světlo Kadaň z. s.	NZDM, TP
K srdci klíč, o. p. s.	azylový dům, činnost je zaměřena na pomoc osobám v krizi v oblasti bydlení
Naděje	TP, NZDM
Armáda spásy v České re-publice, z.s.	NZDM, azylový dům
SPOLEČNÝ ŽIVOT	TP
DRUG-OUT Klub, z.s.	TP
Charitní sdružení Děčín, z. s.	SASRD, NZDM, odborné sociální poradenství
Zlínský kraj	
Argo, z.s. Společnost dobré vůle Zlín	terénní sociální práce
Charita Holešov	nízkoprahový klub Coolna – soc. práce s mládeží
Charita Valašské Meziříčí	NZDM Zastávka, noclehárna, denní centrum, terénní programy, SASRD, azylový dům pro matky s dětmi
Diakonie ČCE – středisko Vsetín	NZDM Rubikon, SASRD Mozaika, předškolní klub Pramínek
Dživ Lačes z.s.	Volnočasové, vzdělávací a kulturní aktivity
Charita Vsetín	NZDM Zrnko, mimoškolní příprava Sidera
SKLÁDANKA, z.s	programy pro osoby s mentálním postižením (převážně) – Romové prakticky ne
Romodrom o.p.s.	odborné sociální poradenství Romům spojené především s jejich návratem z VB do vlasti

Příloha 2 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Podpora integrace romské menšiny

Příjemce dotace	Název projektu	Poskytnutá dotace (v Kč)
Šance pro Tebe, z.s.	Předškolní příprava a včasná péče na Chrudimsku a ve Vysokém Mýtě	1 000 000
Slovo 21, z. s.	Dža dureder 2021	753 445
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	Barevný svět kolem nás	408 350
SPOLEČNOST TADY A TEĎ, o.p.s.	Podpora vzdělávání TADY A TEĎ	449 000
ROMEIA, o.p.s.	Romský mentor 2021 – integrace romských dětí realizací volnočasových aktivit a doučování	535 433
Vějíř Kladno, z. s.	Přípravný program Vějíř	972 700

Oblastní charita Most	Učíme se učit prostřednictvím metody Grunlaget	560 539
Dživ Lačes z.s.	KAMAS TE SIK'L'OL 2021	327 272
Společnost Podané ruce o.p.s.	„Zažiji úspěch – zakusím respekt - učí se mi lépe II.“	214 506
Oblastní charita Pardubice	Zapojení romského koordinátora do spolupráce romských rodin a mateřské, základní školy a volnočasové aktivity napomáhající úspěšné integraci romských a ostatních dětí	150 502
Městská charita České Budějovice	Učíme se po škole 2021	255 112
Základní škola Brodek u Prostějova, příspěvková organizace	ZŠ Brodek u Prostějova - Škola pro všechny	201 894
Bunkr, o.p.s.	Odpoledne nap(i)lno	199 218
RSOP z.s.	Předškolní a školní vzdělávání romských dětí	176 000
Romano jasnica, spolek	Předškolní centrum Šneček v Trmicích	675 960
Inclusio o.p.s.	Klub Imagion 2021	363 400
Kleja, z.s.	Předškolní centrum Klíček	668 910
KAPPA-HELP, z.s.	S hudbou tady a teď	83 000
Aufori, o.p.s.	Učí (se) celá rodina - terénní pedagogická práce v sociálně ohrožených romských rodinách	986 588
RomPraha, z. s.	Komplexní poradenství romským rodinám a vedení romských rodin s cílem zvýšení zapojenosti romských dětí do institucionalizované předškolní přípravy.	289 000
Spolek pro mimoškolní aktivity PALAESTRA	Volnočasové centrum Palaestra	698 020
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	Řemesla nás baví 2	238 336
Základní škola Kojetín, Svatopluka Čecha 586, okres Přešov	Vzdělání je budoucnost	85 500
Přátelé Lipiny, z.s.	Podpora vzdělávání a volnočasových aktivit v sociálně vyloučené lokalitě ulice Míru.	137 476
Centrum společného zájmu, z.s.	Spolu to zvládneme 2021	313 600
S.T.O.P., z.s.	Podpora vzdělávání a osobnostního rozvoje romských dětí	995 216
Charita Frýdek - Místek	Podpora vzdělávání romských dětí ve Frýdku-Místku	667 200
ČHAVORIKANO LUMA - kroužek her a nápadů, z.s.	Phure daja le čhavensa - mezigenerační volnočasové vzdělávání na sídlišti Horní Maršov (Krupka)	203 180
Základní škola a Mateřská škola Krásná Lípa, příspěvková organizace	Klub Včelka 2021	265 643

Příloha 3 Projekty podpořené z dotačních titulů Ministerstva kultury

Podpora integrace příslušníků romské menšiny

Příjemce dotace	Název projektu	Poskytnutá dotace (v Kč)
ARA ART, z.s.	Celoroční činnost	261 110
Asociace romských představitelů Libereckého kraje, z.s.	Mezinárodní den Romů Liberec 2021	65 440
Centrum společného zájmu z.s., Brno	Letní škola Romipen 2021	135 000
Demokratická aliance Romů ČR, z.s., Valašské Meziříčí	Romská píseň 2021	97 800
DROM, romské středisko, Brno	Veselé a tvořivé dílny	185 550
Dživ Lačes, z.s., Vsetín	Festival SPOLEČNĚ 2021	87 770
EUROTOPIA.CZ, o.p.s., Opava	Most k porozumění	20 550
Hnutí romských studentů, z.s., Ostrava	III. Ročník oslav MDR v Ostravě	144 440
Charita Olomouc	Romská pouť 2021	10 450
IQ Roma servis, z.s., Brno	Budme spolu: Dny romské kultury 2021	44 120
KoCeRo – komunitní centrum Rovnost o.p.s., Český Krumlov	Pro radost	24 620
KoCeRo – komunitní centrum Rovnost o.p.s., Český Krumlov	Amaro Dživipen IV	43 660
Mezinárodní konzervatoř Praha, s.r.o.	Kale Bala –Původní romský muzikál pro mládež	280 000
Muzeum romského národního obrození, z.s., Praha 10	Publikace o dějinách a kultuře Romů 18. až 21. století	146 660
Nadační fond IT people, Praha 4	Motivace romských dívek ve spojení s Počítače dětem	162 220
Oblastní charita Pardubice	Podpora romské hudební pěvecké a taneční skupiny Loly Růža	29 440
Ponton z.s., Plzeň	Miro Suno 2021	32 000
R-Mosty, z.s., Praha 3	Bašaven Čhavele!	86 660
Roma Tanvald, z.s.	2. letní festival - SPOLEČNĚ TO DÁME	34 660
Romano jasnica, z.s., Trmice	15. Různobarevný festival	73 330
Romanodrom o.p.s., Praha 1	MIRI GILI 2021	182 550
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava z.s., Brno	Kulturní aktivity SRNM Olomouc	36 160
Společně – Jekhetane, o.p.s., Ostrava	Setkání vzájemného porozumění	35 440
Výbor pro odškodnění romského holokaustu z.s., Hořice	Pietní akt Lety 2021	49 110
Vzájemné soužití, o.p.s., Ostrava	Romano baripen 2021	27 770
Živá paměť, o.p.s., Praha 1	Putovní výstava – Osudy Romů za 2. světové války	104 370

Příloha 4 Projekty podpořené z dotačních titulů Úřadu vlády ČR

Podpora koordinátorů pro romské záležitosti

Příjemce dotace	Poskytnutá dotace (v Kč)
Olomoucký kraj	500 000
Zlínský kraj	500 000
Ústecký kraj	500 000
Jihočeský kraj	500 000
Královéhradecký kraj	500 000
Kraj Vysočina	450 000
Středočeský kraj	450 000
Liberecký kraj	450 000
Moravskoslezský kraj	400 000
Pardubický kraj	400 000
Plzeňský kraj	375 000
Jihomoravský kraj	350 000
Karlovarský kraj	300 000

Podpora terénní práce

Příjemce dotace	Přídělená dotace (v Kč)
Statutární město Chomutov	900 000
Město Rumburk	600 000
Město Náchod	600 000
Město Cheb	539 861
Město Jaroměř	525 000
Město Štětí	300 000
Město Česká Lípa	300 000
Statutární město Opava	300 000
Město Krásná Lípa	300 000
Statutární město Ostrava, městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz	300 000
Statutární město Havířov	300 000
Městská část Praha 14	300 000
Město Velké Hamry	300 000
Město Bor	300 000
Město Větrní	300 000
Město Bílina	300 000
Město Nové Město pod Smrkem	300 000
Město Sokolov	300 000
Město Svitavy	300 000
Město Vysoké Mýto	299 980
Město Nový Bor	299 450
Město Dubí	290 000
Město Roudnice nad Labem	240 000
Město Tábor	240 000
Město Znojmo	225 000
Město Milevsko	225 000
Město Hranice	210 000
Město Odry	180 000

Městská část Praha 7	157 500
Město Velká Bystřice	150 000
Město Bruntál	150 000
Obec Vrbátky	150 000
Obec Mikulovice	150 000
Obec Staré Křečany	150 000
Město Šluknov	111 607
Obec Kobylá nad Vidnavkou	75 000

Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
R-MOSTY z.s.	Férové bydlení	1 418 456
Člověk v tísní o.p.s	Komunitní práce a doplňkové aktivity v Přerově 2021	1 183 949
Oblastní charita Šluknov	Komunitní práce ve Šluknově 2021	1 180 964
MY Litvínov, z. s.	Komunitní práce Libuše v Janově	1 008 583
Diecézní charita ostravsko-opavská	Komunitní práce v Ostravě - Kuncičky, Přívoz a Vítkovice	952 580
IQ Roma servis, z.s.	Dureder - Společně	800 848
Vzájemné soužití o.p.s.	Pro nás s námi 2021	740 832
Bunkr, o.p.s.	Realizace komunitní práce v lokalitě Borek	730 808
Vzájemné soužití o.p.s.	Společně za práva a bezpečí	722 580
Šance pro Tebe, z.s.	Zlepšení životních podmínek Romů Vysokomýtska	605 479
Diecézní charita České Budějovice	Komunitní práce Novohradská 2021	481 113
Společenství Romů na Moravě Romano jekhetaniben pre Morava	Aktivizace romské komunity ve Šternberku 3	472 775
Koalice romských reprezentantů Libereckého kraje, z.s.	Komunitní práce v sociálně vyloučené lokalitě Liberec 2	465 264
KoCeRo - komunitní centrum Rovnost o.p.s.	Cesta ke změně VIII	457 700
Slovo 21, z. s.	Manushe/Bidaripen - aktivizace romských komunit II	386 000
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.	Společnými silami k dialogu	358 530
Dživ Lačes z.s.	Keras vareso! Dělejme něco! 2021	345 388
Elim Opava, o.p.s.	Přibližujeme se k běžnému životu.	329 082
Romodrom o.p.s.	BBB Písek	322 748
ROMA TANVALD, z. s.	Komunitní práce v Tanvaldu 5	316 650
Cheiron T, o.p.s.	Společně za změnou	286 225
SPOLEČNĚ-JEKHETANE, o.p.s.	Společně na Hanušovicku 2021	275 337

Podpora implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

Příjemce dotace	Název projektu	Přidělená dotace (v Kč)
Spolek Zaedno	Kamarádi, celoroční vzdělávací aktivity pro děti	536 000
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice z.s.	Polská menšina on-line prostřednictvím www.zwrot.cz	445 180
BONA FIDE z.s.	Slovenská mozaika	431 165
Nová škola, o. p. s.	Romano suno 2021	406 106
KHER, z.s.	Romštinou a literaturou Romů ke vzájemnému pochopení III	292 500
Univerzita Karlova	Další rozvoj webové podpory pro učitele a uživatele psané romštiny	260 220
Omnium Nord z.s.	Dokumentace historických německých hřbitovů na území Libereckého kraje	253 171
Dokumentační a muzejní středisko slovenské menšiny v ČR, z.s.	Dokumentace slovenských hrobů ve vybraných pohraničních regionech ČR	169 950
Ducatus Teschinensis z. s.	Od Cieszyna sypano dróżeczka	114 500
Sdružení polské mládeže v ČR, z.s.	Kurzy polštiny 2021	80 000
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice z.s.	Kalendarz Śląski 2022	77 958
Omnium Nord z.s.	Modelová dokumentace a návrh obnovy německého vesnického hřbitova	66 780
Ducatus Teschinensis z. s.	Nářeční fejetony z Těšínska	66 500
Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Jana Kubisze, Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. Jana Kubisza Hnojník, příspěvková organizace	XIX. ročník recitační soutěže Jana Kubisze 2021	64 000
Polský kulturně - osvětový svaz v České republice z.s.	Přednáškové aktivity Mezigenerační regionální univerzity (MUR)	53 160
Hrádek	Dvojjazyčně historií i současností obce Hrádek	35 000
Slovenský klub, z.s.	Voda čo ma drží nad vodou, alebo - Slovenčina moja	30 302